

Paksi Tükör

II-ik szám.

Kilencedik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félfévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Jámbor Pál.

Az 1861-i országgyűlésen, a képviselőház tagjainak sorában, az aránylag kevés számú egyházi férfiak között egy fiatal pap vonta magára a figyelmet, kinek szelíd, nyugott arcvonásai, ha költői kedélyt gyanítottának is, de nem tükröztek vissza azon nehéz küzdelmeket s lelki harcokat, melyek e férfiú eddigi élettörténetének nagyobb részét képezik. Jámbor Pálról szólunk, kinek költői álneve, *Hiador*, két évtized óta ismeretes a hazában.

Jámbor Pál 1821. januárban született Pakson, a Duna partján épített barátságos városban. A gymnasiális iskolákat Kalocsán kezdé s Váczon végezte; az utóbbi helyen legtöbbet köszönhetett a pesti kegyesrendi gymnasium mostani igazgatója, akkor váci tanár, Nagy Márton ur atyai, gondos vezetésének. Váczról ismét Kalocsára ment vissza, hogy az ottani seminariumba lépjen s itt végezte a hittani pályát. Ez időben alapított itt rokonérzelmű tanuló társai között egy „magyar iskolát,” melynek czélja kizárólag magyar stybeli tanulmányok, gyakorlatok valának, s melynek Jámbor Pál előbb jegyzője, utóbb elnöke is lett. Ez iskola nagy befolyással volt későbbi irodalmi pályájára, melyre már ekkor készült, írva költeményeket s a „magyar iskola” számára egy kis magyar nyelv-tant.

A seminariumból kilépése után nem sokára, rendes lelkészi állomáson találjuk a Tisza partján épült népes Ó-Becsén, élve komoly hivatásának s egész ifjúi hevével mivelve az irodalom kertjét is. Itt születtek legtöbb költői művei. Első költeményét anyja halálára írta, (megjelent Garay „Regélő”-jében), s mintha élete folyásának, lelke hangulatának e szomorú esemény adott volna irányt, az első költemény buskomoly hangja lett tulnyomó minden későbbi műveiben.

Hozzájött egy másik nagy csapás. Bekövetkeztek az 1848—49. évek, melyek Jámbor Pálra

nézve ugy végződtek, hogy ő is kénytelen volt, annyi másokkal együtt, vándorsarut ölteni. Mig itthon csak egy anyát, most a távol külföldön két anyát kelle siratnia. Érző szívét, fogékony kedélyét gyötrő kinokkal emészté a honvágy Párisban, hol teljes nyolcz évet töltött teljes elhagyottságban, remeteségben. Hogy élelmét megkereshesse, előbb tökéletesen meg kelle tanulnia a francia nyelvet, hogy az ottani óriási irodalom roppant számú munkásai között foglalhasson el egy szerény helyet, küzdelem s tengetés között.

1859-ben végre visszatérván a hazába, egyházi főnökeinek gondossága útján szerény segédlelkészi állomást nyert Hegyesen s ezen állomásán érte azon megtisztelő bizalom, hogy az 1861-i országgyűlésre a bácsmegyei-kulai kerület őt választá meg képviselőjének. Tudva van, hogy e hongyűlésen Jámbor Pál az alkotmány védői között határozottan kiállotta a próbát. Nem sokára az országgyűlés befejezte után új kitüntetés érte: a szabadkai gymnasiumnak igazgatóra volt szüksége s e diszes e fontos állomásra ő lön kiszemelve. S azóta e téren folytatja, megújult erővel, fáradni nem tudó munkásságát.

JÁMBOR PÁL.

Végül még néhány szót irodalmi működéséről. Jámbor Páltól már több kisebb költeményt olvasott a közönség, elszórva a hazai lapokban, midőn „Szádvar” című regéje, melynek tárgya Vata lázadásá, mint első önálló műve jelent meg Pesten. Utána jött Tiedge német költő egykor híres „Uraniá”-ja, melyet Kátóna Antal közreműködése mellett fordított le. *Hiador* álnevét leginkább tette ismeretessé az „Emléklapok egy főrangú hölgyhöz” című versfüzére, mely, valamint a „Hattyúdalok”, a „Honderű” nevű divatlapban jelent meg először 1846. táján. Ezt követték: „Hangok az emberiséghez”, — „Órült tárczája” — „Kés Pál

1998/2.

roly“ tört. dráma és a „*Törvénytelen vér*“ (Corvin János) szintén történeti dráma, mely utóbbit először Beeskereken adták, később Székesfehérvárott s más helyeken; legközelebb Szabadkán is újra színre került. Mióta ismét itthon van, egyes költeményeken kívül kiadta érdekes „*Párisi emlékeit*,” és úgy tudjuk, hogy sajtó alatt van egy kötet költeménye s egy kötet *egyházi beszédei*.

Míg Párisban tartózkodott, több ottani lapban jelentek meg tőle egyes költői dolgozatok, francia nyelven. Többi között a 150,000 példányban megjelenő „*Journal pour tous*“ című lapban közölte Jókainak egy pár elbeszélését fordításban. A „*Párisi mohikánok*“ című regény, valamint több francia színmű fordításában, melyek most Pesten sikerrel adatnak, szintén részt vett Párisban tartózkodása alatt. Petőfink jeles francia életirója és fordítója, Chassin tolla alá szintén Jámbor Pál tolmácsolá a költő élményeit és költészete szépségeit.

Sőt eredeti francia munkássága azon, idegennek oly nehezen elérhető pontig jutott, hogy *Durivage* álnév alatt egy kötet *francia költemény s egy kötet regény* („*Les artistes*“ — *A művészek*) is jelent meg tőle Párisban — legalább egy csepp a nagy oceánba — melyet ki venne észre!

Jámbor Pál legszebb emlékei közé tartoznak a párisi írói körökben töltött órái, az ott nyert buzdítások, gyámolítások s a részvétteljes, áldozatra kész barátság számos jelei. Most is hat levelet őriz birtokában, melyeket, mint a szives részvét élő tanu-jeleit, a francziák legnépszerűbb költőjétől, a kedélyes, öreg Berangertől kapott életének végső éveiben. Meghatóak voltak reá, az idegenre, elhagyottra e nemes nyilatkozatok, de azért mégis — mint maga írja valahol — a hányszor nem irigylé a felhőt, mely kelet felé uszott! — hányszor nem zokogá ama neveket, melyek, minden birtokául, a multból megmaradtak! S midőn minden első-tüilt künn és honn : egy belső szózat mindig azt mondá : „*küzdj és remélj!*“

Blóz Gizella:

Dr. Novák Sándor élete és munkássága

(II. rész)

1882. január 29-én az ő szervezésében szálltak ki Paksra, hogy a Duna medréből kiemelkedő romok eredetét felderítsék.

"A rögtönzött mozgalom, mely a paksi Duna meder épületromjának megtekintésére s meghatározására, másrészt pedig a megyei museum-egylet megalakítására irányult, vasárnapi kirándulásunkban következő eredményhez vezetett."

/...//Felsorolta a résztvevőket, odautazókat, majd:/ "Paksról csatlakoztak: dr. Novák Sándor, megyénk derék monográfusa..." /.../

"Dr. Novák Sándornak bevezető előadását a római várrendszerről és a romoknak világos római eredetéről az épületcoloss részletesebb meg szemlélése, majd annak rendeltetéséről élénk eszmecsere követte, miben dr. Novák, Perczel Dezső, Szelle Zsigmond s mások vettek részt. /.../

/A paksiak a romokat éveken át horták./ Ide iktatjuk az információkat, miket dr. Novák Sándor régészeti szaktekintély és Tóth Károly mérnöktől nyertünk. Az első így ír:

A Dunából felmerült rész legfeljebb harminc négyszöglet tehet, ez egy nagyszerű monumentális épületnek félfekvő helyzetben alapfalazata lehetett, melyről a faragott, szilárdabb állományú homokkövek, úgy a téglák, mind eltávolítván, boldog-boldogtalan hordta a még használható építkezési anyagot, úgy hogy csak a kőhányásként erős cementtel (valószínűleg inkább mésszel) összetartott, mindenféle szabálytalan alakú, faragatlan, szinte homokkövek maradtak együtt és jelenben csak ezek szemlélhetők, melyek az építés korára és az épület céljait illetőleg semmilyen tanulságot nem szolgáltatnak. Több évtől fogva figyelemmel kísérem ezen romokat, felszaggatott téglák és faragott kövekből úgy vélem, hogy ezek külfalak lettek légyen, a cementtel összeforrasztott kőhányás pedig az épületnek belszilárdságát képezte. A romok jelenben a jobb parttól 30 ölnyre fekszenek, az első feltűnéskor a parthoz oly közel állottak, hogy egy pár odahelyezett deszka segítségével reájuk lehetett lépni. Később, ha jól tudom, a gőzhajózási társulat egy pár hajókövet hanyatott a romok és a part közé, így akarván a további partszagatást megakadályozni, de a félszeg-művelés célt nem ért, mert amint feljebb megjegyeztem, 30 ölnyi távolságra van jelenleg a parttól, és maholnap a hajózást akadályozni fogja, elannyira, hogy ezen romok szétrepítése (robbantása: meg is tették!) szükségessé válik.

A hullámok alatt elterjedő részek igen terjedelmesek lehetnek, hol felületesebbek és láthatók, hol pedig mélyebben fekszenek, nevezetesen egy kőhányással párhuzamosan vonuló, szintén dült falrészlet, sőt egy részök már be is iszapolvák (beiszapolt állapotban vannak), hozzávetőleg - érdemes mérnökünk állítása szerint - a felmerült romoktól többféle irányban a hullámok alatti romoknak területe bátran egy hold tért képezhet. Hogy ezen építmény csakugyan a római korból származik, az általam már beküldött, valamint két szintén látható feliratú téglá, melyből egyet a megyei kezdetleges régészeti gyűjteménynek ajándékoztam, a másik folyvást tulajdonomat képezi, /felirata:"OF.AR.MAX." A szerk./ kétségbe vonhatlanná teszi. Megjegyzem azonban, hogy mostan feltűnt területen, különben az előbbiekhöz hasonló téglák közt egy feliratot sem találtunk. Hogy ezen építmény ugyan a barbarok betörése ellen, valamint a nagy római országút védelmére (a limes) szolgáljat légyen, ez csak valószínű, de sem történelmi adatokból, sem pedig a romokból eddig be nem igazolható.

A római ilyes erődök tudvalevőleg mind a jobb partokon és a magaslatokon építettek, ezen romok pedig mielőtt 1842-ben az imsósi átvágás megtörtént volna, a bal parton állottak, és csak az újonnan készített meder jobbra történt kiszélesedésével jutottak az új folyamagy kebelébe; azonban hogy ezen romok nem-e !/ voltak a jobb parton, nem tudjuk, miután arról, hogy a Duna itt akkor mily irányt követett, midőn ezek épültek, adataink nincsenek, csak 1863-iki, szintén alacsony Duna-állásnál tűntek elő először. A Rákóczy !/ féle szabadságháború alatt, Botyán tábarnok dunántúli hadjárata alkalmával, közlekedését (mozgását, kapcsolatát) a Duna és Tisza közti hadsereggel biztosítandó, véleményem szerint ezen, akkor még minden bizonnyal telje-

sebben fennálló romok felhasználásával földsáncokat is hányatott körülötte, melyek nyomait némelyek még ma is az Imsósban látni vélik. A hagyomány a nép ajkán ezen idő óta nem római, hanem Bottyán vára, vagyis inkább Sáncának nevezte el, megjegyzem azonban, hogy átellenében, a paksi magaslatokon (amint történetileg is igazolható) Bottyán tábornok szintén ilyen erődtített földsáncokat hányatott, a mint ez több térképen is így van jelezve. Ezen idő óta, a nemzeti hanyatlás korszakában minden írott tudósítás hiányzik róluk, hacsak a kalocsai káptalantól, melynek birtokához az Imsós tartozik, valamely felvilágosítást vagy adatot nyerni nem lehetne.

Alkalmasint a mindig tűnedező romok a használható építési anyagok elhordásával egészen földbe kerültek, és csak legújabb időben a Dunában kerültek felszínre."

Eddig a dr. Novák Sándort illető idézet. Érdemes megfigyelni, hogy az ismeretlen újságíró - valószínűleg a szerkesztő, Boda Vilmos - mily tisztelettel illeti nevét: szaktekintélynek, jeles monográfusnak mondja. Az is magáért beszél, ahogy dr. Novák gyakorlatilag máról holnapra mennyi mindent le tud írni a romokról: nyilván már előtte is gyűjtötte, rendszerezte adatait, ismereteit, töprengett a kérdésem. Külön érdekes, hogy milyen körültekintően mond véleményt, mennyire mérlegel, mennyire ismeri az ide vonatkozó forrásokat. Leírása jó képet ad arról, hogy régészet és történelem, helytörténet terén milyen anyag birtokában lehetett. Erről bizonyára kortársai is tudtak, a szerkesztő ezért tiszteli meg annyira, s ezért őt szólaltatja meg először, nem Tóth Károlyt, a Dunavédgát-Társulat érdemes mérnökét.^{/33/}

1882. május 25-én a vármegyeháza nagytermében megalakult a Tolnamegyei Régészeti- és Történelmi Társulat. Alapítótagjai között ott találjuk a paksi orvost is. 1883. június 26-án tartott ülésükön a társulat céljaként meghatározza a megyében előkerült régészeti kincsek megmentését, valamint a megye területén végzett kutatások figyelemmel kísérését. Az alapszabályokat is kidolgozták, de tevékenységükről kevés adat maradt fenn. (Több felolvasó ülésre jöttek össze az évek során, s ezeken bukkant fel műves tanulmányaival és forrás-elemzéseivel Kammerer Ernő.)

Dr. Novák Sándor régészeti munkáját, valamint a múzeualapítást, csupán tevékenysége egy részének tekintette, mivel egyre inkább foglalkoztatta egy új vállalkozás, a megye monográfiájának elkészítése. Valószínűleg előzményül szolgált Egyed Antal által 1829-ben készített 22 pontból álló felmérés, amelyet a kor néprajzi-szociográfiai felméréseként is tekinthettek - az Egyed-féle kérdőívre Tolna megyének nyolc mezővárosából és 54 falujából beküldött jelentései alapján; valamint a Pesty Frigyes által összeállított Magyarország helynevei című gyűjtemény, amely - amint a címe is mutatja - az ország helynévkutatásával foglalkozott. (Később a Béri Balogh Ádám Múzeum évkönyveiben adta közre a Tolna megyére vonatkozó részt Gaál Attila és Kőhegyi Mihály.)

Egy másik előzményként szolgálhatott a monográfia megírásához az, hogy a kiegyezés után, a megyék egymással versengve írták meg történetüket. Valószínű mindezek nagymértékben hozzájárultak ahhoz az elhatározásához, hogy elkészítse a megye történetét.

Már 1872-ben a Századok című folyóirat közli, hogy "Tolna vármegyének is lesz monographiája, úgy értesültünk ugyanis, hogy e részben dr. Novák Sándor úr, t. tagtársunk Pakson, már megkezdte gyűjtéseit és tanulmányait, még pedig oly buzgalommal, mely hisszük, hogy lankadni nem fog."^{/34/}

1873. március 19-én a Tolnamegyei Közlöny is tudósítja olvasóit, hogy "Dr. Novák Sándor úr Tolnamegye multjára vonatkozó s nagy szorgalommal összeállított adatait mint halljuk közre fogja bocsájtani."^{/35/} Amint az idézetekből is, valamint 1874. február 8-án írott leveléből is kitűnik, elmondhatta magáról "...a' korábbi időkben, rendes munkaköröm szabad óráiban már a' történelemmel foglalkozván, egy pár év óta tüzetesen ezen a multban sokat szenvedett Megye történelme felderítésében fáradozom, és máris tetemes a halmaza azon anyagoknak, melyeket összehordani szerencsés valék..."^{/36/} (2. sz. melléklet) Tehát, komoly, több évig tartó, nem kis fáradságot igénylő munka előzte meg, azt az elhatározását, hogy segítséget kér a megyebizottságtól avégett, hogy a megyei, valamint a családi levéltárakban lévő történelmi nevezetességű iratokat megtekintesse. A megyebizottság tagjai biztosították segítségükről.^{/37/}

Ilyen előzmények után teszi közzé a Tolnamegyei Közlöny hasábjain 1874. április 1-jén, valamint 8-án a Tolnamegye monográfiájának létrejövételéhez szerkesztett kérdőívet.

Még a közzététel előtt hangsúlyozta, hogy csak "biztos", hivatalos adatokat szeretne kapni a válaszadóktól, valamint kérte, hogy a történelmi eseményeket a mondáktól különítsék el.

A 88 kérdést 7 nagy csoportba osztotta fel:

- A hely földirata
- A hely kültörténete és a birtokos családok története
- A hely beltörténete és hatósági élete
- A lakosok
- Egyházi és vallási állapotok
- Közművelődési állapotok
- Gazdaság, kereskedelem, ipar

E nagy figyelemmel és aprólékossággal összeállított kérdéssor utal összeállítója sokoldalú ismereteire, valamint precízítésére. A legmélyrehatóbb földrajzi ismeretekből kiindulva, a legrégebbi történelmi (még a magyarok bejövetele előtti) ismeretek felkutatásán keresztül próbált eljutni koráig. Közben minden részletre kiterjedt figyelme: a talaj természetére és minőségére, a területfelosztásra, a termelt növényekre, a tenyésztett állatokra, átlagtermelésre, helyi fogyasztásra, kereskedelemre; a történelmi ismereteket illetően: a honfoglalás előtti időszakról, a török uralom alatti és utáni perióduson át, egészen kora iparos osztályának megalakulásáig. Ugyanez a részletesség jellemző a statisztikai adatokra vonatkozóan is: a lakosságra, nemzetiségekre, vallásfelekezetekre, valamint a közművelődési állapotokra is.

A kérdések nem hagytak volna egyetlen területet sem feltáratlanul, de sokoldalúságuk csak teljes ismeretükben határozható meg.

"Tolnamegye monographiájának létrejöttéhez megtörtént az első lépés. Midőn a dr. Novák Sándor úr által az illetőkhöz intézendő felhívást, s pontozatokat egész terjedelmében közölnők, s a megyei közönség meleg támogatását újjólag kikérnök, egyszersmind jelezzük, hogy azok külön levonatban 1000 példányban fognak széjjelküldetni.

A szerk.

Több évi tanulmányaim és kutatásaim után közel állók egy kedvenc eszmém valósításához Tolnamegye monographiáját, történelmi, földleirati, statisztikai, természetrajzi, etnographiai, gazdasági tekintetből, - midőn ezt teszem, meg vagyok győződve, hogy megyénk a közművelődési ügyekért érdeklődő minden tagjának helyeslésével találkozom.

Azonban gyenge erőm érzetében merész feladatommak csak úgy felelhetek meg, és a mai kor követelményeinek megfelelő művet csak úgy leszek képes előállítani, ha a tisztelt megye minden kitűnő tagja közreműködését, és hozzájárulását szerencsés lehetek megnyerni.

Folyó évi február 12-én a megyei közgyűlésre benyújtott kérelmem folytán, a megyei hatóság erkölcsi támogatásáról - egész mérvben biztosítva vagyok, hátra van, hogy az egyes megyei birtokos urak, és más kitűnőségekhez hasonló kérelemmel forduljak, mire nézve vagyok bátor az alább jelölt kérdési pontokat ezennel megküldve felkérni, hogy azokra a legjobb tudomása szerint felelve adatokat nyújtani, és legkésőbb egy hó leforgása alatt hozzám visszajuttatni ne terheltessék.

Minden kérdésre, mindenki nem nyújthat adatokat, vannak olyan kérdések, melyek egyik helyre ráillenek, és lehetséges reájuk feleni, míg ellenben egy másik helyre reá nem illenek, és az adatok is hiányoznak - csak biztos adatokat kérek -, a történelmi kérdéseknél megkülönböztetni kérem a biztos alapon nyugvó történelmi műeket a mondaszerűektől, - valamint a többiekénél a hivatalos adatokat a kevésbé megbízható forrásuktól.

Egyébként az adatok megérkezével mindenütt személyesen is meg fogok jelenni, a helyszínen megismerés által meggyőződést szerzendő, és utba igazítást kérendő.

A minthogy kötelességemnek is tartom kijelenteni, és előre is biztosítom azon tisztelt megyei egyéniségeket, - kik művem megírásában tetteles és elhatározó részt fognak venni, hogy irányukban nevük felemelésével is hálámat leróvni, el nem mulasztandom.

Pakson, mártius 30-án 1874.

Dr. Novák Sándor"

I.

A hely földirata!

1. Mindig ez volt a neve városnak, falunak, vagy időszakonként változott-e? adassék elő a hely nevének magyarázata, és eredeti jelentése.
2. A mostani helyen állott-e mindig vagy pedig hadjáratos, tűzvész, árvíz, avagy más szerencsétlen esemény által elpusztulva telepített a mostani helyre?
3. Melyek határai? égsarkilag pontosan határozottassanak meg a szomszéd falvak, városok és puszták.
4. Mily nagy a kiterjedése összesen a hozzá tartozandó pusztákkal? catastralis holdakat értve.
5. A helység határában jegyeztesse fel minden puszták, szállások, tanyák, aklok, majorok, csárdák, romok, téglavető, méhesek, szénégető-helyek, vadászlakok, továbbá dülők, legelők, rétek, nyilasok, nádasok, lápok, tavak, kobolyák, mocsárok, ingoványok, erek, fokok, források, csermelyek, patakok, holtvizek, folyók, csatornák, kutak, fürdők, itatók, delelők, árkok, gátok, töltések, erdők, berkek, ligetek, harasztok, cserjék, hegyek, ormok, halmok, dombok, hágók, szorosok, bérczek, földvárak, völgyek, mesgyék, utak, kertek, szőlők, bányák, aknák, kohók tulajdonnevei, ugy nemkülönben a folyó vizek mentében révek, usztatók, gázlók, zátonyok, szigetecskék, hidak, partok, halásztanyák, malmok nevei, megjegyezvén, hogy ezen nevekhez nem tapad-e valamely monda, vagy szóhagyomány? vagy nincs-e valamely névnek történeti alapja? nem valami elpusztult városok, falvak, puszták, vagy zárdák, templomok, vagy erdők, fentmaradt nevei? egyszersmint jelöltessék meg az elpusztulás kora, a mennyire lehet!
6. Minő természetűek a földek a határban, tudniillik tiszta allodialis, vagy vegyes urbéri, vagy éppen szabad birtoklásnak, minő jogon, mióta, és micsoda szabadalom vagy szerződés mellett?
7. A tagosztályozás egészen megtörtént-e már? mikor? van-e még el nem különözött legelő, erdő, irtásföld, nádlós, stb. más birtok? mennyi az egykori urbirtok (alodium) és mennyi az urbéri föld, hány sessió (telek) van a határban, mennyi a kisházások (házas zsellérek) illetősége? megosztottak-e már ezek, és mennyi föld jutott egy kisházásra?
8. Hány holdat tesznek a szántóföldek, szőlők, rétek, mennyi a legelő ős vagy ültetvényes erdők, nádlós, haszonvehetlen homokos, szikes, pocsolós, ingoványos térek, és földek?
9. Milyen a határ, hegyes, halmos, lapályos, vagy sík föld-e? tavak, folyóvizek, patakok névszerint és ezeknek folyamiránya, pontosan előadassék, vannak-e rajta malmok és hány?
10. Milyen a talaj természete, és minősége? szántó földek, szőlők, kaszálók, legelők, és erdőkben gazdászati tekintetben ugy nem különben alkalmas-e fedél, cserép, vagy éppen valami finomabb cserépedény előállítására?

II.

A hely kultörténete és a birtokos családok történelme!

11. Milyen volt a hely állapota, a melyen a helység és határa áll, a magyarok bejövetele előtt?
12. Mily emlékek, és leletek szólnak az ős lakokról? vannak-e a helységben, vagy határában valamely barbár, vagy római kori emlékek, feliratos kőoszlop maradványok, vár, erőd, kastély, templom, kápolna vagy más romok, vagy ezeknek nyomai? vannak-e ezekről mondák, és szóhagyományok, nem találtattak-e a helységben, vagy határában ásatások és, építések alkalmával vagy véletlenül csoportosan vagy szorványosan hullák csontmaradványai, s ezek mellett, vagy különösen kardok, és más fegyverneműek hős jelvényei, vagy ékszerek és régi pénzek, mikor, mifélek, micsoda korból, és hová lettek azok?
13. A török hódítás korából maradtak-e fel valami történeti emlékek, a helység levéltárában nem létezik-e valamely régi, török, vagy magyar okmány? van-e a helységben olyan család, melynek neve netalán visszamaradt török fajtól való eredetét tanúsítandó?
14. A helység területén, vagy ennek határában netalán lefolyt közérdekű események, minők, ütközetek, ostromok, táborozások, békealkuk, országgyűlések, királyok, és más nagy országos férfiak látogatásai, és utazásai adassanak elő.
15. Kik voltak birtokosai időszakonként egész a török foglalásig, a török hódoltság idejében, micsoda birtoklási viszony állott be, kizárólag törökök birtokolták-e, vagy előbbi törvényes birtokosaik szinte megtarták jogaikat, mi módon, mikor és meddig?
16. A török uralom után az ősi törvényes birtokosok utódai visszatértek, és helyeztettek-e ősi jogaikba, vagy "neo aquisitica" co missió útján kik lettek az új birtokosok, kiknek adományoztatott a helység, kik voltak ezek, és meddig bírták, vagy bírják-e máig is?
17. A birtokos családok, a családi nemzedék renddel, geneologia, a mennyire csak lehet pontosan a származék, és örökösödés szerint adassanak elő, mire nézve a tisztelt családok felkéressenek, hogy ezen tényeket pontosan közöljék, úgy hiszem nem fog találkozni egy család sem, mely annyira közönyös legyen elődei előszámlálása irányában, hogy ezt megtagadná! a midőn eyszersmint a megye multja, történelme felderítéséhez minden bizonnyal becses adatokkal fog járulni, valamint:
18. Felkérendők a tisztelt családok, hogy minden birtokukban lévő régi okmányok, történelmi feljegyzések legalább kivonatos tartalmát, ha ezen okmányok számosak, és terjedelmesebbek volnának, ezeknek megismerését, és átkutatását, közművelődésünk, és történelmünk érdekében megengedni szíveskednének, úgy nemkülönben:
19. Magán könyvtáraik, és más régészeti, vagy műbecsű tárgyaik, szobrok, képek, edények, fegyverek, vagy más családi ereklyék leírását, vagy feljegyzését engedélyezni kegyeskednének.
20. Nincsen-e a helység vagy az egyes birtokos családok valamely helyrajzok, fölíratok, nevezetesebb várak, épületek rajzai, térképek, földabroszok birtokában? melyek azok, és minő korból valók? adassanak elő.
21. Jelöltessenek meg azon épületek, romok, szobrok, emlékkövek, egyházak, kápolnák, kolostorok, régészeti tárgyak, régi feliratos harangok, templomi festmények, képek az egyházi szertartáshoz

szükségelt szentelt edények, öltözetek, más régészeti családi ékszerek, családi czimerek, régi fegyverek, régi öltözetek, régi pecsétek, netalán, regényes vidékek, melyeknek illusztrációja a műbecsét előnyösen emelni fognák.

III.

A hely beltörténete és hatósági élete

22. Mikor keletkezett a helység? mely időszakban jön elő nyomon okmányilag.
23. A jelenlegi polgári nagyobb birtokosok, kicsodák ezek névszerint, minő arányban mit, és mennyit bírnak? pontosan feljegyeztessenek.
24. A bíróságot, és fontosabb előljárói hivatalt viselt egyének időszakonként, a mint a jegyzőkönyvekből a régi időktől fogva kivenni lehet, soroltassanak elő.
25. Ugy nemkülönben a helység jegyzői is a legrégebb tudható időtől névszerint, a netalán érdemes életirati jegyzeteikkel együtt mindannyian feljegyeztessenek.
26. A helység közigazgatási, törvénykezési, és közbiztonsági tekintetben hová tartozik?
27. Honvédelmi tekintetben hová tartozik, melyik ezredhez adja a közös sorezredi illeteit, és melyik honvéd zászlóaljhoz az újonczait?
28. Az adó-ügyre nézve, mennyi a helységnek az évi államadója, mennyi a háziadó, és a fogyasztási adó ez utóbbi a pénzügyőrökkel kezeltetik-e, vagy haszonbérlet mellett, és miképpen kezeltetik, mennyire mehet végre az indirect adó?
29. Melyik adószedő hivatalhoz tartozik a helység? pontosak-e a lakosok az adófizetésben, vannak-e sok hátralékok?
30. A város, vagy helység előljárói, és hivatalnokai bíró, esküdtek, jegyző, minő fizetést húznak készpénzben vagy természetben.
31. A tűzoltási ügy micsoda lábon áll, van-e rendesen szervezve, mennyibe kerül évenként, vannak-e jó és czélszerű tűzoltó eszközei?
32. A helységi rendőrség miképpen kezeltetik, hány személyzet által, s micsoda fizetést húznak ezek?
33. A közegészségi ügy van-e rendezve? van-e a községnek rendes fizetett orvosa, helyben lakik-e ez? vannak-e szakavatott bábák, bírnak-e oklevéllel, vagy megye orvosi szabadalommal, vagy éppen kontárok, végre a himlő-oltás pontosan teljesítetik-e és ki által?
34. Van-e a helységnek mint testületnek közvagyon, miben áll ez? és hová fordítatik a jövedelem, vannak-e célnak megfelelő középületei, vagy más kitünő nagyobb házak, mi célra szolgálnak, és kik a birtokosai?
35. Az országos képviselő választási jogait, melyik választókerületbe gyakorolja a helység? továbbá a megyei bizottmányban hány virilis és hány választott képviselője van, valamint a községi képvisellete hány virilis és hány választott tagból áll, pontosan kitétéssék.

IV.

A lakosok

36. A lélek szám! az eddig történt időszakonként minden nép számítás szerint éppen az utolsóig pontosan adassék elő, azon rovatoknak megfelelőleg a mint az összeírások történtek.
37. Hányféle faju, és nemzetiségiek a lakosok? magyarok-e vagy honfoglalás előtti ősi lakosok? később beköltözött telepítvényesek-e? milyen nyelvet beszélnek, s szám szerint hogy aránylanak egymáshoz?
38. A beköltözöttek, mely tájról, és mely országból származtak, mikor települtek meg, micsoda feltételek alatt? megtarták-e ősi nyelvüket, öltözetüket és szokásaikat? vagy simultak a honiakhoz, és meny nyiben beszélnek-e magyarul, vagy más nyelven, anyanyelvükön kívül.
39. Erkölcsükre nézve milyenek a lakosok? vallásosak-e? nem vakbuzgók, vagy babonások, vannak-e különös szokásaik, előítéleteik, hajlamaik, milyen a műveltségi fokuk, tud-e sok írni és olvasni köztük, a születés, nősülés, és halálkozásnál nincsen-e náluk különös eljárás s szokásaik, s melyek azok? születik-e sok törvénytelen gyermek?
40. Milyenek foglalkozásaik? földművelők vagy iparosok-e? van-e köztük vállalkozási szellem, például haszonbérlet, tőzsérkedés, kereskedelemre, van-e fogékonyságuk magasabb szellemi életre?
41. Milyen az életmódjuk, a tápszert illetőleg?
42. Czészerűen öltözködnek-e, nincs-e köztük fényűzés? mely ruha készletek azok, melyeket maguk állítanak elő, és melyek azok, melyeket meg kell szerezniök?
43. Milyenek az egészségi viszonyok? milyen betegségekből szenvednek leggyakrabban, nem uralg-e köztük valami öröklött betegség? például görvély, golyva, stb. vagy valami helyhez kötött kórság, például váltóláz?
44. Az előbbkelő, és birtokosabb régi törzsökös polgári családok névszerint említessenek fel.

V.

Egyházi és vallási állapotok

45. Hány vallásfelekezet van a helységben? az időnkénti összeírások szerint, minden felekezetnek lélekszáma, pontosan adassék elő!
46. Van-e minden vallásfelekezetnek helyben egyháza? lelkésze? vagy melyik anyagyülekezethez tartozik és melyik esperességhez? kik az egyházak kegyurai? (patronatus)
47. Bírnak-e a vallásfelekezetek, mint testület egyházi javadalmakkal, vagy magány alapítványnyal? mik ezek, mennyi, és miből állanak?
48. Elegendő nagyok-e a szentegyházak a lélek számhoz mérve? mikor épültek az imaházak? ki építette azokat? micsoda építészeti stýlben, van-e valami építészeti műbecsük, bírnak-e valami történelmi, vagy műemlékkel, felirással, képek, szobrok, isteni szolgálathoz való régi, és új öltönyök, könyvek, szent-edények, és harangokkal, minő korból származnak ezek? van-e rajtuk valami ábra, vagy felírás, és micsoda?

49. A lelkészek micsoda javadalmakkal bírnak, vagy micsoda alpból húzzák a fizetésöket? tartanak-e segédlelkészetet?
50. Van-e a helységben, vagy a határban szerzetesrend? mikor keletkeztek? micsoda hivatásuk van, számszerint hányan vannak, mi féle javadalmat (beneficium) élveznek? általában történelmi és szervezeti állapotuk pontosan adassanak elő.
51. Van-e még több templom, kápolna, fogadalmi, vagy bucsujáró hely a határterületen? mikor keletkeztek, és épültek? ki által? van-e valami fenntartási alapítványuk, mű vagy régészeti becsük?
52. A templomok vagy kápolnák szolgálnak-e temetkezési helyül? van-e bennük, vagy a templom körül az ugynevezett czinterembe valamely nevezetes egyéniség eltemetve? valamint a sírkertben (temetőben) van-e ezeknek valami sírkövük, vagy emlékemelvénük és micsoda felirással?
53. A vallásfelekezet anyakönyve mely évtől fogva vezetnek? megvannak-e félbeszakítatlan folytonosságban, és minő állapotban? vannak-e a vallásfelekezetek birtokában valami okmányok, melyek azok? s miről szólnak, van-e régi pecsétjük, micsoda felirással?
54. A vallásfelekezetek lelkészei névszerint jelöltessenek meg sorrendben a mint időszakonként egymás után következtek, rövid életrajzokkal együtt.

VI.

Közművelődési állapotok

55. Van-e a helységben magasabb tanintézet? főiskola vagy csak népiskolák? minők azok, mikor keletkeztek, hány osztálylyal? községi, vagy felekezeti jelleggel bírnak-e? vannak-e magány fi-, vagy leány-növeldek? kisdodovodák? micsoda szerkezettel, minő alpból állanak fenn? és micsoda tantárgyakra terjeszkednek?
56. Az iskolák mikor épültek, elegendő téresek-e és mint tantermek a mai igényeknek megfelelnek-e az iskolaköteles gyermekek befogadására?
57. A tanítók elegendő mennyiségben, és kellő képzettségben vannak-e az iskolaköteles gyermekek számához? micsoda javadalmakat bírnak, micsoda alapítvány, vagy forrásból fizettetnek, és miben áll fizetésük?
58. Ösztöndíj, vagy más segédelmezésre az iskolai gyermekeknek, van-e valami alapítványuk és miben áll az? bírnak-e valami segédtaneszközzel, például földabroszok, phisikai segédeszközökkel?
59. Hány iskolaköteles fi és nő gyermek van, és tetteleg hány jár ez évben iskolába?
60. A finövendékek iskolája el van-e különítve a leány növendékektől?
61. Az iskola tanítók névszerint, a mint egymás után következtek rövid életírásukkal soroltassanak elő.
62. Van-e, vagy volt-e valaha könyvnyomda a helységben? mikor, és mióta, vagy mikor szűnt meg?
63. Van-e köz, vagy magány könyvtár, mely terjedelmü, kié? szolgál-e közhasználatra, vannak-e benne régi okmányok, melyek valami fontos történelmi tárgyira, vagy eseményre vonatkoznának, különösen megyénket érdeklőleg?
64. A zenészetre van-e a lakosok közt hajlam és fogékonyság, vannak-e zene- és daltársulatok, úgynevezett dalárdák?

65. Vannak-e társaskörök, kaszinók, népkörök, olvasó-egyletek, mióta állanak fenn, társalgási és mulatási célon felül van-e magasabb feladatuk, és céljuk, bírnak-e valami könyvtárral, micsoda hírlapokat, és folyóiratokat járatnak?
66. A helységben született, lakott, vagy élt azon egyének, kik a régiebb, vagy újabb időben a politikai pályán, irodalmi, tudományos téren, lelkészi, tanítói, orvosi, technical, színészet, festészet, zenészet, vagy más művészi pályán, kereskedelmi, ipargazdászati szakban, katonai pályán stb. kitűnően hirt és nevet szereztek maguknak, és a helynek, melyben születtek becsületére váltak - rövid életrajzaikkal névszerint adassnak elő.
67. Vannak-e a helységben közjótékonyossági intézetek, ápokdák, kór- és árvaházak, nyugdíj-intézetek, micsoda jövedelemmel, és alappal bírnak?
68. Van-e helyben posta, vagy melyik a legközelebbi postaállomás? miféle és hány hírlap, vagy folyóirat jár a helységbe, név és szám szerint hány példány? általában pártoltatik-e az irodalom van-e tudományvagy vagy hajlam a lakosokba?

VII.

Gazdaság, kereskedés, ipar

69. Minő gazdaszatot folytatnak a lakosok? micsoda rendszerint a régi három nyomatu, vagy pedig az újabb ugynevezett váltogazdaságot gyakorolják?
70. Milyen a talaj természete a szántóföldek és szőlőkben a termő képességet illetőleg, milyenek a rétek, és legelők - általában az egész határban a földek minősége pontosan határozottassék meg?
71. Melyik földművelési ág fizeti ki legjobban magát? minő gabona egyez meg legjobban a talaj természetével?
72. Termelnek-e repczét, dohányt, kendert, lent, továbbá lóherét, bükkönyt, vagy más mesterséges takarmányt, burgonya, répa, káposzta, vagy más efféle növényeket?
73. Több évi általán szerint határozottassék meg ezen gabonanemek mennyisége, valamint az évenkénti bortermés mennyisége is, mely a helységben előállítatik adassék elő.
74. A termelt gabona és bor mennyiségből mennyi kivántatik a helység belső szükséglete, és fogyasztására, és mennyi árusítatik el belőle?
75. Kerti gazdaságot űznek-e a lakosok, és ön szükségleteiken fellül eladásra is termelnek-e? és hol árusítják el ezeket?
76. Vannak-e közös gyümölcsfaültetvényeik? kedvelik-e a gyümölcsfákat? és minő gyümölcsöket termelnek maguk szükségleteikre, vagy el is adnak-e belőle?
77. A gazdaszat nyert-e valami újabb lendületet, használnak-e a földmivesek, és birtokosok finomabb gazdasági szereket, minők: vaseke, vetőgép, arató- és kaszálógépek, ló és gőzerejű cséplőgépek stb. a gőzerejű cséplőgépek száma, és birtokosai névszerint jelentessenek meg.
78. Az állattenyésztés virágzik-e? ló, szarvasmarha, birka, vagy sertést tenyésztenek-e? és melyikre terjed ki figyelmük, miféle fajokkal bírnak, az állatnemesítés haladt-e előre, bírnak-e nemes mének, birkák és tenyész kosokkal?

79. Az úgynevezett kis majorság, lud, pujka, kacsa, csibe, stb. tenyésztés divik-e? az önszükségeiteiken felül képez-e kereskedelmi és jövedelmi cikket, és minő arányban? a méhészetet üzik-e? és mily mérvben?
80. A kereskedelem minő mérvben, és miféle cikkekre terjed? hol és mimódon árusítják el a birtokosok és földművesek természetményeiket? és az iparosok kézműveiket? vannak-e országos és heti vásárok, s mely időszakban? vagy hová szoktak vásárra járni?
81. Milyenek a közlekedési eszközök, mily távolságra van a helység a gőzhajózási vagy vasuti állomástól, állami, vagy csinált uttól, távirdák, posta, hidak, kompok, révek, váмок helyeitől?
82. Van-e helyben valami pénzüintézet, takarékpénztár, vagy önszegélyzői egylet? az árvaházak rendszeren kezeltetnek-e?
83. Van-e valamely kereskedelmi testület, és minő kereskedelmi tárgyban vagy irányban működik, van-e valamely nagyobb kereskedő, vagy vállalkozó, helyben? kik azok névszerint? és micsoda ipar, és kereskedelmi ágakra terjed ki vállalkozásuk?
84. Hány nagyobb bolti kereskedés, s minő árucikkokkal, és hány kisebb tőzsér van-e helyben?
85. Van-e valami gyár, például: szesz, enyv, van-e gőzmalmok, vagy más folyóvízi, patak, és száraz-malmok, hány van, és mily mérvben működnek?
86. Az iparos osztály, mely helyben lakozik, szakonként soroltassék fel, például: hány csizmadia, molnár, szabó, szücs stb. van tetteg a helységben, kibontakoztak-e már a régi czéhbeli szerkezetből, egészen szabad iparosokká váltak-e már?
87. A régi czéhek mikor keletkeztek, meg vannak-e régi czéh szabadalmaik, statutuimaik és egyéb régi szorványaik? melyik esztendőről, micsoda nyelven irvák, van-e régi pecsétjük, micsoda vésettél vagy felirással és végre.
88. Minden a megye monographiájához előnyös anyagul szolgálható történelmi, vagy régészeti tárgyak, történelmi események, természetrajzi tünemények, statisztikai adatok, ethnographiai ismertetések, gazdászati, és földművelési különös intézkedések stb. melyek talán a fentt irt pontokban megjelelölve nem volnának - előadassanak.

Dr. Novák Sándor^{17/38/}

A kérdőíveket 1874. június 19-én, mintegy ezer példányban - a Tolnamegyei Közlöny jóvoltából - az Alispáni Hivatal széjjel küldte a megye minden járásának szolgabírájához, azzal a kitéttel, hogy a járás minden községe legalább egy példányt kapjon belőle. Az illető helységek előljároságának tűzték ki feladatul a kérdések megválaszolását, valamint azt, hogy az így elkészített jegyzőkönyveket hat hét múlva küldjék vissza.

Az Alispáni iratok között, több olyan levél is található, amely igazolja, hogy - ha nem is éppen a hat hét lejárta után -, a különböző járasok szolgabírái a jegyzőkönyveket és a községi jelentéseket Forster Ferenc szolgabírónak elküldték, azzal a kéréssel, hogy azokat továbbítsa Paksra, dr. Novák Sándornak. Hogy milyen mértékben történt meg a továbbítás, arról adat nem maradt fenn, de a monográfia megírásának munkálatait mindenesetre az is késleltethette - nem kis mértékben -, hogy akadtak olyan járasok, valamint községek, amelyek a begyűjtött anyagaikat csupán 1875-ben küldték el, de több helység még akkorra sem készítette el. Ez derül ki azokból az 1875-ben írott levelekből is, amit a paksi orvos az alispáni hivatalhoz küldött, azzal a kéréssel, hogy a még hiányzó, el nem küldött jegyzőkönyveket szíveskedjenek begyűjteni és elküldeni.

Még ha a községek időben el is küldik jelentéseiket, érdemes megjegyezni, hogy az anyag feldolgozása akkor is rengeteg időt igényelt volna, hiszen, ha a válaszadás a kérdések minden részére kiterjed, akkor valamennyi helység válaszai egész kis regényt képeztek volna. De nemcsak a feldolgozandó anyag mennyisége jelentett gondot dr. Novák Sándornak, hanem az is, hogy jobb karjának eltörése után kénytelen volt a monográfiával kapcsolatos munkáját nemcsak félbeszakítani, hanem egy időre abba is hagyni.

1885. január 15-én Péchy József, tolnai prépost - plébános, valamint megyebizottsági tag, közgyűlés elé terjesztette azt az indítványát, hogy Magyarország ezeréves fennállásának megünneplése, és megörökítése céljából írják meg Tolna vármegye monográfiáját. Véleménye szerint "Nem leendő nemes Tolnavármegyére nézve nehéz ennek létesítése, miután már a negyvenes években akkori alispánja, a nagy eszméknek kiváló barátja, Tolnamegye és Szekszárd fénye és előmozdításában buzgó törekvésű férfai: néhai br. Augustus Antal, Tolnamegye szülöttje, ily megyei monographiát készítő társaságot alakított, mely azonban a szabadságharc közbejötté folytán működésében gátolva lőn. A még most is élő tagjai a társulatnak bizonytalán az akkori munkáikat e magasra célra szívesen fogják szentelni./.../Nem kevésbé könnyítené e munkát ama tevékenységből felhalmozott szellemi kincs, melyet a nagy tudományú orvos tudor dr. Novák Sándor úr összegyűjtött, és bizonyosan kész lesz bármikor a közhasználatra átengedni."^{39/}

A január 20-án Szekszárdon tartott rendkívüli gyűlésen az "alispán elnöke" alatt egy 12 tagból - gróf Apponyi Sándor, Dóry Dénes, id. Hőke Lajos, Jeszenszky Andor, dr.

Kammerer Ernő, dr. Novák Sándor, Dr. Sass István, Péchy József, Nagy László, Vizsoli Ákos, Wosinsky Mór és Mikó György ^{40/} - álló bizottságot választottak meg, a monográfia elkészítéséhez szükséges intézkedések megtételére.

A monográfia bizottságának május 2-án tartott ülésén az alispán, arról számolt be "...hogya a monográfia megírására az erre nemcsak irodalmi sikereket aratott általános történelmi mély ismereténél, hanem Tolna megye történelmi múltjának kiderítésére fordított különleges tanulmányainál fogva kiválóan hivatott Kammerer Ernő urat, ezen fontos mű szerkesztésénél való segédkezésre pedig az adatok gyűjtésénél már évek hosszú során át épp oly buzgó, mint szakszerű tevékenységet kifejtett Dr. Novák Sándor urat sikerült megnyerni..."^{41/} De hiába való volt minden törekvése, mivel még az év őszén bekövetkezett halála végképp megakadályozta e vállalkozása teljesítésében, a monográfia megírása pedig mind mai napig nem valósult meg. Az általa összegyűjtött hatalmas anyag nagy része - teljesen eltűnt, a kérdőívekre érkezett válaszok összegyűjtött anyaga pedig Geiger Gyulához került, aki abban az időben a Szekszárd Vidéke szerkesztője volt és lapját Pakson a Rosenbaum nyomdában készítette.^{42/}

Annak ellenére, hogy a monográfia mind a mai napig nem készült el, ez semmivel sem kisebbíti a gondolat nagyszerűségét, ami a múlt század egyik jeles, minden tiszteletet megérdemlő egyéniségétől, dr. Novák Sándortól származott. Sajnálatra méltó, hogy a hosszú évtizedek fáradságos munkája, mind a régészeti gyűjteménye, mind a monográfia megírásához felhalmozott anyag teljesen szétforgácsolódott, s bár korának kiemelkedő, az emberiség javáért buzgalkodó személyiség volt, mégis neve a paksi emberek számára lassan teljesen feledésbe merül.

Összegzés – kitekintés (Dr. Novák Sándor utóélete)

1885. november 17-én hunyt el dr. Novák Sándor, Pakson - a megyei élet tisztelt, mindenki által becsült és kedvelt egyénisége. 1915. május 29-én szülei emlékére Novák Sándor nyugalmazott miniszteri osztálytanácsos jutalomdíjat alapított.

“Istenben boldogult szeretett jó szüleim néhai Dr. Novák Sándor és neje született Forster Júlianna hálás kegyelettel őrzött emlékére a paksi magyar királyi állami polgári fiúiskolánál tanulói jutalomdíjat alapítok “Novák-Forster jutalom díj” címén, oly rendeltetéssel, hogy annak kamatából a tanári kar évenként tiz (10) korona jutalomdíjat ítéljen oda az általa szorgalma és magaviselete alapján legérdemesebbnek talált keresztény vallású bármelyik osztálybeli tanuló részére...”^{43/}

Régészeti gyűjteményei halála után szétforgácsolódtak. A kúriát, birtokai egy részével együtt nevelt lánya, Novák Szidonia eladta. Azóta háza: mindig a közérdeket szolgálta. Volt polgári lányiskola, kórház, községi orvosi rendelő. Hosszú időn keresztül főleg egészségügyi célra használták. Ma újra az oktatást szolgálja (földszinti termeit a zeneiskola, emeleti termeit a kisegítő iskola bérlti).

Ami az épület állapotát illeti, sajnos eléggé elhanyagolt, és senkinek, - több mint egy évszázadon át még eszébe sem jutott, hogy legalább egy kis emléktáblát állíttasson e nemes előd emlékére. Talán a helyi múzeumnak is feladata lenne városunk nevezetes embereire való visszaemlékezés. Esetleg, ha az általa - a Magyar Nemzeti Múzeumnak, valamint a Megyei Wosinsky Mór Múzeumnak - adományozott tárgyakból néhányat letétbe - a különösen érdekesekekről és értékesekről másolatot meg lehetne szerezni, egy kiállítás számára, amelyhez talán még magánadományokat is fel lehetne használni - valószínű, már egy lépés lenne az édeklődés felkeltésére, meggátolva a teljes feledésbe merülést.

Ma egy értékelés könnyen lebecsüli azt az elődöt, aki a megyei régészetünk “gyermekkorában” ténykedett, de a hősi kezdetben a tudatlansággal, nemtörődomséggel és a kincsvadászokkal egyaránt meg kellett küzdenie annak, aki múltunk jobb ismeretét kívánta szolálni. Sem példák, sem biztos módszerek, sem segítő szándékú rendelkezések nem támogatták munkájában, eredménye ezért is szükségszerűen torzó. Szándéka azonban tiszteletre méltó, eredményei mindenképpen említést, elismerést érdemelnek.

A volt Novák-kúria

Felhasznált irodalom

1. A szekszárdi Béri Balogh Ádám Múzeum évkönyve 1975-76 = Tolna vármegye múzeumának megalakulása és közművelődési tevékenysége a század első évtizedeiben. Szekszárd, 3-9. p.
2. Alispáni iratok 1860-1885-ig. (A monográfia anyaga 1082/1874)
3. Béri Balogh Ádám Megyei Múzeum Dokumentációs Gyűjteménye; Szekszárd 1873-1874.
4. Császári Királyi Megyei Hatósági Iratok 1850-1860.
5. Cserna Anna - Kaczián János: Egyed Antal összeírása és korrajz tolna vármegyéről. Tolna Megyei Levéltár, Szekszárd, 1986.
6. Évszázadokon át. szerk. K. Balogh János. Szekszárd, 1885. 118., 149., 300., 308. p.
7. Kempelen Béla: Magyar nemes családok. 8. kötet, Grill Károly kiadása, Bp. 1914. 173-175. p.
8. Közigazgatási Mutatókönyvek: 1850-1885-ig
9. Nagy Iván: Magyar ország családi czimerekkel és nemzedékrendi táblázatokkal. Ráth Mór kiadása, Bp. 1861. 169. p.
10. Németh Imre, Somogyi György, Dr. Koch József: Paks monográfiája. Zrínyi Nyomda, Bp. 1976. 199., 201., 270., 274., 326., 393. p.
11. Novák Sándor Ágoston: A helyhatósági rendes orvos viszonyai 's kötelességei. OSZK 803157
12. OSZK Hírlaptár: Archeológiai Közlemények II-X. kötet
OSZK Hírlaptár: Archeológiai Közlemények X. kötet, I. füzet, Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó Hivatala. Bp. 1874. 56., 113., 121. p.
13. Paksi Hírnök = Kapjon fényt ön is; Paks, 1989. szeptember 1. szám
14. Paksi Közlöny: 1882-1883. FM. 86.
15. Paksi Polgári Fiúiskola évkönyvei, Paks. 1893-1916.
16. OSZK Hírlaptár: Századok - A Magyar Történelmi Társulat közlönye IV. füzet, Bp. 1872. ápr. 284. p.
17. Szekszárd Vidéke: 1880-1881; 1881-1882; 1883: 3-52.
FM. 3/1737. 63; 1883/1884. FM. 3/1737. 63.
18. Szinyei József: Magyar írók élete és munkái. IX. kötet, A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők egyesülete utánnyomat-sorozat, Bp. 1980-1981. 1119. p.
Tolna Megyei Közlöny: a/ 1873-1877; 1878: 1-19. OSZK FM. 77. b/ 1878: 20-52.; 1879: 1-52; 1880: 1-25. FM. 77. c/ 1880: 26-52; 1881-1882; 1883: 1-17. FM. 77. 1883: 1884: 1-52; 1885: 1-51. FM. 77.
19. Töttös Gábor: Rejtett értékeink. Illyes Gyula Megyei Könyvtár, Szekszárd, 1995. 95-96. p.
20. Wosinsky Mór: Tolnavármegye története 1-2. kötet. Bp. 1986. 1-6., 21., 196., 254-255., 485-486., 992. p.

Adatközlő: Dr. Töttös Gábor (1997. február 20.)

Jegyzetek

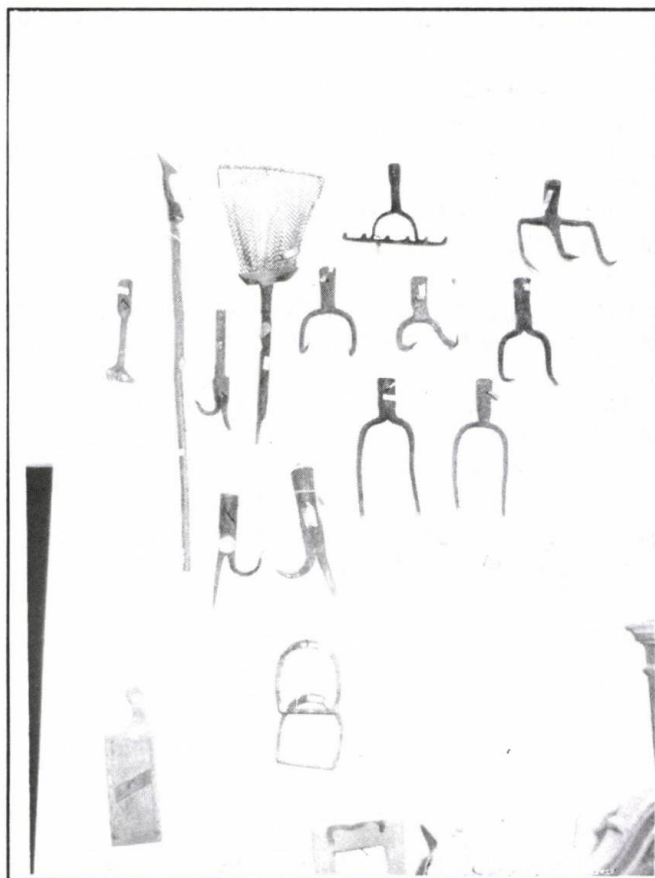
33. OSZK Hírlaptár: Századok - A Magyar Történelmi Társulat közlönye IV. füzet, Bp. 1872. ápr. 284. p.
34. Tm.K. 1873. március 19. 3. szám
35. Tm.L. Alispáni iratok 1004/1874.
36. Uo. 1082/1874.
37. a/ Tm.K. 1874. április 1. 13. szám 1-2. p.
b/ Tm.K. 1874. április 8. 14. szám
39. Szekszárd Vidéke: 1885. február 5. 6. szám 3-4. p.
40. Szekszárd Vidéke: 1885. február 12. 7. szám
41. Tm.L. Alispáni iratok 1082/1874.
42. Dr. Töttös Gábor adatközlése alapján.
43. Paksi Polgári Fiúiskola évkönyve = Dr. Novák Sándor: Novák-Forster jutalomdíj alapítvány. Paks, 1915-16. 18-20. p.

Beregnyi Miklós:

A Takács-gyűjtemény

A helytörténettel foglalkozó paksi ember, ha azt hallja, hogy Szelle-gyűjtemény, hogy Novák-gyűjtemény, tudja miről van szó, bár a fiatalabb nemzedék tagjai nem látták anyagaikat, hiszen egy részük a megyei múzeumba került, más részük Dunaújvárosba, Budapestre. Arról is tudunk, hogy jelentős anyagok lettek a negyvenes, ötvenes években a barbár tudatlanság martalékává. Ha viszont valaki azt mondja Takács-gyűjtemény, akkor csak néhány tucatnyian gondolunk arra a jelentős néprajzi anyagra, mely csaknem 15 évi gyűjtőmunka eredményeként raktárak polcain várja, hogy 1979 után - amikor a gyűjtemény egy részét utoljára láthattuk, megismerkedhessen vele. A paksiaiak nagy része nem is tud róla.

Raktározott néprajzi anyagok

Most a gyűjtemény keletkezéséről, jelenlegi helyzetéről beszélgetek a létrehozóval, Takács Miklós tanárral.

– *Hogyan és mikor jött létre a gyűjtemény?*

– Az ötlet 1974-ben fogalmazódott meg, szükséghelyzetben. Ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy az erőmű építése kapcsán új városközpont kialakítására lesz szükség. Ennek során átalakul a városkép, s a Dózsa György út, a Táncsics Mihály utca környéke el fog tűnni, s velük a város múltjának 1-2 évszázada. Bencze Barna barátommal s másokkal azt kérdeztük - jobbra egymástól - mit kellene tenni, kinek kellene tennie, hogy a múlt maradványai ne a szeméttelre kerüljenek. Egyikünk sem régész, mégcsak nem is képzett néprajzos, de országjárásaink során számtalan helyen láttuk, hogy egy-egy falu, kisváros lakói mennyire kötődnek elődeik

eszközeihez, életmódjához. Az iskolai nevelőmunka során idősebb kollégáim maguk is több ízben szerveztek alkalmi kiállításokat, s a gyerekek csodálatos lelkesedéssel hoztak tücsköt-bogarat, féltett "kincseket". Miért ne próbálnák meg komolyan ?

- *Hogy kezdtétek, kikkel kezdtétek ?*

- Beszéltünk a nagyközség vezetőivel, Oláh Miska bácsi - maga is tanár - egyetértett velünk. Megkerestem a szekszárdi Wosinszky Múzeum igazgatóját Vadas Ferencet - egykori tanáromat - dr. Gál Attila régészbarátomat. Sok jótanácsot kaptam, s egy írásos igazolást arról, hogy munkánkról tudnak, engedélyezik és segítik. Ez a félfoldal papír volt évekig a belépőm sok-sok családhoz. Az a bizalom pedig amit kaptam arra készítetett, hogy olvassak, tanuljak, tapasztalatokat szerezzek. Az évek során jártam a honismereti táborokat, felkerestem neves néprajzosokat, híres gyűjteményeket, és közben elkezdtük a gyűjtést. Első lépésként az úttörőház szak-köröként indítottam egy gyerekcsoportot 11-12 éves lurkókkal, csitrikkel. Ma is mosolyogva gondolok Pögl Pirire, Jantner Annusra, Kajári Gizire, a Farkasfalvi testvérekre, Király Évikére s több tucatnyi lelkes kis segítőmre. Mellesleg a felsoroltak nagy része pedagógus lett. Mosolygok azon, milyen szurtosak voltunk egy-egy padlásjárás, fészker, ól, présház, hátsóudvar átkutatás után, s eszembe jut sok csevegésük a "leletek" okozta öröm, a kikoszorázás miatti bánat. Velük mentünk be először a már elhagyott, vagy kiürítés alatt álló fűtcai házakba, s együtt találtunk sok olyan az elődeink mindennapjaihoz tartozó ismert és ismeretlen tárgyat, amit gyorsan "megmentettünk". Jobbára a paraszti gazdálkodás, háztartás kellékei gyűltek, de egyre több kismesterség eszközei, szerszámai is előkerültek. Körvonalazódtak kérdéseinkre a válaszok. És szaporodott barátaink, ismerőseink, segítők tábor. Máig szeretettel gondolok Mayer Anti bácsira, Fenyves Feri bácsira, Gárdai Józsefre, Huszár nénire, Lacza Bözsi nénire, Fritz Pali bácsi feleségére, Kaszelik Gazsi bácsira, Hanolékra, Kernékre, Türkékre és talán egy oldal sem lenne elég neveiket felsorolnom. Csak meg ne sértődjenek kérem, akiket kihagytam. Voltak "súlyos" helyzete. A több mázsás, vagy több mázsányi tárgyakat nem bírtuk kenyérmotoros kiskocsinkon becigelni alkalmi raktárainkba. De egy-két telefon után mindig volt aki segítsen. Hol Szalai Lali bácsi az Építők KTSZ-től, hol Frast Anti, máskor a Konzervgyár, a Paksi Állami Gazdaság, valamelyik TSZ, az erőmű beruházás valamelyik vállalata, vezetője, és ki ne maradjon-, mert ők állandó segítők voltak - az MN 2986, a paksi katonák. Emlékszem, te aki most engem faggatsz, kultúrtisztként - szintén nagyon sokat segítettel emberekkel és jótanácsokkal is, hiszen a laktanyában volt egy kis csapatmúzeum, igaz többnyire nem paksi anyagokból. Szóval a nehézségek mellett is jó volt dolgozni. Közügy lettünk Pakson és környékén, vagy majdnem az.

- *Mit jelent ez az utolsó kesernyés félmondat ?*

-Változtak az idők, változtak a várossá vált Paks hivatalnokai. nem a vezetőkkel volt gond, mert sem Oláh Mihály, sem Dallos Tibor soha nem gátolt - talán nem mindig tudott segíteni - s Jákli Péter ajtaja mindig nyitva volt előttem, azonban néhány munkatárs így-úgy betett nekünk. Megkaptuk például a lebontásra szánt házak jegyzékét, de mielőtt mi odaértünk, egy-egy lelkes hivatalnok lerabolta előttünk a terepet. Később Cseresznyésen járva megdöbben hallottam, hogy már járt ott egy éve egy Takács nevű tanár gyűjteni. Máig sem tudom biztosan ki nyereszkedett a nevemben. Aztán gond volt az adatolással. Egy-egy gyűjtés 3-4 órát tartott, rendszerint a hétvégén. Mi, kis barátaimmal együtt minden gyűjtött, behordott tárgy mellé odatettünk gyűjtőlapot, de naplózni - sokszor világítás sem volt a szükségraktárban - nem mindig volt időnk. A kis kartonok egy része a számtalan kényszerű költözés során leszakadt, elveszett, s bár egy-egy tárgyat meglátva ma is eszembe jut, hogy honnan került be, mi a neve, mire használták, de bizony az adományozók egy részének nevét már csak erős kutakodás után tudnám megmondani. És ott volt az örökös bizonytalanság. Sokaknak megmutattuk a gyűjtött anyagot, szakembereknek, laikusoknak. Abban csaknem mindenki egyetértett, hogy sok értékes dolog gyűjt össze, s persze azt is tudták, mit tettünk rosszul. Azt azonban sokáig senki nem tudta, mi lesz a gyűjtemény végső sorsa, hol kerül elhelyezésre. Volt olyan helyi kifizető, aki azt mondta adjuk át a megyei múzeumnak, többen, akik az mellett kardoskodtak, hogy keressünk méltó épületet és addig is folytassuk a gyűjtést.

- *Mikor dőlt el, hogy az anyag Pakson marad, hogy mi lesz a sorsa ?*

-Korábban említettem, hogy szó szerint évekig, hosszú évekig hányódott a sok tárgyi emlék. Volt alkalmi raktárunk a templom téri iskolában, a régi Petőfi Művelődési Ház alagsorában, mindegyiket kinőtűk. Később a

volt Polgári Iskola tanárijára és egy tanterme adott menedéket. Ez 1979 táján lehetett. Ekkor tartottunk egy nagyobbacska bemutatkozást, Mesterségek dicsérete címen a csapatotthonban, amelynek a paksiak körében nagyon jó visszhangja lett. Ezen felbátorodva kezdtük becserkészni a város vezetőit, hogy a történelmi városközpontban az addig a rendőrség által használt, és üressé vált épületet kapjuk meg raktárnak, s ebből legyen később helytörténeti gyűjtemény. A gondolat első felét a tanácsülés elfogadta, a végleges megoldást a pénzügyi feltételek hiánya miatt későbbre halasztotta. Bencze Barnával, Német Imre bácsival és másokkal - nem mindig érte egyet mindenben - megfogalmaztuk szlogenünket. Paksnak nem csak jelene és jövője van, de múltja is. Nem akarok nosztalgizálni, de akkoriban optimistábbak voltunk, s valahogy - ha emlékezetem nem csal - nagyobb volt a tenniakarás, kevesebb a duma, és több a tett. Minden szinten. Amikor döntés született az óváros műemlék épületeinek rehabilitációjáról, amikor eldőlt, hogy a Polgári Iskolát sem bontják le, Balázs Csaba építész, egykori diáktársam kapott megbízást a tervezésre. Egy füst alatt, rövid időn belül ő készítette el - a megyei múzeum vezetőivel is egyeztetve, s bennünket is többször megkérdezve - a Városi Múzeum terveit is. Igaz, alacsonyabb rangú besorolásban, helytörténeti gyűjteményben gondolkodtunk.

- *Ettől kezdve már egyenes volt az út*

- Majdnem. Voltak kitérők is, zsákutca is fenyegetett. Amikor az erőmű beindult, gondoskodni kellett a lakosság polgári védelmi felszereléseinek elhelyezéséről. A raktárunk egy jelentős része áldozattá vált. Időközben az Állami Gazdaság kivitelezésében felújításra került az épület tetőszerkezete, nosza felhányták az anyag egy részét a padlásra. Másik részét a volt munkásörsegi raktárban tudtuk elhelyezni. Aztán megkezdődtek a lussoniumi ásatások, s részben ezt az épületet is ki kellett üríteni. Egyik szemünk sírt, - már megint dobálják az anyagot - a másik nevetett. Végre valaki Pakson is ásat. Olyan magasröptű gondolat is felvetődött, hogy klubot kell kialakítani az épületből és nem múzeumot. Minek az? Ez a nyolcvanas évek derekán volt. Azt hiszem ekkor adtam fel lélekből. Pedig nem mindenki hagyott magamra. Jákli Péter, Vadász Pali bácsi az anyagokat biztosították, Visy Zsolt, Gémes Balázs és munkatársaik - tanítványaik - nyaranta segítettek az anyag egy részének megszerezését. Lejártak a műemlékesek a helyreállítás részletkérdései miatt, támogatott a város akkori főépítész Makovetz Imre, a Városvédő Egyesület, s mert a Polgári Iskola felújítása, a sportudvar rendezése során Bencze Barna és a gyerekek a szó szoros értelmében előkaparták, kikaparták a mai kőtár anyagának nagy részét, jöttek Esztergomból szakértők, jött dr. Gaál Attila és Szabó Géza és mások. Amikor most megpróbálom felsorolni azt a sok szakmai kiválóságot, aki megtisztelt bennünket figyelmével, az is megfogalmazódik bennem; talán ők is közrejátszottak abban, hogy felhagytam a gyűjtéssel. Úgy éreztem, munkánk eredményét szakszerűbben dolgozó emberek vették gondozásba, rám, az amatőrre csak szárnysegédként lesz szükség. Az elmúlt időben akként sem volt.

- *Amikor a város vezetése megbarátkozott azzal a gondolattal, hogy múzeumot létesít, nem fordult meg a fejedben, hogy pályázzol az igazgatói székre?*

- Nem, mert nem éreztem magam felkészültnek erre a feladatra. Azt is sejteni lehetett, hogy paksi lakos - hasonló okból - nem fog pályázni. Biztos voltam benne, hogy kellő számú jelentkező lesz, s mivel tudtommal sem az önkormányzatban, sem a kulturális bizottságban nincs szakember, arra számítottam, hogy a pályázatok elbírálásakor megkérdezzek néhányunkat. Ma sem tudom milyen szempontok szerint született meg a döntés.

- *Térjünk vissza még a gyűjteményre? 1979. után volt még kiállítások?*

- Azt hiszem 1982-ben az Erzsébet Szállóban egy kisebb, az új szerzeményekből. Azóta nem. Nem volt rá hely. Pedig a helytörténeti gyűjtőmunka legjobb segítője a megszerzett anyagok tematikus kiállítása. Ilyenkor szoktuk meghívni az adományozókat, a részterületeket ismerő mestereket, polgárokat. Egy-egy kiállítás új lendületet adhat. Mindig akad, aki ki tudja egészíteni a bemutatott anyagot. Ha az adományozó látja, hogy az általa adott tárgyakat megbecsülik, hírül viszi ezt másoknak is, s ettől lesz a gyűjtőnek további hitele.

- *A múzeum megnyílt. Milyen a kapcsolatod az igazgatóval? Mennyire hasznosítják az általad gyűjtött anyagot?*

- Valóban megnyílt. Az ország egyik legszebb kismúzeuma. Az épület felújítása nagyon szépen sikerült. Az állandó kiállítások is nagy szakértelemről tanúskodnak. A kőtárban zömmel az általunk gyűjtött darabok láthatóak. Lussonium külön kategória. Életmód, kismesterség kiállítás még nem volt. Ami nem tetszett: nem teszük, hogy száz méterre van egy országos híró képtár, s Pakson a VMK, az ESZI galéria is gyakran mutat be

kortárs festőket, mégis a Városi Múzeum is gyakran rendez tárlatot, helytörténeti kiállítást nem. Egyedül a kovácsműhelyt mutatják be, s most nyílik a Pákolitz emlékszoba.

- Milyen a múzeum igazgatójával a kapcsolatod ? Húvös. Amikor kinevezték, gyanítottam, hogy nem igazán fogunk közösen dolgozni. Még javában folyt a gyűjtőmunka, amikor a megyei múzeum vezető munkatársai közül Rózner úr volt egyedül, aki nem támogatta, segítette azt. Kinevezése után vártam, hogy megkeres. Néhány hónap után azt gondoltam, ha Mohamed nem megy a hegyhez, a domb megy Mohamedhez. A közel egy órás beszélgetés után nyilvánvaló lett számomra, hogy kevés esélyünk lesz az együttműködésre, mert javaslataimat kategorikusan elutasította. Azóta egy-egy alkalommal találkoztunk, beszélgettünk, sajnos nemigen volt közös témánk.

- *Megkeseredett vagy. Végleg lemondnál a gyűjtésről, arról, hogy városunk lakói megismerhetik a gyűjteményt ?*

- Nincs jogom gyűjteni, hiszen van múzeum és annak van hivatásos, profi vezetője, vannak munkatársai. Az más kérdés, hogy engem mostanában is megszólítanak az idősebb paksi polgárok, jókat beszélgetünk, s van néhány olyan információ, amelyet alkalom adtán szívesen adok tovább. Egyelőre mindenkinek azt javaslom, ha van becses emléke, amelyet megőrzésre, kiállításra alkalmasnak tart, keresse bizalommal az igazgató urat. A legnagyobb baj azt, hogy ezek az idős emberek minden messziről jött emberrel szemben tartózkodóak. Annak idején nekünk is nehéz volt. Egy-egy fontosnak vélt darabért többször is el kellett mennünk, míg végre megkaptuk.

- Sommázva. Nyitott vagyok a segítségre, s tudom vannak rajtam kívül is számosan, akik szívesen segítenének abban, hogy ez a csodálatos múzeum ne egy legyen a sok közül, hogy ne Városi Múzeum legyen, hanem paksi. Ősztől - jobb híján - városismereti önképzőkört szeretnék indítani az ESZI-ben, s ha az új vezető nyitottabb lesz, szívesen támogatom.

-*Köszönöm a beszélgetést. Remélem lesz lehetőségünk a múzeum támogatására !*

Beregnyei Miklós:

Paks sajtótörténete (6. rész)

Atomerőmű építői (I.)

A paksi lapok történetének feldolgozása során az első olyan laphoz érkeztünk el, amelyik napjainkban is megjelenik, felnőtt korba lépett, hiszen a XXI. évfolyamában jár. Ezen hosszú időszak alatt kétszer történt címlapváltás, és a hatodik felelős szerkesztő irányítja a lapot.

Az Atomerőmű Építői elődjének az 1976/77-ben megjelent Neutront tekinthetjük - lásd: Paksi Tükör, 1997. 2. sz. - ám a vállalat vezetése rájöhett arra, hogy a szerkesztést és kiadást nem lehet annyira "társadalmisítani", ezért dönthetett úgy, hogy új lapot indít. Ezt az elképzelést motíválhatta az is, miszerint az építkezésen több olyan vállalat dolgozott, melyeknek komoly hagyományokkal rendelkező üzemi lapjaik voltak.

Az Atomerőmű Építői-nek igen gazdag a fotóanyaga, melyek segítségével nagyon szépen nyomon lehet követni az építkezés fázisait. A fotósok munkájának elismeréseként névszerint sorolom fel az első hat év fotóisait: Horváth Béla, Deák Hunor, Körmöczy Zoltán, Pákolicz Gyula, Ódorné Botka Katalin, Borbély Mihály, Kocsmár Tibor, Müller József, Olasz Lajos és Kőszegi János.

Egy induló lapban mindig van köszöntő - beköszöntő, melyben megpróbálják megfogalmazni a lap feladatát és céljait. Az Atomerőmű Építői köszöntőjét nem kisebb személy írta, mint az akkori Megyei Pártbizottság első titkára. Ezt a köszöntőt - szokásomhoz híven - teljes terjedelemben, szöveghűen közlöm.

K Ö S Z Ö N T J Ü K

az "Atomerőmű Építői"-t, a paksi atomerőmű beruházás dolgozóinak lapját. Az újság első számában köszöntjük mindazokat, akiknek ez az újság készül: a beruházókat, a tervezőket, a kivitelezőket, építőket és szerelőket, a leendő üzemeltetőket, munkásokat, technikusokat és mérnököket, azt a több mint 5000 embert, aki ma már Pakson és azt a sok ezret, aki Pakson kívül hazánk más helységeiben és a testvéri szocialista országokban dolgozik azon, hogy hazánk első atomerőműve határidőre elkészüljön.

Köszöntjük az atomerőmű beruházás pártbizottságát, KISZ-bizottságát és szakszervezeti intéző bizottságát, akik e lap megjelenését elhatározták és a jövőben biztosítják.

A Paksi Atomerőmű építésének nagy jelentősége van egész népgazdaságunk további fejlődésében. 1981-től kezdődően éveken át túlnyomó többségében ennek az atomerőműnek kell megtermelnie azt a villamosenergia-mennyiséget, mely évenként biztosítja a népgazdaság - ipar, mezőgazdaság, építőipar, kommunális ellátás, de nem utolsó sorban a lakossági fogyasztás - szükséglete növekményének kielégítését.

A mi hazánkban a paksi atomerőmű építése és majd üzembe helyezése nyomán válik valósággá, hogy belépünk az atomkorszakba. Ez a minőségileg új, magasabb igényű munka, mellyel az atomerőmű épül, kedvező hatással lehet és lesz iparunk és építőiparunk további fejlődésére is.

A paksi atomerőmű építése nem egy-két év, hanem évtized feladata. Megépítése több száz magyar, szovjet, csehszlovák, bolgár, lengyel, NDK-s vállalat összehangolt munkáját, együttműködését igényli. Ez a beruházás is bizonyítéka a szocialista együttműködés szükségességének és eredményességének.

Az atomerőmű megváltoztatja Paks arculatát. Nemcsak új városrész épül, hanem meggyorsítja a régi város fejlődését is. Magasabb szintre emelkedett és emelkedik az egészségügyi, a kulturális, a kommunális, a kereskedelmi ellátás. E fejlődés eredményezte, hogy 1979. január 01-től Paks nagyközség kiérdemelte a város rangot.

A most útjára indult laptól, az "Atomerőmű Építői"-től azt várjuk, legyen egyik eszköze annak, hogy az építkezés dolgozói még jobban megismerjék és megértsék egymást, jól együttműködő kollektíváká váljanak. Segítse, hogy mindenki eredményesen teljesítse az atomerőmű építéséből ráháruló feladatát. Legyen ösztönzője, jó példák népszerűsítésével lelkesítője az építésnek, dicsérője mindazoknak a vállalatoknak, brigádoknak, dolgozóknak, akik feladataik pontos, jó minőségű teljesítésével élenjárnak. Emellett bírálja azoknak a szervezeteknek, szervezeteknek tevékenységét, melyek lemaradása, késlekedése veszélyezteteti, vagy akadályozza a tervszerű munkát. Segítse a munkaszervezés, a munkafegyelem javítását, lépjen fel a pazarlás, a fegyelmezetlen munka minden megnyilvánulása ellen. Járuljon hozzá a szocialista brigádmozgalom, a szocialista munkaverseny még eredményesebbé válásához, biztosítson tág teret a szocialista munkamozgalmak nagyszerű eredményeinek széles körű megismertetésének.

Adjon tájékoztatást rendszeresen a beruházás helyzetéről, annak fontosabb eseményeiről, a beruházás párt-, KISZ, szakszervezeti és más társadalmi szerveinek életéről, tevékenységéről. Legyen egyik szervezője a beruházáson dolgozók kulturális és sporttevékenységének. Kísérje figyelemmel élet- és munkakörülményeik alakulását. Erősítse az épülő-fejlődő új szocialista város és az atomerőmű dolgozóinak kapcsolatát, a régi és új, a végleges és ideiglenes paksi lakosok szocialista együttélését, együttműködését a városépítés feladatainak meghatározásában és azok megoldásában.

Segítse elő ez az újság, hogy a paksi atomerőmű a tervezett határidőre, jó minőségben, ésszerű takarékosággal felépüljön és az épülő-fejlődő új szocialista városban a beruházás dolgozóinak élet- és munkakörülményei a közös munka eredményeként állandóan javuljanak.

K. PAPP JÓZSEF
az MSZMP Tolna megyei Bizottságának első titkára

A lapszerkesztő

Az Atomerőmű Építői lap első felelős szerkesztője Knízner István volt, aki jelenleg a Kincstári Vagyonigazgatóság Vagyonfenntartási és Üzemeltetési Főosztályának a vezetője. Hivatalában kerestem fel, hol igen kedvesen fogadott és érezhetően örült a múlt felvillantásának.

- *A lap indulásakor milyen beosztásban dolgoztál a vállalatnál ?*

- Én akkor a vállalat villamos osztályának voltam a vezetője.

- *Hogyan kerültél kapcsolatba az üzemi lappal ? Egyáltalán, hogyan és miért esett Rád a választás ?*

- Nem tudom egész pontosan megmondani, viszont az tény, hogy elég ismerős társaság volt akkor Pakson, gyakorlatilag azonos iparágból. Én korábban a mai Mátrai Erőműben dolgoztam, ott Visontai Hírek címmel jelent meg az üzemi lap és tagja voltam a lap szerkesztőbizottságának. Továbbá szervező bizottsági tagja voltam a Magyar Villamos Művek Tröszt közleményeinek. Mindezeket tudták rólam az iparági kollégák és bizonyosan ezért merült fel az én nevem.

- *Arra kérlek, próbáld meg feleleveníteni a lap indításának időszakát, hogyan sikerült a kéziratokat begyűjteni és megszerkeszteni az első számokat ?*

- Nagyon nehéz egy lapot beindítani, az ember nem szívesen vállal ilyet. Általában az ember hiúságára szoktak hatni: "ha te nem foglalkozol vele, akkor sohasem lesz lap belőle." Erre az érvelésre határozottan emlékszem, és sikerült is rávenniük. Miután elvállaltam, azután döbbsentem rá, hogy ez a helyzet teljesen más, mint az előző szerkesztői-szervezői tevékenységem. Az előző lapszerkesztőségi gyakorlataimban megírtam egy cikket, leadtam és megjelent a lap. Most ugye azzal kellett kezdenem, hogy tárgyaltam a kiadóval, a nyomdával, el kellett döntenem, milyen legyen a lap fejléce és a betűk. Csak ezután gondolhattam arra, hogy is kell annyi cikket összeszedni, hogy egy lap megteljen. Arra jól emlékszem, hogy a kiadónál volt egy Szabó Gyula nevű nagyon szimpatikus úriember, aki nagyon sokat segített ebben. Tehát az első lap úgy állt össze, hogy megkértem X-et, Y-t, Z-t a különféle szakterületekről, építőktől, beruházóktól, szerelőktől, üzemeltetőktől, hogy küldjenek egy-egy cikket. Az első szám szerkesztésénél még nem is volt szerkesztőség, így én gyűjtöttem össze egy csomó cikket. Miután elolvastam a cikkeket, akkor döbbsentem rá, hogy át kell írnom azokat, ha azt akarom, hogy az én minőségi igényem szintjét elérjék. A cikkek átdolgozása után kiderült, kevés az anyag, még maradt hely, így a nyomdába adás napja előtti éjszakán még keresztrejtvényt kellett fabrikálnom az üresen maradt helyre. Úgy érzem az első szám gyengébbre sikeredett mint ahogy én azt gondoltam, hogy sikeredni fog.

- *Ki tervezte a lap fejlécét ?*

- Ha jól emlékszem Mack István készítette, és ő később is készített grafikákat, karikatúrákat. Amíg én voltam a felelős szerkesztő, addig ő készítette a karikatúrákat.

- *Nekem a lap minden megjelent száma megvan, sokan jönnek hozzám, lapozgatják, mert felvillantja az építkezés hajdani hangulatát. Abban az időben Pakson nem jelent meg újság, csak a megyei lap jelent meg, szigorúan kézben tartották a lapkiadást. Ebben a helyzetben volt-e külső beleszólás, hogy mi és hogyan jelenjen meg ?*

- Akármilyen meglepő, ennek a lapnak egyetlen cenzora volt, az én voltam. Ezt most úgy értsd, ahogy mondom: soha senki nem szólt bele. Én máig abban a vélelemben vagyok, hogy ha oda akármilyen disznóságot beírtam volna, az megjelent volna. Annak idején magam is nagyon kíváncsian vártam, hogy az a bizonyos cenzúra hogyan fog működni. Én soha nem tapasztaltam beleszólást vagy annak kísérletét. Az viszont lehet, hogy valaki megnézte és soha nem talált kifogásolnivalót benne. Hozzá kell tennem, hogy talán ma már máshogyan csinálnám ezt a munkát. Az akkori politikai szokás, gyakorlat és légkör olyan volt, hogy magam is azt hittem az a fontos, hogy a jót írjuk meg, a problémákról kevesebb szó essék. Arra emlékszem, amikor már nyilvánvalóvá

vált az építkezés késése, az 1. blokk átadásának csúszása, de még ment a TV-ben a "Visszaszámlálás 1980.", akkor kaptam néhány ejnye-ejnyét a késés okait feszegető cikkért, de csak a szolgálati felettesemtől. De olyan, hogy majd valaki helyreigazítja, vagy be kellett volna mutatnom egy-egy cikket, ilyen soha fel sem merült.

- *Az első szám köszöntőjét a Megyei Pártbizottság első titkára - K. Papp József - írta. Nehéz volt kisajtolni belőle ezt a cikket, hogy emlékszel, vagy őt kértétek fel ?*

- K. Papp Józseffel én nem találkoztam személyesen, ennek a cikknek a története is hozzátartozik a történelmi időkhöz. Ez úgy zajlott, hogy Hegedűs Gyuri elment hozzá, megbeszélték, és én már csak azt kaptam meg, hogy mekkora helyet és hol hagyjak nyitva. A cikk későn, az utolsó pillanatban érkezett, szinte olvasatlanul tettem a helyére és fel sem merült bennem, hogy azon akár egy betűt is módosítsak. Az a világ azért ilyen is volt.

- *Az utolsó szám, melyet Te szerkesztettél, az 1980. márciusi szám. Mi az oka annak, hogy Tóth Andrásnak adtad át a szerkesztést ?*

- Elmentem a cégtől. Mikor a márciusi szám megjelent, én már nem voltam a cégnél, mert 1980. március 1-el átmentem az Országos Tervhivatalhoz.

- *A mindennapi munkához adott-e valamilyen pluszt a szerkesztői tevékenység ? Nem gondolsz-e keserű szájjal a szerkesztői tevékenységedre ?*

- Előtte is és azóta is azzal keresem a kenyerem, hogy a gondolataimat leírom. A szakmai gondolatokat is papírra kell vetni, hogy kezelhetőek és eladhatóak legyenek. Az életben nagyon sok mindennel foglalkoztam, a szerkesztés és írás része lett az életnek, nem tudok rosszat mondani róla. Növelte a felelősségérzetet is, hiszen felelősnek érezte magát az ember azért, hogy időre megjelenjen az újság, és nem a kibúvókat kereste. Aki sajtóval foglalkozik, az tudja, hogy örök belső feszültségben él, és hányszor elhatározza, még ezt a számot megcsinálom, aztán befejeztem, elég. Ez az állapot addig a percig tart, amíg meg nem jelenik a lap, és nem látja az ember, hogy olvassák és viszik a lapot. Attól a pillanattól kezdve már alig várja, hogy szerkeszthesse a következő számot. Azt hiszem ezzel nem csak én voltam így.

- *Van-e kapcsolatod a mai "Atomerőmű" című lappal ?*

- Hosszú ideig kaptam a tiszteletpéldányokat, nagyon kedves dolog volt a szerkesztőségtől, hogy küldte. Megmondom őszintén, kicsit úgy éreztem, ez jár is nekem, hiszen a szerkesztésért nem kaptam honoráriumot, társadalmi munkában végeztem. Évekig kaptam a számokat, mindig elolvastam, ezért mindig tudtam mi történik az atomerőműben. Az Országos Tervhivatalban mint az ipari osztálynak a vezetője, sok és hasznos információt kaptam a munkámhoz az Atomerőmű Építőiből. Az idő múlásával, a szerkesztői váltás miatt, gondolom olyan személy követett a szerkesztői székben, aki már nem ismer, így nincs kapcsolatom az erőmű újságjával.

(Megjegyzés: Knízner István már kapja az üzemi lapot.)

Megbecsült újság voltunk

(Beszélgetés Tóth Andrásal)

- *Második felelős szerkesztője vagy az Atomerőmű Építőjének. Szeretném ha felidézned ennek az időszaknak az eseményeit, talán azzal kezdve, hogyan és miért vetted át a lap szerkesztését ?*

- Úgy tudom Knízner Pista felmondott a vállalatnál - önként vagy kényszerűségből, ezt pontosan nem tudom - és megkeresett, hogy át kellene vennem a szerkesztést. Az 1980. márciusi szám már a nyomdában volt. Ez a szám volt az, amelyik Kádár elvtárs látogatásáról tudósította a nagyérdemű közönséget. Az akkori táncrend szerint a látogatásról szóló cikket a megyei lap főszerkesztőjének kellett írni, azt nem mi írtuk. Annak megvoltak a formai kötelezettségei, hogy legalább mekkora legyen a cikk, mekkora legyen a fekvő vagy álló fénykép. Ez a szám tehát már a nyomdában volt, mikor a Pista szólt, hogy ő elmegy a vállalattól, vegyem át tőle

a szerkesztési feladatokat. Én kezdettől fogva benne voltam a szerkesztő bizottságban, ami ha jól emlékszem, öt számot jelentett, hiszen 1979-ben csak négy szám jelent meg. Tehát a 6. szám kefelelyomatának korrektúrájával vettem át a lap szerkesztését.

- *Kik voltak a szerkesztő bizottságban, hogyan működött a szerkesztőség ?*

- Ez egy elég lazán működő szerkesztőség volt, a legaktívabbak Torma Csaba - a későbbi főszerkesztő - Géhl Dezső, aztán a fényképészek közül Deák Hunor és Horváth Béla. Igyekeztünk mindig felkérni valakit, hogy egy-egy témáról írjon. Előszeretettel fordultunk a szakszervezeti, párt és munkahelyi vezetőkhez, mert ők azon túl, hogy jártasak voltak az adott témában, honoráriumot sem fogadtak el. Ugyanis minimális összeg állt rendelkezésünkre, és így spórolni tudtunk. Részt vettem egy 3 napos tanfolyamon, ahol megtudhattam, hogy akkor jó az újság, ha sok kis apró cikk van benne. Nem tudom ez miért van így, ám az ember megtanulja mint a megoldó képletet és igyekszik alkalmazni. Akit lehetett körbe jártunk, hogy küldjön rövid cikkeket, ám a lapzárta rendszeresen kiderült, hogy 1-2 flekknyi anyag még hiányzik. Erre találtuk ki azt, hogy lenge öltözetű és mutatós hölgyek fotóit közöljük. Ehhez viszont kikértük mindkét felügyelő pártszerv véleményét, akiknél komoly lelki válságot okozott elképzelésünk, de végül megkaptuk a jóváhagyást.

- *Átlapozva a régi számokat, úgy tűnik, reális képet adtak az építkezés helyzetéről, nem titkolva a hiányosságokat sem. Úgy tűnik, mintha árgus szemekkel figyeltétek volna az építkezést.*

- Az igazság az, hogy én az ERBE-nél dolgoztam, tehát bizonyos értelemben az volt a feladatom, hogy figyelni kellett az építkezés előrehaladását. Aztán értekezlet értekezlet hátán, ahová mindenféle előkészítő anyagot kellett vinni, melynek előkészítésében én részt vettem. Így nemcsak a primerkörü részt szemléltem, amely az én területem volt, hanem az építkezés egész területéről volt információm. Azt el kell mondanom, hogy felülről soha nem kaptam utasítást, hogy miről írjunk, vagy miről ne, hogy erről vagy arról miért írtunk. Ilyen nem volt. Mint már említettem, előszeretettel kerestük a helyi vezetőket, hiszen ők rendelkeztek komoly információkkal. Nem tagadom, hogy kis pletykáért el-el mentünk a "RAGACS"-ba, volt is egy ilyen "kocsmariport". Ekkor kérdeztem meg az egyik munkástól, hogy miért nevezik "RAGACS"-nak ezt a vendéglátó egységet, mire ő nagyon logikus választ adott, mondván: azért, mert olyan mint a ragacs. Viszont a vízlágyító határidőiről már csak a vezetőktől kaphattunk érdemleges tájékoztatást. Ezek a vezetők persze általában nemigen szerettek nyilatkozni, mert egyébként az építkezést a csúszások jellemezték. Akkoriban az ütemterveket nem számítógéppel készítették, és mire a lányok elkészültek egy ütemtervvel, az már nem is volt aktuális.

- *Mint mondd, a csúszások időszaka volt, nem próbálták megakadályozni, hogy egy-egy cikk ne örökítse meg a csúszást ?*

- Nem szóltak bele. Az az igazság, hogy csak egyetlen cikk nem jelent meg azok közül, melyek meg voltak írva. Ez a cikk a lakótelepi kukázókról szólt. Már akkor is voltak kukázók, és valahogy én is úgy éreztem: ez olyan téma, melyet meg kell kérdeznek, mielőtt megjelentetném. Aztán két napig hümmögtek, és azt mondták ne tegyük be, biztos ami biztos. Ez volt az egyetlen cikk, ami nem jelent meg. Ezen kívül még vagy öt alkalommal kérdeztem meg, hogy betegük-e ? Mindig azt mondták, hogy tegyük be. Természetesen voltak olyan események, melyekről kötelezően be kellett számolnunk, mint például a nagyfőnökök látogatása.

- *Mi volt a lényege és kifogás a kukás cikk ellen ?*

- Az volt a lényege, hogy elég visszaszító látvány, elég nagy szegény, hogy vannak olyan szegény emberek, akiknek kukázniuk kell. Úgy emlékszem, a cikket Torma Csaba írta, a következő felelős szerkesztő, aki akkor a lakótelepen lakott és utalt a kukázók etnikai hovatartozására is.

A lap utolsó oldalán volt a csipkelődő rovatunk, melyben időnként egy-egy nagyfőnököt pellengéreztünk ki. Természetesen a nevét nem írtuk ki, de kínosan ügyeltünk arra, hogy úgy írjuk körül a személyét, hogy biztosan magára ismerjen az illető. Egy-egy ilyen csipkelődés után legalább öten felhívtak, hogy miért kell őket cikizni. Kiderült, hogy olyan(ból)ról ami(ből)ről mi azt hittük, hogy unikum, volt még legalább öt. Viszont ezért bántódásunk nem volt.

- *Hogyan terjesztették a lapot ?*

- A Szekszárdi nyomdából az építkezés szakszervezeti bizottságának irodájába hozták az újságot és innen osztottuk szét. Megvolt a kvóta, hogy a 22-esnek ennyi lap jár, a 26-osnak meg ennyi. Tehát elvileg ki volt osztva már megjelenés előtt, és még tartalékoltunk is. Annak idején az ebédelőben működött rádió, és amikor megjelent az újság, a déli műsorban hívták fel rá a figyelmet és idéztek a lap írásaiból. Egy-egy ilyen rádiófelhívás után keresték a lapot, vitték a lapot és még lopták is. Ez nagy szó volt, hiszen annak idején én azzal a feltétellel léptem be a Vasas Szakszervezetbe, hogy ne kapjak Vasas Újságot.

- *1980. májusától 1981. decemberéig - 14 szám - voltál felelős szerkesztő, téged Torma Csaba követett. Miért történt a váltás ?*

- Őszintén szólva nem emlékszem pontosan, de úgy rémlik az ERBE átszervezése miatt én más beosztásba kerültem, Csaba pedig nagy lelkesedéssel és lendülettel csinálta, így neki adtam át a stafétabotot.

- *Milyen szájjal gondolsz a szerkesztői időszakodra ?*

- Jó szájjal emlékezem azokra az időkre, nagyon örültem, hogy részt vehettem abban a munkában. Örömmel csináltam, és miután Csaba átvette, még egy-két évig irogattam a cikkeket.

- *Most figyeled az erőmű újságát ?*

- Figyelem és az az igazság, hogy irigykedve figyelem, részint azért mert színvonalas az újság és az is látszik, hogy javultak az anyagi lehetőségei. Az Atomerőmű Építői megbecsült újság volt, 5000 példányban jelentünk meg, és úgy látom az Atomerőmű is megbecsült lap, és ennek örülök.

Pillanattfelvétel egy fotósról

- *Az Atomerőmű Építői című lap 1978. novemberében indult, már az első számban megjelentek a fotóid. Ebben az időszakban merre dolgoztál ?*

- Körmöczi Zoltán: 1976. júliusában pályakezdőként kerültem a 22-es Állami Építőipari Vállalathoz, tehát közvetlenül az iskola elvégzése után mint létesítmény-felelős dolgoztam, ez technikus munkakör volt. Akkor nagyon jó KISZ-élet zajlott a 22-es ÁÉV-nél, mint minden más vállalatnál a beruházáson. Hamarosan létrehoztunk egy Ifjúsági Klubot, ahol helyet kapott egy fotó labor is. Tulajdonképpen ez adta az indítást, hiszen a technikai felszereltség adott volt, így hobbi szinten elkezdtünk fotózni. Először saját családi fotóinkkal foglalkoztunk, majd elkezdtük a beruházást is fotózni, főleg, ami a munkánkkal volt kapcsolatos. A lap indítása előtt az akkori szerkesztő kérésére került néhány fotóm a lapba. A 22-es ÁÉV-nél ketten fotóztunk a Pákolicz Gyuszival.

- *Ezek szerint a 22-esek lapjába is küldtetek fotókat ?*

- Igen, oda rendszeresen, minden hónapban küldtünk fotókat és cikkeket is. Főleg az ifjúsággal, a KISZ-el kapcsolatos rendezvények dokumentálását végeztük, de természetesen nagyon sok olyan kép is megjelent, melyek a beruházásról és a 22-es munkájáról szóltak.

- *A 2. számban - 1979. február - Nyilas János (N.J.) mutat be téged, mint frissen bevonult újonc. Ezek szerint itt szolgáltál Pakson, az MN.2986-os alakulatnál ?*

- Igen, 1979 januárjában vonultam be a helyi alakulathoz, én voltam az utolsó 24 hónapos katona, mert akkor vezették be az egy éves katonai szolgálatot. Ez azt jelentette, akik egy évvel később vonultak be mint én, azok is velem egy időben szereltek le.

Bevonulásom után századtechnikus lettem és a századom a 22-es ÁÉV-nél dolgozott. Leszerelés után ismét visszakerültem a 22-es vállalathoz, majd saját kérésemre kikerültem a technikus munkakörből, termelésirányító, majd művezető lettem. Az építkezés előre haladtával a 22-es munkát vállalt a tengizi beruházás és akkor Paksról elég sok műszaki ment ki, köztük én is, 15 hónapig voltam Tengizben.

A lap megjelenésének időrendje és terjedelme

1978. I. évf.	1. sz. nov. 4 oldal	1984. VII. évf.	1. sz. jan. 4 oldal
1979. II. évf.	1. sz. febr. 4 oldal		2. sz. febr. 4 oldal
	2. sz. máj. 4 oldal		3. sz. máj. 4 oldal
	3. sz. aug. 4 oldal		4. sz. jún. 4 oldal
	4. sz. okt. 4 oldal		5. sz. aug. 4 oldal
1980. III. évf.	1. sz. márc. 4 oldal		6. sz. okt. 4 oldal
	2. sz. máj. 4 oldal		7. sz. nov. 4 oldal
	3. sz. júl. 4 oldal		8. sz. dec. 4 oldal
	4. sz. aug. 4 oldal	1985. VIII. évf.	1. sz. febr. 4 oldal
	5. sz. szept. 4 oldal		2. sz. ápr. 4 oldal
	6. sz. nov. 4 oldal		3. sz. máj. 4 oldal
	7. sz. dec. 4 oldal		4. sz. jún. 4 oldal
1981. IV. évf.	1. sz. febr. 4 oldal		5. sz. aug. 4 oldal
	2. sz. márc. 4 oldal		6. sz. okt. 4 oldal
	3. sz. máj. 4 oldal		7. sz. nov. 4 oldal
	4. sz. júl. 4 oldal		8. sz. dec. 4 oldal
	5. sz. aug. 4 oldal	1986. IX. évf.	1. sz. márc. 4 oldal
	6. sz. okt. 4 oldal		2. sz. ápr. 4 oldal
	7. sz. nov. 4 oldal		3. sz. jún. 4 oldal
	8. sz. dec. 4 oldal		5. sz. szept. 4 oldal
1982. V. évf.	1. sz. febr. 4 oldal		6. sz. okt. 4 oldal
	2. sz. ápr. 4 oldal		7. sz. nov. 4 oldal
	3. sz. máj. 4 oldal		8. sz. dec. 4 oldal
	4. sz. júl. 4 oldal	1987. X. évf.	1. sz. jan. 4 oldal
	5. sz. szept. 4 oldal		2. sz. febr. 4 oldal
	6. sz. okt. 4 oldal		3. sz. márc. 4 oldal
	7. sz. nov. 4 oldal		4. sz. ápr. 4 oldal
	8. sz. dec. 4 oldal		5. sz. máj. 4 oldal
1983. VI. évf.	1. sz. febr. 4 oldal		6. sz. jún. 4 oldal
	2. sz. márc. 4 oldal		7. sz. júl. 4 oldal
	3. sz. máj. 4 oldal		8. sz. aug. 4 oldal
	4. sz. jún. 4 oldal		9. sz. szept. 4 oldal
	5. sz. aug. 4 oldal		10. sz. okt. 4 oldal
	6. sz. szept. 4 oldal		11. sz. nov. 4 oldal
	7. sz. okt. 4 oldal		12. sz. dec. 4 oldal
	8. sz. dec. 4 oldal	1988. XI. évf.	1. sz. jan. 4 oldal
1984. VIII. évf.	1. sz. jan. 4 oldal		2. sz. febr. 4 oldal
	2. sz. febr. 4 oldal		3. sz. márc. 4 oldal
	3. sz. máj. 4 oldal		4. sz. ápr. 4 oldal
	4. sz. jún. 4 oldal		5. sz. máj. 4 oldal
	5. sz. aug. 4 oldal		6. sz. jún. 4 oldal
	6. sz. okt. 4 oldal		7. sz. júl. 4 oldal
	7. sz. nov. 4 oldal		8. sz. aug. 4 oldal
	8. sz. dec. 4 oldal		9. sz. szept. 4 oldal
1985. VIII. évf.	1. sz. febr. 4 oldal		10. sz. okt. 4 oldal
	2. sz. ápr. 4 oldal		11. sz. nov. 4 oldal
	3. sz. máj. 4 oldal		12. sz. dec. 4 oldal
	4. sz. jún. 4 oldal	1989. XII. évf.	1. sz. jan. 4 oldal
	5. sz. aug. 4 oldal		2. sz. febr. 4 oldal
	6. sz. okt. 4 oldal		3. sz. márc. 4 oldal
	7. sz. nov. 4 oldal		4. sz. ápr. 4 oldal
	8. sz. dec. 4 oldal		5. sz. máj. 4 oldal
1986. IX. évf.	1. sz. márc. 4 oldal		6. sz. jún. 4 oldal
	2. sz. ápr. 4 oldal		

	3. sz. máj. 4 oldal		7. sz. júl. 4 oldal
	5. sz. szept. 4 oldal		8. sz. aug. 4 oldal
	6. sz. okt. 4 oldal		9. sz. szept. 4 oldal
	7. sz. nov. 4 oldal		10. sz. okt. 4 oldal
	8. sz. dec. 4 oldal		11. sz. nov. 4 oldal
1987. X. évf.	1. sz. jan. 4 oldal	1990. XIII. évf.	12. sz. dec. 4 oldal
	2. sz. febr. 4 oldal		1. sz. jan. 4 oldal
	3. sz. márc. 4 oldal		2. sz. febr. 4 oldal
	4. sz. ápr. 4 oldal		3. sz. márc. 4 oldal
	5. sz. máj. 4 oldal		4. sz. ápr. 6 oldal
	6. sz. jún. 4 oldal		5. sz. máj. 6 oldal
	7. sz. júl. 4 oldal		6. sz. jún. 6 oldal
	8. sz. aug. 4 oldal		7. sz. júl. 6 oldal
	9. sz. szept. 4 oldal		8. sz. aug. 6 oldal
	10. sz. okt. 4 oldal		9. sz. szept. 8 oldal
	11. sz. nov. 4 oldal		10. sz. okt. 8 oldal
	12. sz. dec. 4 oldal		11. sz. nov. 8 oldal
			12. sz. dec. 8 oldal
1991. XIV. évf.	1. sz. jan. 8 oldal	1994. XVII. évf.	1. sz. jan. 16. oldal
	2. sz. febr. 8 oldal		2. sz. febr. 8 oldal
	3. sz. márc. 8 oldal		3. sz. márc. 8 oldal
	4. sz. ápr. 8 oldal		4. sz. ápr. 16 oldal
	5. sz. máj. 8 oldal		5. sz. máj. 8 oldal
	6. sz. jún. 8 oldal		6. sz. jún. 8 oldal
	7. sz. júl. 8 oldal		7-8. sz. júl-aug. 12 o.
	8. sz. aug. 8 oldal		9. sz. szept. 12 oldal
	9. sz. szept. 8 oldal		10. sz. okt. 10 oldal
	10. sz. okt. 8 oldal		11. sz. nov. 8 oldal
	11. sz. nov. 8 oldal		12. sz. dec. 16 oldal
	12. sz. dec. 8 oldal	1995. XVIII. évf.	1. sz. jan. 8 oldal
1992. XV. évf.	1. sz. jan. 16 oldal		2. sz. febr. 8 oldal
	2. sz. febr. 16 oldal		3. sz. márc. 8 oldal
	3. sz. márc. 8 oldal		4. sz. ápr. 8 oldal
	4. sz. ápr. 16 oldal		5. sz. máj. 8 oldal
	5. sz. máj. 16 oldal		6. sz. jún. 10 oldal
	6. sz. jún. 8 oldal		7-8.sz. aug. 12 oldal
	7. sz. júl. 8 oldal		9. sz. szept. 8 oldal
	8. sz. aug. 16 oldal		10. sz. okt. 8 oldal
	9. sz. szept. 8 oldal		11. sz. nov. 8 oldal
	10. sz. okt. 16 oldal		12. sz. dec. 8 oldal
	11. sz. nov. 16 oldal	1996. XIX. évf.	1. sz. jan. 8 oldal
	12. sz. dec. 16 oldal		2. sz. febr. 8 oldal
1993. XVI. évf.	1. sz. jan. 8 oldal		3. sz. márc. 8 oldal
	2. sz. febr. 8 oldal		4. sz. ápr. 8 oldal
	3. sz. márc. 16 oldal		5. sz. máj. 8 oldal
	4. sz. ápr. 8 oldal		6. sz. jún. 8 oldal
	5. sz. máj. 8 oldal		7-8.sz. aug. 8 oldal
	6. sz. jún. 8 oldal		9. sz. szept. 8 oldal
	7-8. sz. júl-aug. 16 o.		10. sz. okt. 8 oldal
	9. sz. szept. 8 oldal		11. sz. nov. 8 oldal
	10. sz. okt. 16 oldal		12. sz. dec. 8 oldal
	11. sz. nov. 8 oldal		
	12. sz. dec. 16. oldal		
1997. XX. évf.	1. sz. jan. 8 oldal		
	2. sz. febr. 8 oldal		
	3. sz. márc. 8 oldal		
	4. sz. ápr. 8 oldal		

- 5. sz. máj. 8 oldal
- 6. sz. jún. 8 oldal
- 7. sz. aug. 8 oldal
- 8. sz. szept. 8 oldal
- 9. sz. szept. 8 oldal
- 10. sz. okt. 8 oldal
- 11. sz. nov. 8 oldal
- 12. sz. dec. 8 oldal + 4 oldalas melléklet: Közös dolgaink címmel

Címlapváltások:

- 1. Atomerőmű Építői: 1978. november - 1986. decemberig
- 2. Paksi Atomerőmű: 1987. január - 1990. januárig
- 3. Atomerőmű: 1990. februárjától

Felelős szerkesztők:

- 1. Knízner István: 1978. november I. évf. 1. számától
1980. március III. évf. 1. számig
- 2. Tóth András: 1980. május III. évf. 2. számától
1981. december IV. évf. 8. számig
- 3. Torma Csaba: 1982. február V. évf. 1. számától
1988. szeptember XI. évf. 9. számig
- 4. Lóczy Istvánné:
(Fábián Erzsébet) 1988. október XI. évf. 10. számától
1995. augusztus XVIII. évf. 7-8. számig
- 5. Kiss G. Péter: 1995. szeptember XVIII. évf. 9. számától
(főszerkesztőnek titulálja magát) 1996. június XIX. évf. 6. számig
- 6. Czinege Mária: 1996. július-augusztus XIX. évf. 7-8. számától

Paksi képzőművészek tevékenysége 1971-75-ig Blazsek Frigyes patronálásával

DFT - ugye mindannyiunk számára ismerősen hangzik ez a mozaikszó: a Dunamenti Fiatalok Találkozóját rövidítették így. Ez az 1971-es esztendőben még így hangzott: Dunamenti Falusi Fiatalok Találkozója. Amiről pedig írni szeretnék, ahhoz úgy kapcsolódik a nyári rendezvénysorozat, hogy ennek egy apró mozzanataként - de a benne érintettek számára nyilván nagy esemény volt ez akkoriban - rendeztek meg évről-évre képzőművészeti kiállításokat. A kiállítások fő rendezője és egyben patronálója volt (aki, mint ahogy ezt hallottam anyagi áldozatot is hozott az ügy érdekében) Blazsek Frigyes, ahogy mindenki hívta: Frici bácsi.

Sok paksi emlékezetében él ő. Sokan úgy emlékeznek rá, mint egykori tanárukra, de részt vett ő a helyi kulturális élet irányításában, szervezésében. Az akkori "művészpalánták" mind tudták, hogy szívügye volt a tehetséges, még ismeretlen fiatal képzőművészek felkarolása. De nagyon sok paksi nyilván úgy is emlékszik rá, mint egy igen jó társasági emberre, aki mindig színfolt tudott lenni vidám természetével egy társaságban. Jelen sorok íróját még gimnáziumban tanította - már nyugdíjasként - ének órán. Mindig emlékezetesek maradnak azok az órák, pár komolyzenei lemezzel a hóna alatt jött be az órára, és ha nem énekeltünk, mindig szólt valamilyen klasszikus zene. Ő nyilván ezzel akart bennünket ösztönözni a komolyzene szeretetére.

A kiállítások előtt - hogy visszatérjek írásom tárgyára - minden fiatalnak levélben értesítést küldött ki, hogy szándékáról tudjanak, és alkotásaikkal jelentkezzenek nála. Ezen levelek alapján tudok én most írni a kiállítá-

sokról, mivel a leveleket 1971-től 1975-ig Bencze Barnabás a rá jellemző precizséggel gyönyörűen dossziéba lefűzve az évek hosszú során át megőrizte (hadd köszönjem meg Neki, hogy ezt a rendelkezésemre bocsátotta). A levelek betekintést nyújtanak az akkori kiállítások világába.

A kiállítás anyagát az egyes szakkörök évközben készített alkotásai adták (műszaki, film-fotó, modellező, kézimunka, képzőművész), valamint a levélben értesített ifjú alkotók munkáiból. Itt a következő neveket tudom az értesítő levél alapján:

Bencze Barnabás
Halász Róbert
Halász Károly
Határ János
Kasselik László
Staub Ferenc
Oszoli Istvánné

Később még 1975-ben hozzájöttek a következő nevek:

Kanczler István
Vass György

A kiállítások céljai "ismeretlen, főleg ifjú alkotóknak ismertetése a járás területén." Ebből kiténik, hogy ezek a kiállítások nemcsak Pakson, de a környező falvakban is megrendezésre kerültek.

Ha csak a neveket nézzük, úgy érzem ezek az emberek azóta is megmaradtak a paksi emberek tudatában úgy is mint művészek (hiszen az alkotásaikat - szinte valamennyiüket - a múzeum kiállítótermében az 1996-ban a millecentenárium alkalmából megrendezésre került kiállításon, és a '97-ben év végén nyitott kiállításon is megcsodálhattuk a Városi Múzeumban), ill. mint közéleti személyiségek.

Ezeket a kiállításokat csak zsűrizett alkotásokat lehetett kiállítani. Zsűrizésre pedig a Népművelési Intézet küldött le Budapestről munkatársakat.

Blazsek Frigyes lehetőséget teremtett az alkotók számára arra is, hogy bekerülhessenek a Képzőművészeti Alap tagjainak táborába. Szorgalmazta, hogy a tehetséges tanuló ifjúság képei is szerepelhessenek a kiállításokon.

1971 augusztusában az alkotók tevékenységét pozitívan értékelve kitűzték a további célt: "Az értékeket, meg kell ismertetni szélesebb körben is, de önmagunk tudását, képzését is fejlesztenünk kell" - fogalmazza meg a célt a társaság tagjainak kiküldött levélben. Kiállításokat rendeznek a környező községekben, így: Kajdacson, Györkönyben, Gerjenben. Ténykedésének mozgató rugója volt, hogy jó baráti közösséget hozzon létre, ennek érdekében képzőművészeti klubot akart létrehozni.

1972 decemberében megrendezték Staub Ferenc kiállítását. Staub Ferenc munkálkodását asztalosinasként kezdte. Fejlődésének nagy lendületet adott, hogy Aba Novák Népi főiskolát végzett. Képei már 1937-ben országos kiállításon szerepeltek. Németkéren 1941-ben telepedett le, itt tagja lett a Képzőművészeti Alapnak.

A következő levél, amit megemlítésre érdemesnek tartok, 1974. március 11-i dátumú. Ebben Blazsek Frici bácsi azon jó hírt közli a fiatalokkal, hogy a Művelődési Központ támogatja a "járás alkotóművészeinek fejlődését", és szorgalmazza, hogy az alkotásokat a közemberek ismerjék meg.

1974. március 27-én Oszoli Piroska kiállítását rendezik meg. A Dunaföldváron lakó művésznő, aki magát a "Duna szerelmesének" mondja, mivel többször részt vett a paksi alkotótáborban, jó ismerője a paksi tájnak: élethűen igyekszik visszaadni a paksi táj szépségeit.

1974 júniusában a DFT keretén belül újra képzőművészeti kiállítás nyílik. Ekkor a gyermekek rajzait is megtekinthetik az érdeklődők. A kiállítás mozgalmi, politikai és szakmai jelentőségét is hangsúlyozza a kiküldött levelekben Frici bácsi.

1974. a felszabadulás 30. évfordulója. Az országos "nívós rendezvénysorozatokba" Paks is be akar kapcsolódni képzőművészeti kiállítások rendezésével.

1975-ös levélből tudjuk meg, hogy a '74-es DFT gyermekrajz kiállításának sikerén fellelkesülve gyermekrajzversenyt írnak ki. A szabad szellemiség érvényesülését itt az jelzi, hogy a tantervi anyagtól elrugaszkodva a gyermekrajzokon, festményeken a gyermek érzelmvilága, fantáziája, képzelő ereje is megnyilvánuljon. A legjobb alkotások pedig a '75-ös DFT képzőművészeti kiállításán is szerepelnek. A körzetekből bekerülő alkotásokat akkor is a megyei zsűri értékeli, és dönti el, mely műveket tekintheti, ill. csodálhatja meg a nyilvánosság. 1975. május 13-án nyitják meg "Bencze Barnabás rajztanár" kiállítását. Az ő képei meleg színekkel, a táj szinte minden rezdülését visszaadva ábrázolja a paksi határ tájait, és a Duna-part szépségeit is érzékelteti.

Az 1975-ös DFT-n már a járás alkotói is kiállítják műveiket.

Az utolsó levélből - amelyet Bencze Barnabás dossziéjába gondosan lefűzött - Vass György Imre szoborkiállításáról szerzünk tudomást.

Ezt a kis keresztmetszetet tudtam adni most a levelek alapján, Paks 1971-től 1975-ig tartó képzőművészeti "történetéből". Az alkotókat nem kerestem meg, így csak a levelek szövegére és tartalmára hagyatkoztam. Akik részt vettek ezen évek képzőművészeti életében - akik a leveleket kapták - remélem vissza tudnak emlékezni írásom alapján ezen évekre, és remélem úgy találják, nem írtam valótlanúságot.

A "nagyközönség" pedig akkor is, és a '97-es év végén újra - megcsodálhatta az alkotásokat, egy kicsit talán többet megtud arról, hogy mi is volt szükséges ahhoz, hogy ezek a fiatalok - akik azóta már jó pár évet hátuk mögött tudva felnőtté "cseperedtek", és van aki azóta is alkot, van aki abbahagyta ezt a tevékenységet, és most már mint ifjúkora szép emlékeire gondol vissza - Frici bácsi "védő szárnyai" alatt tudtak igazán érvényt szerezni tevékenységüknek, és tehetségüknek.

Úgy érzem - tudva, hogy Pakson 1996-ban megalakult a Paksi Alkotók Egyesülete, ami jelenleg létezik ugyan, de a tagság érdektelen - ma is elkelve egy patronáló egyéniség, aki beindítaná Pakson az alkotók tevékenységét.

ZÉTA

Korpácsi Ferenc **(Műteremben)**

- Csak akkor jut eszembe több dolog arról az időszakról, mikor rajzolni, festeni kezdtem, s amit azóta csináltam, amikor berobbanok a műterembe. Szétterítem a képeket, átlépek rajtuk, megforgatom őket, hátha van ott is valami. - Túlságosan becsomagoltam mindent.

Bekapcsoltam a "hippi" tornyot! - Jó ez a blues. Pakson is jól szól. - Itt születtem 1961-ben. Az "Egyesben" jártam ki az általános iskolát.

Lehet, hogy ha nem a Bencze tanár bácsi tanít rajzra, akkor neki sem állok az efajta dolgokkal foglalkozni. A rajzteremben hatalmas pasztell készletet rakott elém. A tanár úr a rajzterem és a tanári között ingázott.

- Bárki, bármit mond, az első utasítások nagyon fontosak. nagyon rögződnek.

Jó pár technikát megtanultam a Mestertől. - A legfontosabbak mégis nem a rajzolás és festéssel kapcsolatos műveletek voltak, hanem a gondolkodás és látásmód. Bencze Barna figyelemmel tudta kísérni a művészetet Giottótól - Picassóig! Olyan képanyagot mutatott, amit még ma sem vállalnak sokan, csak kötelességük - hozzátartozik az oktatáshoz.

- Még visszajártam a rajzsakkörbe gimis koromban is.

Piszok jó ez a Led Zeppelin!

A Dunakömlődi Telep jó volt. Vass Gyuri szervezte; teljesen szabad volt.

Megjártam a dombokat, és sokat festettem.

- Közben folytak a gimis évek. Sok kollázst összeraktam abban az időben; pár darab még meg van.

- Halász Karcsi haza jött. Oláh Zolival elmentünk a Rókusba. Nagy élmény volt. Gyönyörű katalógusokat láttam. Karcsi munkáit látva megváltozott bennem minden.

Felszabadultak az energiák; pezsgett minden.

Kiállításokra jártunk, résztvevői is voltunk. Sokat fejlődtem - megismertem az akrílt, a szitanyomatot. Karcsitól megtanultam a precizitást.

Tiszta munkát követelt.

Halász Karesz képeit nézve egy gondolat jár a fejemben:

"A Művészet szent dolog!"

(Barcsay)

- Ő ezt be is tartotta, tartja (ma is).

- Megalakult a Fiatal Alkotók Köre! Közben leérettsgiztem a "Vak

Bottyán"-ban. (Jó tanárim voltak.)

Oláh Zolival albérletbe költöztünk, nagy bulikat rendeztünk. Az utca petíciót nyújtott be, mert hangos volt a zene. A kaja kevés volt, a pia meg sok. Nem is bírtuk soká. - Vissza a fészekbe!

Létrejött a Vizuális Kísérleti Alkotótelep 1980-ban.

Ekkor már geometriát festettem. Két évig kísérleteztem. Nem fejeztem be teljes mértékben. Még hozzá fogok nyúlni más formában.

Robert Plan kiüvölt a hangfalakból.

- Bevittek katonának. - 1983-ban leszereltem !!

Ősszel megnősültem, majd következő év nyarán beköltöztünk a Virág u. 47-be. Itt sokat festettem: akvarellt a házról, és más tájképeket. Három évet laktunk itt. Építkezni kezdtünk a Virág u. 69-ben. Ettől kezdve se idő, se hely nem volt az alkotásra. A gyerekek is megszülettek szépen sorban: Zoltán, Márton,

Napsütésben a parton

Zsuzska. - Sikerült otthont teremteni.

Iszonyatosan püfölök a dobot.

- Megjött a lehetőség, 1992-ben újra megfogtam az ecsetet. Jócskán be voltam rettyizve. Nehéz volt. Az illó olajok feloldottak. A kapcsolatok is megfakultak. Újra kellett kezdeni mindent. Ez még ma sem tökéletes.

- Elmentem Gubinba, - nehezen oldódtam, de a végére helyrerázódtam.

- Bencze Barna megnézte a műtermet és a képeket.

Még nem hallottam ennyit beszélni. Jólesett. Zalavári József és Mukk Ágota is megtiszteltek a látogatásukkal és

sokat segítettek pont akkor, amikor kellett.

Kanczler mesterrel túl későn ismerkedtem meg, pedig a bátyámnak jó barátja volt. Meg is beszélünk egy találkozót, de ez sajnos már nem jött létre.

Gyakran berohanok a Képtárba - gyönyörű hely - mindig alaposan megnézem Pista akvarelljeit. Frissek! Bátrak!

- Már 98-at írunk. Most elég jól megy a munka.

Újra Blues szól. Addig nem kapcsolom ki, míg le nem játsszák.

- Kicsi ez a műterem, alig férek el. Sok csomagolópapír fog. Növelik a méreteket. Kár, hogy a falakat nem lehet ide-oda tologatni, nyitni, csukni. Az égiek meg nagy befolyással bírnak.

- Becsukom az ablakot. - Hm. Nem gyújtok rá.

- Hm. Majd kint.

Deák Ferenc iskolában a Föld napján

Korondi mestertől tanult

SZÉP SZAKMA, RÉGI MESTERSÉG A KERAMIKUSÉ, A FAZEKASÉ, AZ AGYAG MEGFORMÁZÓJÁÉ. ÉLETET LEHEL, GYŰR A RIDEG TÖMEGBE, A NYIRKOS ANYAGBA. GÓCZA ÉVA ÚGY ÉL KERAMIKUS KÉPZETTSÉGÉVEL, SZAKMAI TUDÁSÁVAL, HOGY GYERMEKEKNEK ADJA TOVÁBB. MEGISMERTETI, MEGKEDVELTETI VELŰK AZ AGYAGOT, KITÁRJA ELŐTTÜK A FORMÁZÁS, AZ ALKOTÁS TITKÁT, VARÁZSÁT, HOGY AZTÁN KI-KI KEDVE, ÜGYESSÉGE SZERINT HASZNÁLJA.

- *Miért választottad ezt a szakmát?*

- Egyszer Erdélyben kirándultunk és Korondra is ellátogattunk. Nagyon megtetszett a sok szép, díszes edény, a népi foglalkozás. Úgy éreztem, ehhez lenne kedvem. Érettségi után jelentkeztem a kaposvári Iparművészeti Szakközépiskolába. Évközi gyakorlataimat Dunaföldváron, Kiss Éva keramikusnál töltöttem, aki iparművészként főleg porcelánnal foglalkozik, és így ezt a területet is megismerhettem. Az iskola befejezése után nem tudtam elhelyezkedni, ekkor végeztem el a pedagógiai asszisztens tanfolyamot, amit a szakkörökön igen hatékonyan tudok alkalmazni. Később sikerült munkahelyet találnom, az atomerőműben dolgozom, de nem szakadtam el tanult szakmámtól, mert rendszeresen járok gyerekeknek szakkört tartani Dunakömlődre, a paksi Művelődési Központba és Madocsára.

- *Mivel foglalkoztok a szakkörökön?*

- Főként egyszerűbb, kézzel foghatóbb dolgokat készítünk, olyan technikákkal, amelyek segítségével a gyerekek is könnyen megvalósíthatják elképzeléseiket. Teljesen mást csinálunk, mint amit tanultam. Az alsó tagozatos gyerekek ugyanis még fizikailag nincsenek abban a korban, hogy korongon tudnának dolgozni, ez inkább a felsőbb éveseknél lehetséges. A madocsai általános iskolában szeptemberben indítottuk be a szakkört, itt nagyon komolyan veszik a kézműves foglalkozások fejlesztését, Biczóné Veronka lelkes támogatója a fazekas műhelynek. Berendeztek egy műhelyt, melyben korong is van, és megpályáztak egy égetőkemencét. A gyerekek kezdetben megtanulták az agyagot légtelenre gyúrni, ami az égetésnél fontos. Készítünk az év különböző ünnepeire kapcsolódóan ajándéktárgyakat, edényeket felrakásos technikával, agyagszalagokból, valamint egyszerűbb plaketteket, faliképeket. Nagyon érdeklődnek a különböző ékszerek, karkötők, medálók iránt. Néha elrugaszkodunk az agyagtól, így pl. karácsonyra mézeskalácsból is formáztunk díszeket. Csináltunk agyagálcokat farsangra, fali dísznek, de hordható gipszmaszkokat is. Örülök, amikor a gyerekek önállóan, szabadon alkotnak, mert itt igazán az ő fantáziájuknak, elképzeléseiknek van fejlesztő hatása. Sokszor jönnek úgy a szakkörbe, hogy konkrét terveikhez kérnek segítséget. Most tavaszra kirándulást terveztünk az óbányai fazekasházba, ami szintén lázba hozta őket.

Nagyon szeretek gyerekekkel foglalkozni, teljesen kikapcsol. Naponta járok szakkörre, ami több órás elfoglaltságot jelent, de szeretem csinálni. Egyensúlyban tartja napjaimat, ellensúlyozza életem más területét, az egyhangúbb foglalatosságokat. Szeretném, ha minél előbb és minél több gyermek kezébe kerülne agyag. Egyrészt mert kézügyesség- és kreatívfejlesztő, másrészt mert rendkívüli élmény, ahogy maguk dolgoznak, és ami a kezük közül kikerül, az a legnagyobb érték számukra. Örömmel munkálkodnak és boldogan viszik haza alkotásaikat.

A pedagógiai asszisztensi feladatok során vetődött fel bennem, hogy a gyerekek napközis - kézműves foglalkozásaiba be lehetne építeni az agyagot. Barátnőmmel, Sajnovics Andreával összeállítottunk egy olyan

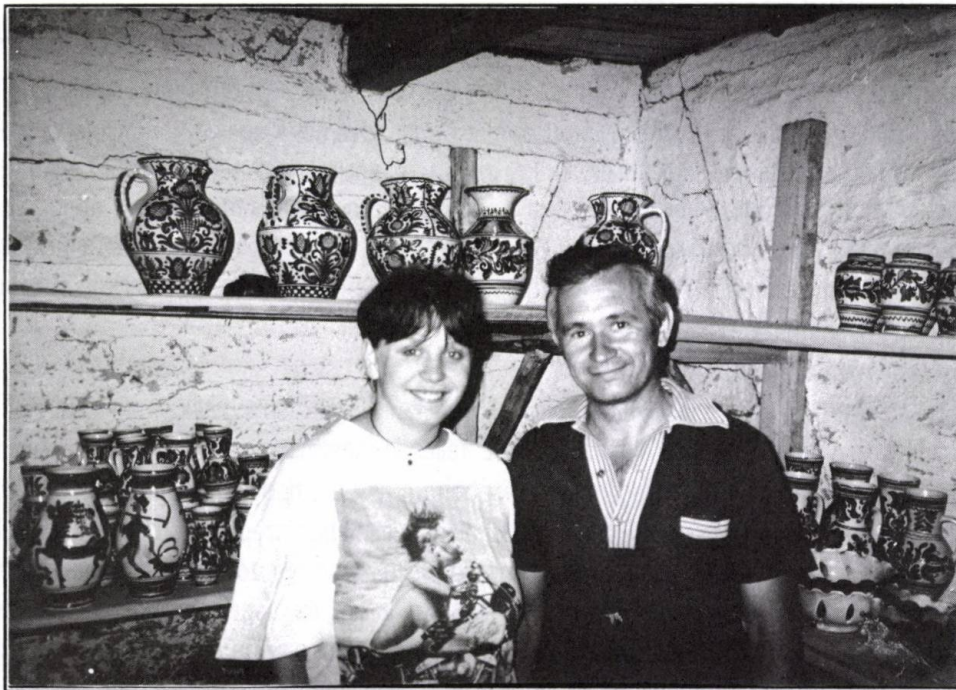
fejlesztő programot óvodások részére, amiben végigvezettük minden hónap aktualitását, pl. a szüretet, a karácsonyt. Ehhez éneket, verseket terveztünk és mellette agyagfigurákat, kerámiatárgyakat készítettünk volna. Az óvodák szakmailag támogatták, jónak találták, de anyagi okok miatt nem valósulhatott meg. E kezdeményezésről hallott Bodó Kati népművelő és az ő javaslatára a dunakömlődi Faluházban elkezdtem a szakkört, ami már két éve hatékonyan folyik, a gyerekek örömmel jönnek, Kati pedig minden ötletünket, tervünket támogatja. A paksi VMK-ból Czár Ildikó keresett meg, hogy vezessek szakkört és játszóházat, később a madoccai iskola igazgatója hívására náluk is elkezdtem a foglalkozásokat.

- *Milyen terveid vannak?*

- A tervem, álmodom egy műhely égetőkemencével együtt, ami hatalmas beruházás. A szakkörön többször előfordult, hogy a gyerekekkel együtt én is átadtam magam az "érzések vezette ihlet világának".

- *Melyek a kedvenc témáid?*

- Nagyon szeretem a maszkokat, vizsgamunkám is ez volt, kedvelem a korondi fazekas edényeket, valamint a kék-fehér szász mintát.

1995 augusztus - Erdély

- *Milyen élményeid voltak Korondon?*

- Rendkívül kedves embereknél voltam, Molnos József családjánál. Ott a család valamennyi tagja, de még a rokonság is kiveszi részét a fazekasmunkából. Molnos József korongoz, felesége a mázazásnál, bepucolásnál segít, a férj testvérei délutánonként virágozni, írókázni járnak. Fiuk, Jócó a vásári árusításban segít. Amikor kint voltam, ő még csak 12 éves volt, addig ritkán korongozott, de ahogy én odaültem a korong mellé, ő is többször próbálkozott velem. Kislányuk, a 4 éves Izabella azt mondta, hogy ő óvónő lesz, mire a szülők válasza csak ennyi volt: - Majd elvállik. Sok családnál az a természetes, hogy a gyerekek folytatják a szülők mesterségét, de Molnosék inkább taníttatni akarják gyermekeiket, náluk a továbbtanulás, a nyelvtanulás áll az első helyen.

Amikor megérkeztem hozzájuk, teljesen megdöbbenek azon, hogy lány vagyok. Ők úgy tartják, hogy fizikailag ez férfi munka, nehéz az agyagot megmunkálni, de főleg a korongon középre tartani. Különösen nehéz, ha nagyobb tárgyat kell formázni. Amíg ők egy daraból készítenek padlívázakat, sok fazekas 3-4 korongozott elemből ragasztja össze. Náluk a lányok, asszonyok virágozni szoktak, a formázott, de égetetlen

kerámiát írókázzák meg különböző motívumokkal. Úgy érzem, sokkal többet tanultam a kint töltött egy hónap alatt, mint itthon a suliban. Szerintem évtizedekben lehet mérni, míg valakiből igazi fazekas lesz. Különösen nagy hatással volt rám az ottani emberek élete. Érdekes élményt adott a Korond mellett megrendezett árcsói kerámiavásár, ahova egész Erdélyből, de még külföldről is jöttek érdeklődők. Ezt a vásárt minden évben megtartják, kitétele, hogy eredeti népi kerámiát lehet csak zsúriztetni és bemutatni. Például a barna virágos fazekasárut pácolva, fényezve már nem fogadják el népművészeti alkotásnak.

Csodaszép tárgyakat lehet agyagból készíteni és én boldogan gyönyörködöm bennük. Nagy hatással van rám a híres magyar keramikus, Kovács Margit mondása: "És milyen csodálatos: a fazekas már rég nincs sehol, de jókedve, humora, pajzánága, öröme, gyásza ott duruzsol továbbra is cserepeiben és mesél az utána jövőknek..."

– Sok sikert és örömet kívánok az agyagozó gyerekek körében!

P a k s, 1998. április 14.

Lovászi Anna

"Itthon lesz végállomásom"

1996. május 14-én meghalt Pákolitz István, Paks város országos hírű József Attila-díjas költője, aki ugyan évtizedek óta Pécsen élt, s dolgozott, ám paksi barátaival, s szülővárosával eleven, folyamatos szellemi-baráti kapcsolata gondosan ápolta haláláig.

A költő immár "itthon" pihen, a Kálvárián, de emlékét, a városhoz ezer szállal kötődő költészetét őrzi és ápolja a Városi Múzeum által a költő halálának évfordulóján, május 14-én hagyományosan megszervezett Pákolitz-szavalóverseny.

1998. május 14-től pedig megnyílik a Pákolitz-émlékszoba, mely a múzeum állandó kiállításaként reprezentálja, hogy a család a szülővárosát tartotta legméltóbbnak arra, hogy a költő irodalmi hagyatékát megőrizze, s kutathatóvá tegye mindenki számára a Városi Múzeumban.

Ezáltal "a végállomás" már nem a Kálvária-hegy, hanem a város, melynek kulturális életében - reményeink szerint - a költő élete, munkássága mindennapos élményként része lehet a jelen, s a jövő ifjúságának, mindazoknak, akik szeretnék megfejteni egy alkotó ember életének titkait, melyek alkalmasint megerősíthetnek bennünket, s vizsgálatást, erőt nyújthatnak életünk küzdelmesebb perceiben.

Kerné Magda Irén

Pákolitz István

FÜZLEVÉL

*Csak ülnék melletted
szememben az ég s víz között remegő
balványkéek szomorúsággal
s a könnyű lejtésű bokrokban
eltűnő babfodrokra révedeznek
mint aki biztosan tudja
nem űzheti el szívedből a döbbenetet
s olyan ösvényre lép
mely sose kanyarodhat vissza bozózád.*

*Csak ülnék melletted
s úgy eveznék
tekinteted nefelejcskéek bánatában
mint nyárutón vízbebulló
remegő gyűrűket rajzoló fűzlevél
s megkezdett mondatom
száronütiött virágként kókadna szívedre
befejezetlenül.*

PÁKOLITZ ISTVÁN

A LÁTHATATLANT LÁSSAD

*Nem kell a bőrömet lebántsád,
hogy rostjaimat lássad,
nézz rám: a búsom már levált,
a szemem rég beszáradt.
Enyvvé oldottam csontomat,
a látbatatlant lássad:
azt, ami él még, cirkulál,
még lüktet túl az éren:
emberentúli gyötrelem
emberformájú térben.*

KÖLTŐK SZERELME

*Az lesz majd a találkozás!
Erre sobasem készülődünk.
Ősz lesz. Kibunyó ragyogás.
Már tiszta vegytan lesz belőlünk.
Képlet. örök és személytelen.
Valaki régi könyvbe mélyed.
Por száll. S egy percre újra élünk,
egymásbalobbant két idézet.
Idegen agyban, idegen szájon
fórrunk eggyé. Nincs élvezet,
se gyötrelem, mely összerázna
így egyszer is. Hogy por lesz szánkban,
s már csontjaink se fénylenek.*

ITTHON

*Itthon lesz végállomásom.
Fönn a Kálvária-begyen
Vár jótét-nyugodt álom.*

*Életemben nyugalmatlan
Tűnődöztem sírbelyemen,
Játszódom a gondolattal,*

*Hogy még síromból is lesem:
Dunánk fodor-gyöngy bullámon
Tempózik ős-futamban,
Míg a bajóállomáson*

*Nyüzög-tolong szakadatlan
A bajóra váró jelen.
Én meg odalenn sóvárgom
Örök-utas Szerelmesem.*

ÖREGSÉG

*Az öregség szörnyeteg,
vérszomjazó pióca;
jajgásodra fölnevet,
meddig? és már mióta!*

*Az öregség tűzpokol,
vitustáncot lejt veled;
búlt reményed fuldokol,
menekülnöd nem lebet.*

Szarka József:

Kovács Attila írása elé

Egy ifjú, szárnyait bontogató prózaíró kéri első publikált írásához mindazon olvasók figyelmét, akik megajándékozzák őt figyelmükkel. Mitagadás, Kovács Attila írása zseni, elhivatottsága viszont igen komoly. Ez az elhivatottság - véleményünk szerint igazi megbecsülést érdemel, s reméljük kapni is fog mindazok részéről, akik becsülik, szeretik az írás művészetét. Valljuk, hogy maga az alkotása nem csupán szülött, de szülőanya is, mely újabb alkotásokat hoz világra. Tiszteljük az alkotó láthatatlan küzdelmét, mely öncsiszolásában, folytonos tökéletességre irányuló munkálkodásában foglaltatik.

A Paksi Tükör szerkesztői korábban többször felhívták olvasóik figyelmét, s jelenleg is hangsúlyozzák, hogy egyebek mellett azt is feladatuknak tekintik, hogy bemutassák a Pakson élő, első lépéseiket próbálgató alkotókat. Az írásnak is meg kell mutatkoznia, mint bármely más művészetnek, hiszen ez tovább lendítő erő.

Kovács Attila nem csupán írja, de éli is az írást, s ez jó okot ad arra, hogy bízunk abban; első, még bizonytalan lépteit biztos, magasságba tartó és térő léptek fogják követni.

Kívánjunk jó utat, és mindannyiunk számára örömteli beteljesülést!

Kovács Attila:

Kisiklatva

- Január 19-e volt hétfő, este 8 óra 47 perc.

Álltam egy kapualjban és sírás szorongatta a torkomat. Tudtam, hogy ezekben a percekben saját sorsom felől döntök. A választás joga az enyém. Az életem egy szakasza lezárult. Egy csodálatos érzést, és egy gyönyörű évet temettem ezekben a percekben, még frissen és fájdalmasan élt bennem az elmúlt néhány perc szívszorító emléke. Ő csodálatos volt. Isteni szerencsének tartottam, hogy megismertem, bár mindig is tudtam, hogy a szakadék, mely nagyon mély és sötét, egyszer talán belezuhanok. Nem érdekelt. Az arca még egyszer feltűnt előttem az éjszakában, mikor könnyörtelenül azt mondja VÉGE !!!

Éreztem, hogy nem tudok és nem is szabad ellenkezni. Lezárult egy fejezet az életemben. Feláldoztam mindent azokért a szemekért. A szüleimet, az egyetemet, az életem mind a reménnyel teli múltba vész. Elindultam a sötét utcán, a lámpaoszlopok fénye táncolt az esőtől áztatott úton. Arcomat az égre emeltem, és a lelkem felkiáltott. Mondja valaki, hogy ez csak egy rossz álom ! Senki nem válaszolt. És itt kezdődött minden rossz.

Nem tudtam, hogy hova tartok én és az életem.

Talán itt még megállhattam volna. Ehelyett egyetemi éveim alatt jól bevált kocsmámban kerestem menedéket. Másnap leszámoltam az egyetemen, de a várost nem akartam elhagyni. Albérletbe költöztem. Napjaim nem álltak másból, mint hogy belevetettem magam az életbe. Feléltem mindenem, a pénzem, a lelkem, a testem. Próbáltam felejteni. Egyik énem megpróbálta kitörölni belőlem a keserűséget, a másik még mélyebbre akart taszítani. A józan ész kezdett mindinkább hátraszorulni. Reggel felkelés, és igyekeztem minél előbb leinni magam. A programnak ez a része nem változott soha, és non-stop volt. Este egyetemi bulik.

Elég volt két hónap, már nem tudtam az albérletet fizetni, utcára kerültem, kezemben hatalmas hátizsákkal. Utcán laktam, alkalmi munkákból éltem, már semmi, és senki nem tartott vissza. A barátaim elhagytak, csak egyetlenegy értelme volt az életemnek. Esténként mikor az utca elcsendesült, mindenki nyugovóra tért, én az ablaka alá ültem, és részeg boldogsággal gondoltam vissza együttlétünk minden pillanatára. Már semmi nem tartott vissza a drogoktól sem. Kábultan jártam az utcákat az életem értelmét keresve. Nem találtam meg.

Szinte ösztönlény vált belőlem. A táskámat a ruháimmal már rég elvesztettem valamikor, egy alkoholgőzös éjszakán.

Toprongyosan, elhagyatva jártam az utcákat, agyamban még mindig az utolsó este gondolatával. Valamilyen oknál fogva életösztonóm még erősebb volt mint az egyre elhatalmasodó halálvágyam. Csak nagyon ritkán villantak képek a középiskolából. Arról a srácról szóltak ezek a gondolatok, akinek még volt hova mennie, szerették, semmit nem vett a szívére, az egész élet ünnep volt. Egyik reggel mikor felébredtem és az újságpapírokat ledobtam magamról melyekkel takaróztam, úgy éreztem nem tudom már a várost sem elviselni. El kell mennem innen. Gyalog, stoppal nekivágtam a fővárosba vezető útnak. Egy hatalmas hangyabolyba cseppen-tem, de talán itt mindent el tudok felejteni, vagy elveszek.

Az utcán tengettem napjaim, és álmaimban ott jártam, ahol még voltam valaki. Teljesen hidegen hagyott a többi hajléktalan sorsa, történetei, barátsága. Magányos farkasként jártam az utcákat, de soha nem alacsonyodtam le a magukból kivetkőzött, elbutult sorstársaim szintjére. Irigykedve néztem a jóllakott, rendezetten élők tömegeit, ahogy az utcán az üzletekből tömött szatyrokkal kilépve sietnek a dolgukra. Éheztem, de csak magam okolhattam mindenért. Gyenge voltam. Gyenge voltam, mikor erősnek kellett volna lennem. Most már nem volt erőm semmihez.

Ki, és mi teszi ezt, a szerelem? Nem ezt tesszük önmagunkkal mind, aki ilyen vagy olyan csalódást nem tud feldolgozni? Pedig csak egy picit kellene hozzá, és az élet menne tovább. Éppen ezért mindenki csak saját magát okolhatja.

Esőben, sárban, hidegben az utcán egyedül. Ez volt a sorsom. Az önbecsülésem eltűnt. Nem tartottam magam másnak, mint egy kiszáradt fadarabnak, melyet a saját testében nevelt férgei faltak föl. Előbb-utóbb a barátok nélkül maradtak számára eljön az idő, mikor a halál a megváltás.

Én sem voltam kivétel. Egy csendes helyen a vasúti sínre tettem a nyakam, és vártam. Közben volt időm gondolkodni; bár levelet nem hagytam hátra, azért mindenki számára levonom a tanulságot. Az emberek olyan dolgo-kért cserébe adják fel az életet, amik ugyan fontosak, de el lehet őket felejteni. Nincs bennük erő az újrakezdés-hez. Pedig csak úgy lehet kimászni a szellemi posványból, ha túl tudunk lépni az élet akadályain. A fájdalmat el lehet zárni a lélek legmélyebb sarkába is, és csak akkor elővenni, ha emlékezni akarunk. Az embernek megada-tott az a lehetőség, hogy a sorsát a saját kezében tartsa, és úgy formálja ahogy akarja. Én selejtet gyártottam, kisiklottam, nekem már nincs menekvés. De nektek még lehet! "Tehát jól figyeljétek szavaimat, és tartsátok szem előtt mindenkoron."

Már hallom, ahogy a vonat dübörögve suhan felém.

Az élet vonata, melyről én kiugrottam, most a halálba visz. A távoli zakatolás egyre erősebb üvöltéssé vált, ahogy a mozdony vészfékezett. De már láttam, hogy az én vonatom csak velem együtt megy tovább. Egy pillanatra megremegtem, ahogy a kerekek alá néztem, mint egy sötét alagút szája robogott felém. Megértettem nincs menekvés. Ebben a pillanatban egy színes film kezdett peregni a szemem előtt, az életem filmje. Ekkor döbbentem rá, hogy az örömök mellett a bánat csak töredéke volt az élményeknek. És ezért adtam meg ma-gam?! Egy szerelemért búcsúzom a léttől? Nem! Nincs menekvés? Egy pillanatra érzem, ahogy a hideg sikitő fém a nyakamhoz ér, aztán rángás fut végig a testemen és... Sötét.

Valaki simogatja az arcomat. Kinyitom a szemem. Ez már a pokol, messziről hangokat hallok, homályos minden.

A Feleségem áll mellettem. A szerelmem. Simogatja a hajam és hozzám bújik. - Rosszat álmodtál?

- Azt hiszem. Remeg a hangom. Könnycsepp gurul le az arcomon. Ő csodálkozva rám néz én szorosan hoz-zábújok. Ő AZ! Nagyon szeretem. A szemem a szerelem tükre.

Csak álom volt!

Kovács Tünde:

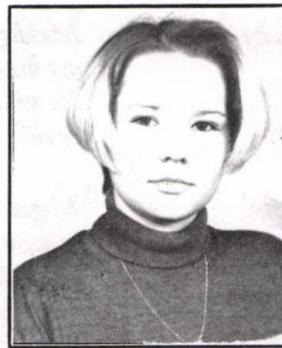
ÖNÉLETRAJZ

Kovács Tündének hívnak, 23 éves vagyok. Általános iskolai éveimet a Paksi II. sz. Általános Iskolában töltöttem el, majd Szekszárdra jártam az 505. sz. Szakmunkás Képzőbe, fodrászként végeztem, majd elvégeztem egy alapfokú számítógép-kezelői tanfolyamot és egy ABC eladóit is.

Verseket szabadidőmben írok, akkor, ha úgymond ihletet kapok. Leginkább a szép, szerelmes verseket szeretem, ez ragad el. Kedvenc költőm Petőfi Sándor, Ady Endre...

Azért szeretem a költészetet, versírást, mert az emberekhez szól, vagy egy személyhez, vagy csupán az író a maga belső és legmélyebb érzéseit adja át az olvasónak, amit meg akar osztani vagy ismertetni vele. A versek szépek, és ha valaki szereti őket, akkor az az ember tudja mi a költészet, "Ő" megérti az író versének értékes tartalmát.

P a k s, 1997. december 02.

TUDOM MAMI

*Tudom mami, hogy rossz vagyok,
de igyekszem és megváltozom.
Nem akarok fájdalmat okozni neked,
hiszen a világon a legjobban téged szeretlek.*

*Megpróbálok rendes és jó lenni,
de kérlek próbáld meg segíteni.
Néha jónak lenni, de az leszek,
ezt neked, mami megígérbetem.*

*Tudom mami, hogy sokszor ígértem már,
de utolhána binni nem lesz kár.
Tudom előbb gondolkoznom kellene,
nem pedig bután cselekednem.*

*Én soha nem akartalak megbántani,
nem akartam fájdalmat okozni.
Néha rosszul sülték el a dolgok,
de mégis tőled kaptam a jó tanácsot.*

*Ha beteg leszel mami, és fáradt,
a kicsi lányodra mindig számíthatok.
Tudom, te örökké fogsz élni mami,
soha ne akarj engem egyedül hagyni.*

*Szeretlek édesanyám, te drága,
a szívem egyetlen virágszála.
Tudom mami, hogy szenvedsz miattam,
pedig én ezt soha nem akartam.*

*Kérlek, bidd el nekem s ölelj át,
tépd ki a gonosz hatalmát.
Tépd ki a szívemből, de gyökerestől,
ezt kérem tőled és Istentől.*

*Adj erőt édesanyám, hogy jó legyek,
ugye nem akarod, hogy szenvedjek?
Tudom mami, hogy segíteni fogsz,
hiszen te vagy a legjobb anya a világon.*

*A síron túl is szeretni foglak,
de te ne hagyd el engem soha.
Anya csak egy van,
a legjobb és ez te vagy.*

*Keresve sem lehetne jobbat találni,
a kicsi lányod örökké fog szeretni.
Könnyes lett a szemem mami,
és kérlek soha ne akarj elbágygni.*

KOVÁCS TÜNDE

KEDVES BÁTYÁM KÖSZÖNÖM !

*Kedves bátyám, tudom te voltál,
ki engem annyira akartál.
Tudom akartál egy kistestvért,
s neked köszönöm, hogy megszülettem én.*

*Kedves bátyám, tudom neked mindegy volt,
bogy édesanyánk a szíve alatt lányt vagy fiút bord.
Remélem örülsz, bogy megszülettem,
s köszönöm a tőled kapott sok szeretetet.*

*Kedves bátyám köszönöm, bogy mindig vigyáztál rám,
míg dolgozni ment apánk és édesanyánk.
Sosem bántottál, pedig néha buncut voltam,
s, ha rossz is voltam, te magadra vállaltad.*

*Kedves bátyám örülök ám, bogy engem akartál,
nincs is nálunk békében élő testvérpár.
A sok beszélgetést és jótanácsot is köszönöm neked,
s a köztünk összefonódott szeretet soba ne szakadjon meg.*

KEDVES VAGY NEKEM

*Kedves vagy nekem, mert szeretlek,
te vagy nekem az életem, a mindenem.
Kedves vagy, ha rám mosolyogsz,
szép vagy, ha a nap sugara játszik az arcodon.*

*Mindenbol érzem a finom illatod,
veled alszom, rólad álmodom.
Minden érzést tőled kaptam,
megváltoztattad a lelkivilágomat.*

*Hiányzik a finom, puba szád,
ébezem, szomjazom ná.
Ha kék szemekkel rám nézel,
csodás érzés tölt mindig el.*

*Szeretlek te drága cicácska,
te vagy a szívem boldogsága.
Kérlek soba ne hagj el engem,
mert én tiszta szívemből szeretlek téged.*

ELMÚLT SZERELEM

*Rágyújtok egyre, rágyújtok kettőre,
mégsem jutok semmivel előbbre.
Jó lenne már helyre rakni dolgokat,
és érezni magamat egyszerűen boldognak.*

*A boldogságot igen nehéz elérni,
és sokat kell érte szenvedni.
Azt mondják szeretni csak egyet lehet,
de még sem így van, arról a szív nem tebet.*

*Meddig tart még ez a kínzó szenvedés,
azt hiszem kitepte testemből a szeretet érzését.
Idő kell, bogy igazán tudjak megint szeretni,
de előbb ebbe a dolgaimat kell elrendezni.*

*Megint rágyújtok egyre-kettőre,
mégsem jutok előbbre.
Szenvedek, és már magamba roskadok,
bárcsak meghalnék, már erre gondolok.*

*Tudom ezzel semmit sem oldok meg,
de nem tudom, bogy valaba még szeretetek-e.
Rossz lenne szeretet nélkül élni,
pedig régen én nagyon tudtam szeretni.*

HIÁNYZOL

*Hiányzik a ragyogó kék szemed,
a kedves, bájos tekinteted.
Hiányzik a finom szád,
s, bogy gyengéden ölelj át.*

*Hiányzik, bogy velem lehess,
és igazán szerethess.
Remélem, ha mellettem vagy,
boldognak mondbatod magad.*

*Szívem érted dobog, érted fáj,
bárcsak velem lehetnél már.
Jó veled, ezt bidd el nekem,
csak nem tudom kimutatni az érzelmeimet.*

*Kimutatom lassan, ezt megígérem,
csak várd ki az idejét kérlek.
Hiányzol, és ez a fontos,
és úgy érzem melletted boldog vagyok.*

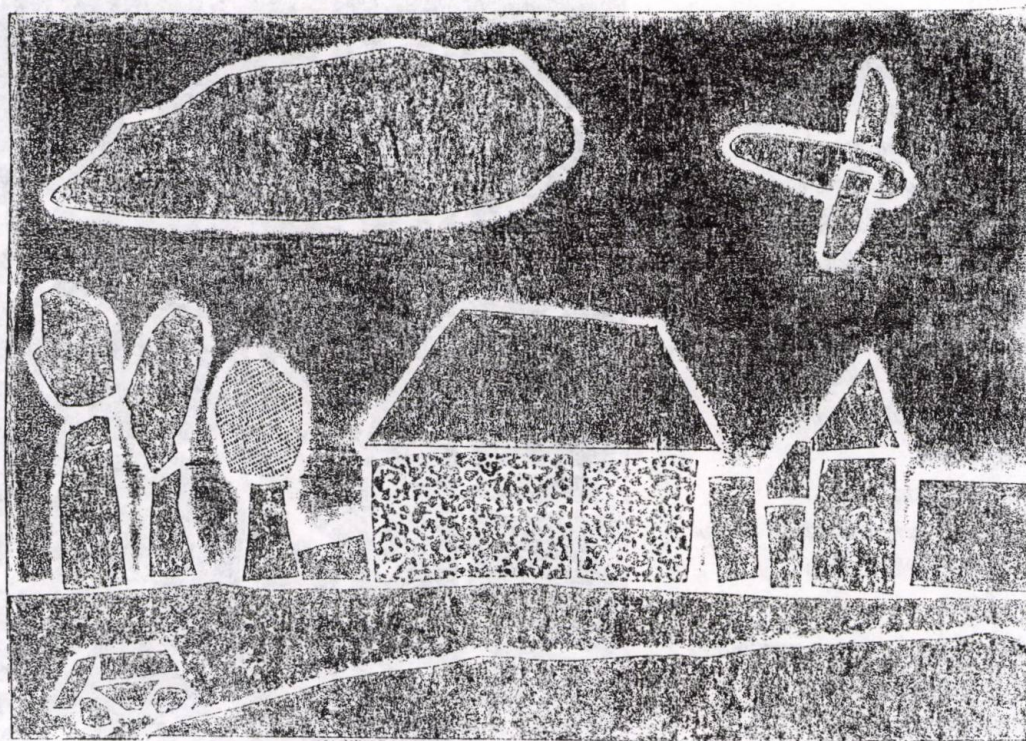
Beregnyi Miklós:

Gyermekrajzok

A tiszta gyermeki megnyilvánulások mindenkor ámulatba ejtették a felnőtteket, ám mindig meg is feledkezünk arról, hogy a tiszta és őszinte gyermeki gondolatvilágot mi felnőttek változtatjuk olyanná, amilyen már a felnőttek világa. Ezt a gyermeki világszemlélet rombolást igyekszünk minél hamarabb elkezdni, lásd a hírhedt vált környezetvédelmi rajzpályázatot.

Sokszor nem azért rajzoltatunk a gyerekekkel, mert kíváncsiak vagyunk látásmódjukra, egy adott témáról helyzetről alkotott véleményükre, hanem inkább azért mert rajzolás közben nem kérdez a gyerek, nem kell rá figyelni. Manapság különösen divat a gyerekek rajzoltatása, mert ha semmilyen ötletük sincs a szervezőknek, azért a gyermek rajzverseny még eszükbe jut. Mi a vége az ilyen erőltetett versenynek? Például az, ami Pakson történt: közel egy óras beszámolót kellett a gyerekeknek végig ülni, izzadni, mire a számukra kiírt rajzpályázat eredményhirdetésére sor került.

Jó lenne elkerülni ezeket a torokszorító és lelket romboló helyzeteket, és tenni valami jót azért a sok-sok boldog pillanatért, melyet a gyerek szerez nekünk rajzának elkészítésével. Mi úgy tudjuk ezt honorálni, hogy nyilvánosságot adunk a gyermekrajzoknak. Mostani számunkban négy gyerek - Bach Viktória, Baranyai Gergely, Faragó Kinga és Józsa Diána - rajzát mutatjuk be, melyeket Pálné Gyöngyi tanárnő válogatott számunkra.

BARANYAI GERGELY
8 ÉVES

NEKED

Nyújtsd a kezéd mielőtt
 vízbe fülnek.
 Jutnék egy kis levegőhöz
 ha tudnék,
 kezéd kezemet fogná,
 s csak a JÓISTEN tudná:
 - Te szeretsz, s én szeretlek.
 Tedd a homlokomra kezéd,
 érzem, hogy mily erős a szeretet.
 Lázam csökken mikor rád gondolok,
 veled vagyok, - elmúlik bánatom.
 Te vagy kedves itt szívemben,
 töltsd ki az űrt lelkemben,
 mert sírok én csendes panaszt
 kívánok, halk mosolyt,
 bangos kacagást.
 Kívánok gyenge barmatot ajkaidra
 Bút, bánatot elosztó csókot.
 Hajnalig tartó ölelést,
 éjszakai vigaszt nyújtó szerelmet,
 le kívánom neked a csillagos eget,
 a napot, a boldat, a fellegeket.
 Átérezem csodás szenvedélyed,
 égre néző lelkiséged
 remegő bangod könnyektől gyötört
 üvegfalba zárt szárny nélküli pillangó.
 Megkínzott életem átnyújtom neked
 vigaszt nem várok,
 csak őszinte szeretetet.
 Könnyfűggyönyön keresztül adnék virágot
 én mégis inkább neked adom
 az egész világot.
 Szerelmemmel kapaszkodok szerelmedbe
 csipkéket könyörgök életedbe.
 A dicsfény mely ragyog
 a te érdemed.
 nem bagylak magadra,
 mert ha te nem leszel,
 át adom magam a magány ölelésének
 s a földön ez lenne a legnagyobb véték.

A DUNA

Számban érzem az ízet,
 testemen hűvös ölelést,
 Látom a kékséget,
 s ha akarnám, a mélységet.

Csodás folyó,
 sirályok kacaja
 szerelmes csókok a korzón.
 Átölelnék a vad gesztenyefák,
 lombjaik közt látom a napot.
 Valából megszólal egy barang,
 visszhangzik a Duna.

FOZSA DIANA
 10 ÉVES

RÁCZ DIÁNA

ÁLMODIK AZ ÉJ

*Almodik az éj
és álmot lát
keserű édes
túl valóságos víziót
nem akar felébredni
bíz ez az álom
oly szép
repül és minden
csillog
tündérek bársony
boldogság
ragyogó anany
napsugár
meleg takaró...
Minden véget ér egyszer
a valóság hidegebb
s az üresség mindent tagad.*

ITTHON

*Vörös a Nap a Duna fölött
a bajnal selyme lengedez
az öreg gesztenyefák lombján
seregyei veréb bontja szárnyait.*

*Ébred a város a bosszú éj után
bangok szárai röppennek fel
kinyit a bazár a templom alatt
zendül, pezsdül az élet.*

*Az utcák fényárban fürdenek
tarka virág-tertek virítanak
s a lágy szíromzubatagok alatt
szökőkút víze csobog.*

REMÉNY

*Bóbiskol a csend
suttognak a fák
A lány szellőben
Táncot jár a fű
Gyermek játszik
A padok között
Nyugovóra készül a Nap
A távolban harang zúg
Lebull egy falevél
Imára fonódik egy kéz
Talán még él az Isten.*

S. ANGYALKA

VALLOMÁS

*Fájón belemar búsomba
a kínos csend
Agyam zakatolva kutatja
a választ
Ragyogó napsütés és rémisztő
sötétség között
Testem, s lélkem zúgolódva
lázad.
Millió gondolat közt nem
lelem azt az egyet
Mely vezetne, fáklya lenne
a kezemben
Messze szálló álmaim,
s vágyaim tengerében
A jövő zord képe dereng
fel.*

CSAK PEREG...

*Peregnek az évek mint
könnycseppek hullnak le
Pereg az életem
Fájó üresség, magány,
szemvedés
s egy hang.
Gyermekéveim sivárság
síkkolt, s újra a hang:
- Szeressetek!
De némán koppan a
gyenge gyerekhang
s a bomokóra csak
pereg.*

EMLÉKMORZSÁK

*A bús dunai szél
arcomhoz ér
Megsimogat, fülemben
dúdolja dalát
A csillagok ragyognak
leszállt az őszi éj
A néma hold is
rámveti mosolyát.*

*Valahol messze egy
kis házban
Hazavárnak, a kapu
nyitva áll
Valahol messze egy
kis faluban
Harang csendül a
hideg alkonyon át.
Az öreg diófa némán
bólogat
Az élet megáll egy
percre
majd rohan tovább
A távoli nyarak
emléke elsuban
De a kis ház, s a
szülőfalum még
visszavár...*

MAJOROS IRÉN ERZSÉBET

HIÁNYZOL

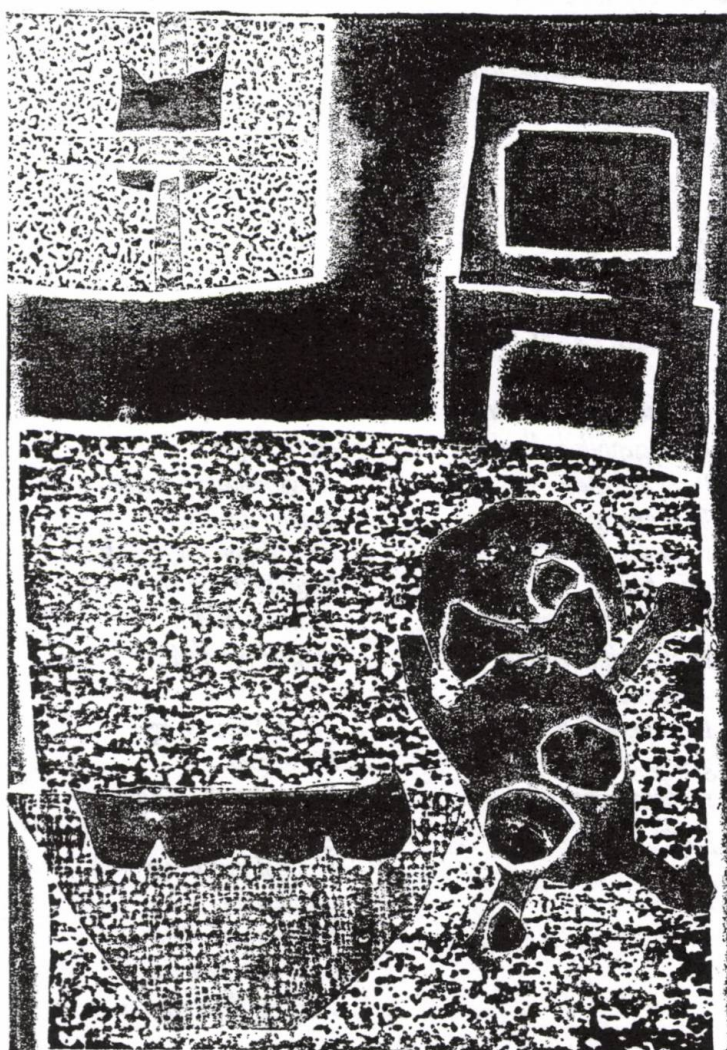
*Tegnap elmentél
A holnap itt marad.
Félek ha hív a virradat.
Fáj a bajnal
Benne az ébredés
Álmos párnámon
Az ölelés.*

SZÜNTELENÜL

*Mikor a csend
lecsendesül
A hang elszóltanul.
A Hajnal fénytelenül
A Magány szüntelenül
Fogja kezéd.*

NÉLKÜLED

*Bakancsomba
Fűztem a csendet.
letérdelt
A magány.*

BACH VIKTÓRIA
10 ÉVES

OLÁH ZOLTÁN

SZAPHÓ

*Jajj-febér már minden a puszta tájon.
Gyöngy-magányom barmat a rózsza szírmán.
Holdnyi árnyékom hava földre bullott.
Mért hiszem Istent ?*

MI MAGUNK

*Isten szeméből
bajnalok begyein - völgyein át
a fölfeszült éjszakák....
mi vagyunk magunk
szemünk tava táplálta
tengerek lábainál*

*Hosszan nézzük egymást.
Tekintetünk boldudvarán
a csend,
tükkörre álmodja magát.*

*Látod, ma két Nap megy le
egyszerre az égen
a bullámok ajkainál.*

JÓ NÉHA

*Jó néha hozzád menekülni
Uram, mikor gyermeki
könnyeim lelkeim sárral
mocskolt lélegzeteitől
próbálják lemarni a bűn
inda-szorítását*

*Jó néha hozzád fordulni
mikor bénító ígéretekkel a sötétbe próbál nántani
a gonosz lelket ölo magány.
Azokban a percekben,
Akkor jó tudni, hogy tudod
menekülő lelkeim sikoltó
szárnycsapásait.*

SZERETLEK

*Szeretlek a lepke szárnyán
tavak álmán
fények árnyán
csillag űrben
édes bűnben
kibontott hajban
olvadó vajban
bamvas gyümölcsben
ezeréves bölcsben
pörgő hengerekben
gyorsan forgó kerekében
Szeretlek a szeretetben.*

SZERELMEMNEK

*Egyedül vagyok. Elöttem a boldogság pobara, amelyből
magányomat kortyolgotam. A napsugarak bömpölyögve
fürdetnek meg lelked emlékében s közben a nevedet
súgják a fülembé. Még a madarak is rólad éneklék
mézédés dalukat, de elrepülnek egészen a felbökig,
melyek az álmaimban az arcodat formálják.
Szenvedésem minden lélegzetvétellel, minden
Szívdobbanással növekszik. Szörnyen biányzol.
Kérlek, gyere vissza !*

ANIKÓNÁK

*Őrizzük a szenvedést, mit sokak szíve
Látott
Őrizzük fájdalmas végtelenszép
Almod.*

ŐRIZLEK

*Őrizem a szemed csillogó fényét
Szád gyönyörű, csillag-nevetését
Őrizem a bajad bársony pubaságát
Szerető kezédnek drága simítását
Őrizem lelkednek csillámló gyöngy létét
Csonthideg kezében gyilkosodnak kését
Őrizem a földnek nyárfa koppanását
Sokezer virágnak könnyes villanását
És őrizem képét a vékony keresztnek
Mit végül a sírodna remegve letesznek
őrizem lelkemnek minden egyes vétkét
nyakamba veszem a világ szenvedését.*

DUNÁNÁL

*Kavargó örvénykirály, csillámokkal
Játszódo vén Duna !
Mért vagy ily magányos, levelekkel
Szendergő, álmos ?
Ugye te sem vagy már a régi
Új szereped a régít fel sem éri
Csak baladsz megszokottan, elborongva
Mintba egy folyó nem is álmodozna
Táruj ki nekünk, mutasd, mit érzel
Medredben baladni ne legyen új kényszer
Hisz olyan vagy, mint egy sérülékeny
Igazgyöngy: nyugodt, de a haragod
Egyszer mindent elönt
Ne légy oly elérhetetlen
Csak kavarogj nyugodtan és leld örömöd
Sok ezer emlékedben.*

FODOR VERONIKA

A DUNÁNÁL

Mint lassan múló kint
Nézem monoton hullámait
Zúgó zajának tompa lüktetését
Sodródó levelek néma tüntetését
Simuló köveknek éles csobbanását
Szerelmes szíveknek gyengéd dobbanását.

Este lett és már tudom
Évek peregetek le gyöngyként az úton
Gyötör az elemésző magány, de a
Hullámokban örömöm lelbetem talán
Szomorúan jöttem ide, mélyre merülni
Hátba tudnék még egyszer igazán örülni.

Nem cibálna, búzna senki, csak merednék
A szürke égre
És érezném magamban, hogy boldog vagyok
Boldog végre...

Hűsen ébreszt az őszi szél és véget ér
Az álom, de a hullámok ölelését
Mindig visszavárom
Már csak bennük lelném meg
Igaz boldogságom
- És ha keresnél, mindig megtalálnál
A Dunánál, édes Dunánál, csakis
A Dunánál.

HANGULAT

Ha rossz a kedvem, lemegyek a Dunára
Leülök a vésett, kopott padjára
Vagy sétálok a gesztenyefák alatt
Míg a folyó lassan, fáradtan balad
Hallgatom a madarak szomorú-szép
Dalát, nézem a röptüket a felbökön át
A vízen úsznak a villódzó fények
Furcsa örvényei titkosak és mélyek
Lemegyek egész a vízűkörig, hol a
Hullámok a lábam körülölelik
A víz gyöngyöző, hideg, de mégis felmelegíti
A kezemet, Olyan, mint a tiszta bársony lágy
Szeretet, Olyan, mint az ujjongó dalok
Látod, mindig felvidít, ha a Dunánál vagyok !

SZABÓ PÉTER

A FRÖCCS

Te, életében bort
Nem látott fröccs !
Mi a te igazad ?
Mi a te valóságod ?
Talán csak az iszony... - az,
Ami hozzád fűz !
Régi kocsmákból ismert
Jóbarátok...
és felveszejtett gondolataim;
Automatákon csörrenő
Szerencse-bang,
Szotyolabéj - jaj.
Kop a fogaid, öreg barátom !
Kerek, istenien üres tekintet,
Füst, végtagok bűze,
Ismeretlen mondanivaló.
Mindez te vagy.
Végtelen barátom, te bort
Sosem látott
Fröccs.

M. HORVÁTH BÉLA

"IDEIGLENES?" ÁLLAPOT

A: *Hallom nebész a sorod.*

B: *Abogy vesszük.*

A: *S mennyiért ?*

B: *Ingyen adják.*

A KISEMBER

Nem régen mondta valaki:

nem értesz a politikáboz.

Így igaz,

csak érzem.

De ha annyira értik,

miért nem érzik ?

IN MEMORIAM GALILEI

Mi különbség van Galilei

és köztünk ?

Amikor nem lebetett

ő megmondta.

Most "szabad",

mi nem mondjuk.

KISVÁLLALKOZÓK

A: *Mit tervezel ?*

B: *Léguarat.*

A: *És ha nem fogadják el ?*

B: *Mindenki elfogadta.*

A. ÉS B. BESZÉLGETÉSE

A: *Mit szólsz a boromhoz, mivel tudom, hogy a jó bortól klassz álmaid vannak (?).*

B: *Öt kiló keszeg.*

A: *Ne mond, ez bizelgő, de tegnap a te pincédben boroztunk.*

B: *Egy ötös barcsa.*

CSANÁDI ISTVÁN ANTAL

AMÍG LESZ A DUNA A FÖLDÖN

(Kuner Imre halálára)

Amíg lesz a Duna a földön

Egy szép emberi tett -

Amíg a gyászt felöltöm

Amíg ünneplem bited

Amíg lesz könnyem és vérem

Amíg a lelkemet tudom

Amíg a jót remélem

- csak RÁD gondolok -

Fobászaimbán a rosszat siratom

Üdvözülj ott:

A PARADICSOMBAN !

Algéria 1911 július 3-án SOUK-AHRAS

Ramadán...
 Mobamed...
 Ki mobamedán
 S neki Allah ezernégyszáz évesen
 Koránt írt számunkra - mézesen
 Mellém ér - bámul; nézeget
 A fehé ember, engemet
 Buba travaj - szava pa
 Vízért ballag az ebadia
 Fogyva túrve, túrve
 Nagy E város
 De még nagyobb a szenny, bűze
 - Mit kívánhattok egyebet
 Egy szelet
 Disznó piszkos kenyeret
 De testednek meg nem adhatod
 Messze még a harminc napod
 ALLAH látja lelkedet
 Ébség marta testedet
 Fertőzött bélrengeteged
 nem emészthet
 Nyálad nyeled
 ALLAH mindig van veled
 Istensége lát magyából
 Nem emel fel a mocsárból
 Ő megírta már oly rég -
 Korán
 S így hirdeti a KORÁN
 Istensége - balga álom
 hogy az Ali, a számaron
 Vízért megy az Isten-adia
 Mezít lábom, szutykon, átkon
 Imát mormol minden lépte
 Balgasága rongy létébe
 Bele vonul fárad léte
 Ramadán - Ramadán,
 Allah tette s a Korán
 Kezes állat
 Számár féle
 Ali - ballag melléje
 Arab ember, emberféle
 Abogy látom, arab férfi
 Görnyedt testét óvja lépti,
 Bubu travaj, szava pa !
 Bubu piti, mabens maui !

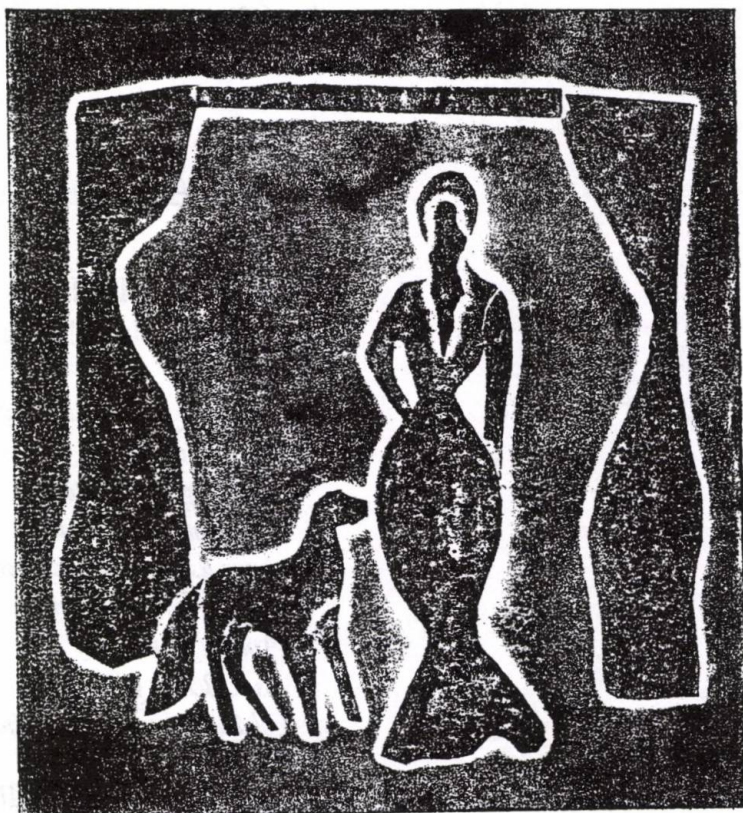
Lassan indul tátott szájjal
 Sok baj lesz még a számarral
 Egy elnyűtt kéz "Bonzsurt" legyint
 Bubu travaj..
 lépte meging
 Rám bámul
 Megint legyint
 Látom kint
 Ramadán, Ramadán
 ALLAH tette
 A "KORÁN"

BEVALLANI KATALINNAK

Egy-azon érzés lüktet itt benn
 Ezen a nemes, csönddel óvott helyen
 megremeg a lelkem
 Maroknyira ....
 Ha kimondom a neved.

Lángra gyúlt bennem a vér
 Minden gondolatomban, benne él
 A lelkem mélyén
 Az éltető remény..
 Ha szívemre, szoríthatnám a kezét
 Ha érezhetném szíve melegét -
 A napüregembe lebeltem a nevét
 A szívembex szoritom
 Megcsókolom
 Minden éjjel
 Ezerszer a kezét.

Ölelve: István

FARAGÓ KINGA
 1994

HETÉNYI ISTVÁN

Tác - Gorsiumban megtalálták Septimus
Severus császár diadalvének maradványát.
Újsághír, 1982. szeptember 9.

SEVERUS, AVE !

Hát nem tudtál végleg
föld alá bújni, Császár !
Ím, köszönt Septimus Severus
egy rabszolgád, ki erre császáral
a Pannon tájon, hol ragyog a nyár,
múltat idéző romos diadalív,
légiók, harcok emléke, Császár
a néma kövek közé még visszabívt.

Nézz szét. Körülötted új nép
kutak, bolyong és bámul.
Nemcsak latin szó hangzik,
szólnak németül, svédül, dánul
és még bány nyelven ? Ki tudja ?
Betonos úton nem látsz quadrigát,
nyomják a gázt, bajszolják egymást
Fordok, Fiatok, Dévók, Dácsiák.

Gladiátorok sincsenek már,
lásd, mégis cirkusz a világ.
Forgalmat lesik, s bírságnak
derék fejudász daliák.
Vezetékben áram ficáncol,
tévében hang, szín, fény és kép.
Ím, ez a Balaton, s körötte
keresi helyét a plebs, a nép.

Tóga nincs már, csak rajtam.
Kis semmikeben bronz-barna testek.
Düböng a Nyár ! Vad fényzubatag !
Bodys izmok és csodás mellek !
Süket a lant. Gitárbang vibrál,
düböngnek szédült vad dobok.
Vészhaszúzek helyett a világ
tizzenéves csajok körül forog.

Pazar villák. Lukszus hotelek.
Stoppo lányok és srácok
kóvályognak az Ezüstparton.
Tíjtó táblák, kerítések közt látod
keresnek maguknak kis helyet,
akárcsak én is, ki
sokadmagammal építetek egy új
emberszabású provinciát,

tépett tógában állok, s bámulom,
egyeseknek hogy áll a világ !
Severus, ave ! Köszöntelek itt,
hol muzsikálnak a kövek,
hol a tömegnek díszkő kell, s kenyér,
Hol unnak mindent. - "Túl sok s szöveg !"
Szolidus forint csörög a zsebekben,
kajára is alig jut valami.
Sokan csak bokrok ahán tudják
fejüket álomra hajtani.

Tudod Severus, a világot
próbálták megváltani sokan
forradalmárok, álmodozók,
bölcsek, bolondok. Én csak
annyit mondom, nem sikerült.
Az aranyborjú körül táncolnak ma is
csak most valuta a neve,
Dollár, márka, valódi, vagy hamis.

Már megtanultam, a világ
nem változik meg, csak forog,
mert mindenkire egyformán süt,
dicsérni kell a szép napot.
Éles fénye sugárban hull rám
a víz feletti kék pára lebeg.
Napórán dél van. Báránnyfelbők legelnek
a püpos Badacsony felett.

Holnap magával visz a vonat.
nem tudod, mi az ? Meglebet.
Akár csak te, a földi létből
Charon ladikján elmegyek.
Eltűnök, mint te,
csak én diadalív nélkül,
s bová nem kísér senkise.
megoldott sarukkal megyek
a Semmiből a Semmibe.

Dr. Rosner Gyula:

Gyermekrajzok a múzeumban

Immár negyedik alkalommal hirdette meg a város múzeuma a gyermekek számára rajzpályázatát, ebben az esztendőben az 1848-49-es forradalom és szabadságharc jegyében "Kossuth Lajos azt üzente, elfogyott a regimentje" címmel. A négy esztendő hagyomány ma már több szempontból is valós és a kultúra iránt fogékony gyermek nyitott szemének köszönhetően egyre terebélyesebbé, egyre meggyőzőbbé nőtte ki magát.

A gyermek, ki képtelen a szépre rácsodálkozás közben nem az igazat "mondani", valójában rákényszeríti környezetére a látásmódon keresztül, közlésével azokat az igazságokat, melyek a szépben gyökereznek, s melyeket a felnőtt akarva-akaratlanul is kissé elveszített. A felnőtt az agyával, gondolataival egészíti ki, fogalmaz át dolgokat, hogy úgy láthassa a látványt, miként azt ő megéli. A gyermek a látványt lényegében a környezet varázsából építi, új mesét sző hozzá, s a látomássá formálódott képi valóság számára a megélhető és igaz mesét jelenti. Mesét sző, de igazat.

Nos ezen a kiállításon sok gyermek rajza dr. Bárány László képi-világából táplálkozott, ám ezek kompozíciója, színharmonijának tobzódása, a mozdulatlan mozgások tettenérhető valósága, mind megannyi elemként él egyetlen életet e képekben.

1848-49. dicsőséget, gyönyörű múltat, büszke hitet és érzetet jelent a gyermeknek. Olyan történelmi távlatban kellene gondolkodjon, amely lényegében a múlt homályába vész, s így különösen a kisiskolás számára gyönyörű mesevilág komponálódik meg. Ez az a mese, mely biztosan nem az, de számára a befoghatatlan múlt büszkeséget adó szépsége mégis csak egy színes és mesés forgatagot jelent. S ez maga a történelem.

De jó lenne, ha ez az apró emberekben élő "mesés történelem" a felnőttek szívében is tovább élne. De jó lenne, ha egy picit képesek lennénk megmaradni gyermeki világunkban, megőrizvén a szépbe vetett hitünket. De jó lenne, ha nem akarnánk minden áron "komoly felnőttek" lenni, s évtizedek múltán is képesek lennénk válni és akarni a szépre való rácsodálkozás gyermeki hitét.

Ez a kiállítás a sok-sok kisgyermek mellett megjelent felnőtt számára talán ezt a "de jó lenne" hitet adta vissza arra a félórára, s talán lesznek olyanok is, akik ennél jóval hosszabb időre vitték magukkal e "szépből fakadó" táplálékot.

Labricz István:

Paks éghajlatának általános jellemzése

Paks a magyarországi természetes tájbeosztás szerint a dunántúli Mezőföldhöz tartozik, a Dunavölgy déli részének közvetlen szomszédságában.

Természetes növénytakarója az Alföld takarójának felel meg. A meteorológiai állomás környékének a tala-ja homokos.

Paks éghajlata a Kárpát-medencén belül jellegzetesen síkvidéki, meleg, száraz, kontinentális. A kontinentalitás fogalmába elsősorban a léghőmérséklet és a csapadék nagy ingása és szeszélyessége, valamint a többi éghajlati elem nagy változékonysága tartozik bele.

Ez az éghajlati övezet az ország egyik legszárazabb vidéke, amit az innen északra, északnyugatra fekvő, a Bakonytól a Bükkig húzódó közephegység csapadékárnyékoló hatásának tulajdoníthatunk.

Ez a vidék a legtöbb besugárzást élvező terület határán van, de nagyon magas egy-egy nap és egész év folyamán a felszín kisugárzási hővesztesége is.

Az erős besugárzás okozta nagy felmelegedés azonos abszolút páratartalom esetén is, itt kisebb relatív nedvességre vezet, mint az ország más területén.

Általában északi-északnyugati az uralkodó szélirány. A léghőmérsékletnek magas a napi ingása, az erős nappali felmelegedést aránylag erős éjszakai lehűlés követi a homok hőtároló képességének a hiánya miatt, a kisugárzást erősíti még a szélcsend és a felhőzet hiánya.

Az I. táblázaton a léghőmérséklet havi középértékei találhatóak 1981-1996-ig. A vizsgált időszakban 18 hónap középhőmérséklete volt negatív: hat-hat alkalommal január és február. Egy alkalommal március és november, és négy alkalommal december.

A II. táblázat a havi és évi abszolút maximum hőmérsékletet tartalmazza. Márciustól októberig számíthatunk arra, hogy a léghőmérséklet maximuma 25° felett lesz. A max. hőmérséklet $37,5^{\circ}$ volt.

A III. táblázat a havi és évi minimum hőmérsékletet tartalmazza, ebből kiténik, hogy csak június, július és augusztus hónapban nem fordult elő negatív hőmérséklet. Az időszak minimuma $30,3^{\circ}$ volt.

**1. Léghőmérséklet havi középértékei
Paks 1982-1996**

Átlag		T/hőmérséklet										
Év/hó	01.	02.	03.	04.	05.	06.	07.	08.	09.	10.	11.	12.
1981.	-2,6	1,4	8,6	10,4	15,9	19,9	20,3	20	17,1	12,4	4,9	0,4
1982.	-2,9	-0,6	5,8	8,4	16,7	19,8	21	20,6	19,2	12,1	5,6	3,7
1983.	4	-0,3	7,4	13,1	17,5	18,7	23	20,7	16,2	10,5	1,8	0,4
1984.	0,2	0,8	5,2	10,4	15,4	17,6	19,2	19,8	16,9	12,4	5,3	0,5
1985.	0,3	0,7	4,3	11,1	16,9	16,7	21,1	20,4	16,1	10,1	4,1	5
1986.	0,9	-3,4	3,3	12,7	17,7	18,7	19,9	21,5	15,8	9,5	4,3	-0,3
1987.	-4,4	0	-0,1	10,9	13,8	19	22,2	17,8	18,4	11,7	5,5	2,1
1988.	3,1	3,2	5,1	10	16	18,4	22	20,3	15,4	9,7	-0,9	2
1989.	-0,5	4,7	8,3	12,5	15,1	17,2	20,8	19,8	15,8	10,3	3,7	1,7
1990.	0,1	4,8	8,4	10,5	16,5	18,5	19,8	20,6	14,2	10,7	5,5	0,6
1991.	0	3,3	7	8,7	12,7	18,9	22,3	19,9	16,5	9,2	5,6	-1,7
1992.	1,1	2,9	5,9	11,6	16,3	20,2	21,2	24,4	16,1	9,9	6,3	0,3
1993.	-0,3	-2,4	4	10,8	7,4	19,7	20,2	20,9	15,5	11,7	1	2,2
1994.	2,8	1,5	8,3	11,2	16,1	19,6	23,7	21,9	18,3	9,2	6,8	1,5
1995.	0	5,8	5	11	15	18,2	23,1	20,1	14,5	11	2,6	-0,1
1996.	-1,9	-3,5	1,9	11,1	17,6	20	19,3	19,9	12,6	11	7,4	-1,1
1997.	-1,7	2,4	5	7,5	16,7	19,4	19,7	20,4	15,3	7,8	5,7	2,2

**2. Havi és évi abszolút maximum léghőmérséklet °C
Paks 1982-1996**

Max.													Évi max.
Év/hó	01.	02.	03.	04.	05.	06.	07.	08.	09.	10.	11.	12.	
1981.	10,6	12,9	23	23,9	29,7	32,6	33	36,7	30,2	26,1	19,4	11,2	36,7
1982.	12,5	2,1	18,6	22,2	29	33,8	32,8	31,6	33,6	23	15,7	14,7	33,8
1983.	15,5	9	23,4	26,9	32,7	31,7	37,5	32,4	29,4	28	14,8	15,1	37,5
1984.	14,6	8,9	20,4	22	28,1	29,2	34,2	34,5	31,5	27	18,7	10,5	34,5
1985.	10,3	11,5	19,9	24	29,8	30	35,7	34,6	31	28	19	16,5	34,6
1986.	12,2	6,8	19,6	28,3	29,4	31,2	32	34,8	31,5	26,2	14,9	9,5	34,8
1987.	7,9	11,8	18,5	23,6	25,6	31,9	35,8	31,5	33,3	25,7	14,9	15,1	33,9
1988.	12,7	16,2	16,3	21,5	26,8	30,1	36,5	36,2	29,1	23,7	13,8	11,4	36,5
1989.	10,8	20,5	26,4	25,1	25,1	27,8	35	33,6	29,5	24,2	20,6	19,9	35
1990.	14,2	20	24,5	22,2	29	34,5	35,1	33,8	33	26	15,5	9,5	35,1
1991.	15,9	9	23	21,2	23,5	35,3	35,1	32,5	30,4	25,5	17,5	6,9	35,3
1992.	11,6	16,4	19,3	29,3	27,3	32	34	37,5	28,6	25,7	17,5	13	37,5
1993.	13,8	7,9	23,3	26,4	30,4	32,5	35,3	35,7	29,2	27,6	20,2	15,2	35,7
1994.	14,8	18,8	23,8	24,7	31,1	36,6	36,7	37,2	32,7	26,2	19,3	15,7	37,2
1995.	16,9	16,7	20,8	28,6	31	30,1	35,1	32,5	28	25,2	16,1	9,2	35,1
1996.	7,4	6,5	13,4	26,6	32	35,4	33,3	32,5	23,9	25,5	21,5	13	35,4
1997.	4,8	17,7	21,2	22,5	30,5	34,8	31,9	31,7	29,8	27,5	19,5	11,1	34,8
Abszolút max.	15,9	20,5	26,4	28,6	32	36,6	37,5	37,5	33,6	28	20,6	19,9	

**3. Havi és abszolút minimum léghőmérséklet °C
Paks 1982-1996**

Év/hó	Min.												
	01.	02.	03.	04.	05.	06.	07.	08.	09.	10.	11.	12.	Évi min.
1981.	-15,4	-7	-3,3	-2,3	5,5	8	9,4	6,4	5,2	-1,7	-6	-10,4	-15,4
1982.	-16	-10,8	-5,3	-1,9	2,9	2,7	10,1	10	6,6	2,2	-5,1	-5,6	-16
1983.	-7	-12,1	-8,8	-0,6	4,8	6,5	9,9	8,4	2	-3,6	-13,1	-14,7	-14,7
1984.	-10,9	-10	-6,4	-2,3	6,8	6,6	8,2	4,8	5,3	-0,9	-4,2	-8,3	-10,9
1985.	-18,8	-24	-3,9	-0,6	-0,1	5,7	9,4	11,4	2,3	-3,9	-5,8	-3,6	-24
1986.	-11	-22,5	-14,6	-4,3	5,2	7	6,6	5,6	-0,9	-4	-5,8	-15,9	-22,5
1987.	-30,3	-20,6	-22	-1	0,6	6,7	9,4	5,1	2,2	-5,7	-9	-10,7	-30,3
1988.	-5,9	-9	-8,5	-3,9	-0,1	7,3	8,4	7	5	-5,3	-22,8	-11,6	-22,8
1989.	-13,5	-11,7	-4,8	-0,9	1,9	6,5	5,8	6,3	4,5	-2,1	-16,5	-16,4	-16,5
1990.	-16,5	-9,2	-8	-2,1	0,6	2,2	6	5,8	-0,6	-8,4	-6,5	-9	-16,5
1991.	-15,9	-20,9	-5,5	-5,8	1,2	3,4	9,4	7,5	0,4	-10,8	-10,9	-15	-20,9
1992.	-10	-10,6	-9,9	-4	2,2	5,8	6,8	8,8	0,3	-6	-8	-15,3	-15,3
1993.	-19,7	-20,3	-14,5	-6	3	5	5	5,3	1,9	-6	-16,5	-10,1	-20,3
1994.	-11,1	-18,6	-5,6	-4,5	0,4	7	12,1	8,1	6	-6	-3,5	-12,2	-18,6
1995.	-13	-8,3	-7	-5	-1,4	8	11,6	7,1	3	-6,2	-13,3	-16,5	-16,5
1996.	-13,6	-19,5	-10,5	-1,2	3,5	3,8	4,9	6,2	2	-3,9	-4,4	-22,5	-22,5
1997.	-16,4	-15,1	-7,5	-7,8	5,2	1,1	9,1	9,9	-0,2	-11,5	-6,6	-8,2	-16,4
Abszolút minimum	-30,3	-24	-22	-6	-1,4	2,2	6,6	4,8	-0,9	-10,8	-22,8	-22,5	-22,5

Csapadék

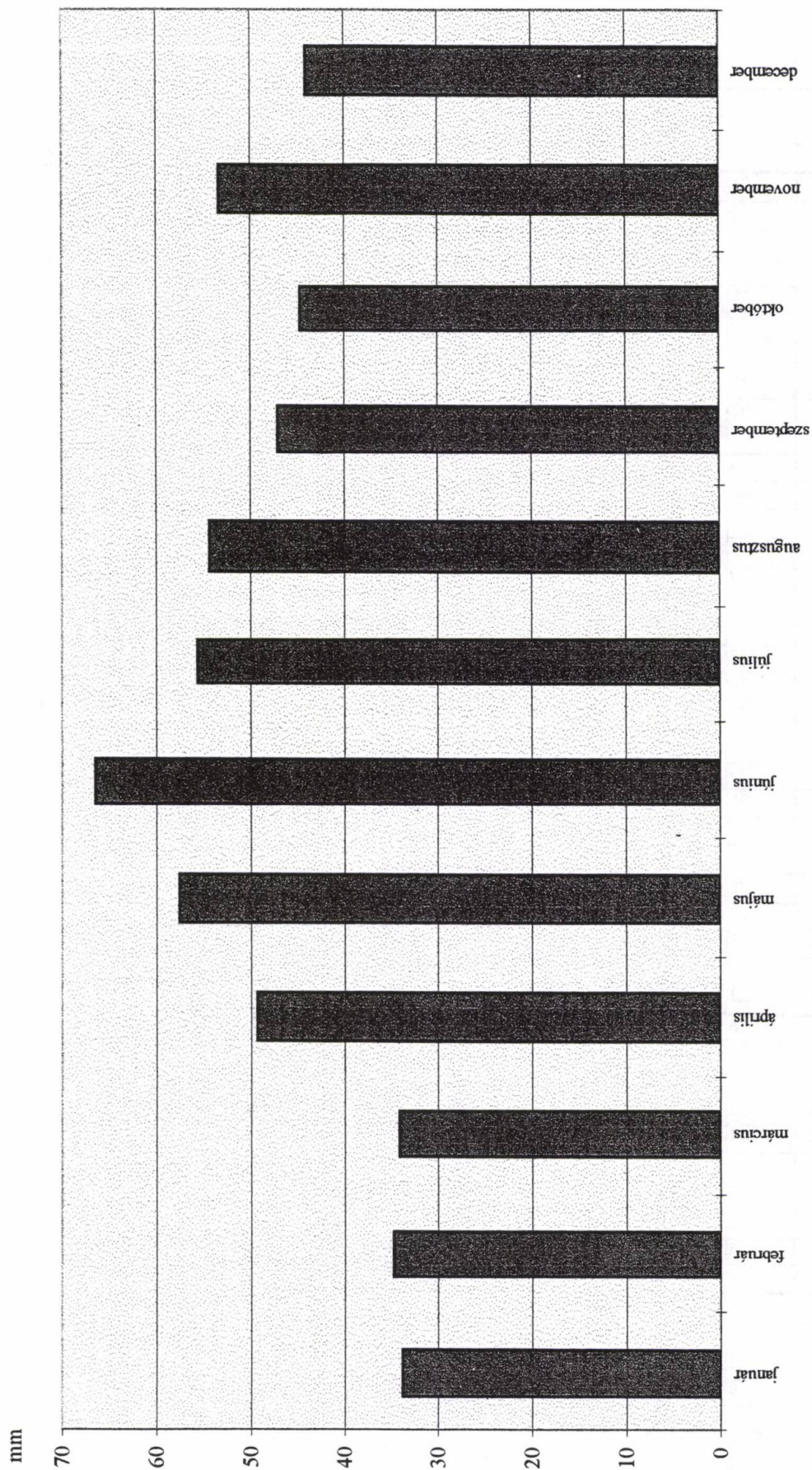
	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.	Júl.	Aug.	Szept.	Okt.	Nov.	Dec.	Év	Σ	Különb.
1900	82	41	62	26	87	4	47	57	29	43	47	11	626	536	90
1901	35	20	43	39	25	16	42	46	52	59	30	58	465	465	0
1902	20	64	30	48	53	87	45	11	48	128	19	40	593	593	0
1903	24	8	18	98	33	121	52	35	55	38	47	53	582	582	0
1904	57	126	36	19	64	55	1	37	73	80	32	23	603	603	0
1905	19	8	29	57	84	69	28	47	50	145	71	14	621	621	0
1906	41	23	36	32	64	40	83	46	133	8	38	78	622	622	0
1907	29	23	14	117	40	98	48	34	29	9	21	48	510	510	0
1908	15	71	54	77	17	17	38	88	23	12	68	39	519	519	0
1909	26	42	40	29	47	57	78	113	41	24	12	88	597	597	0
1910	78	33	2	72	116	39	48	71	76	13	99	47	694	694	0
1911	22	27	7	32	99	33	2	44	40	46	14	31	397	397	0
1912	29	29	85	54	75	18	27	38	84	43	35	30	567	547	20
1913	44	11	5	24	88	61	113	95	79	11	24	27	581	582	-1
1914	19	11	92	16	71	162	91	73	118	33	6	39	731	731	0
1915	78	28	73	34	53	81	99	49	80	79	60	38	752	752	0
1916	17	23	55	84	25	55	20	34	84	34	38	97	566	566	0
1917	82	22	46	46	27	34	45	38	13	31	20	61	465	465	0
1918	11	13	21	28	47	19	50	61	49	82	83	63	527	527	0
1919	54	48	49	94	107	34	53	34	40	36	129	70	748	748	0
1920	30	7	25	107	46	130	98	44	24	9	10	49	579	579	0
1921	16	41	0	41	81	45	15	90	16	24	84	14	467	467	0
1922	60	29	25	79	12	60	35	27	93	82	22	11	535	535	0
1923	37	70	44	34	10	50	13	27	47	68	116	36	542	552	-10
1924	7	49	33	84	126	76	51	108	26	20	2	7	589	589	0
1925	2	56	31	38	73	74	91	72	76	17	118	33	681	681	0
1926	21	12	31	61	100	68	64	28	52	16	12	41	506	506	0
1927	34	6	79	36	46	31	64	141	55	47	46	59	644	644	0
1928	11	35	14	35	51	110	20	41	118	27	69	27	558	558	0
1929	33	38	3	89	79	68	9	80	38	71	64	16	588	588	0
1930	17	52	28	53	52	40	48	69	36	104	35	89	623	623	0
1931	50	82	62	77	54	44	4	78	112	29	54	25	671	671	0
1932	28	20	59	79	122	46	58	51	15	73	8	28	587	587	0
1933	31	23	73	68	101	79	33	39	37	59	114	56	713	713	0
1934	20	24	22	40	10	90	60	85	79	55	56	28	569	569	0
1935	24	51	42	48	24	29	24	81	34	21	40	57	475	475	0
1936	50	87	44	47	107	75	61	109	108	151	29	19	887	887	0
1937	53	21	118	48	64	85	86	81	37	20	108	87	808	808	0
1938	26	5	18	48	110	101	67	111	29	48	21	43	627	627	0
1939	2	34	54	7	124	66	12	63	55	113	96	9	635	635	0
1940	43	71	22	17	84	131	103	122	130	91	68	29	911	911	0
1941	33	26	44	108	27	33	38	70	12	88	74	44	597	597	0
1942	58	82	26	202	83	56	31	29	9	25	39	8	548	648	-100
1943	45	29	5	24	60	53	54	11	30	15	116	32	474	474	0
1944	14	34	90	33	52	82	81	49	43	100	107	23	708	708	0
1945	75	12	11	29	65	46	36	34	65	33	67	37	510	510	0
1946	27	43	21	9	70	85	48	40	5	62	42	68	520	520	0
1947	39	102	61	40	28	45	45	8	0	16	47	37	468	468	0

1948	72	46	7	52	48	99	71	41	27	27	51	21	562	562	0
1949	8	2	13	27	53	52	33	25	13	16	151	39	432	432	0
1950	53	46	5	58	22	17	51	10	32	154	85	70	603	603	0
1951	27	64	76	51	87	90	63	46	42	9	32	50	637	637	0
1952	30	42	26	7	25	42	4	38	53	82	116	108	573	573	0
1953	19	13	6	100	93	123	72	47	8	9	23	9	522	522	0
1954	58	18	46	79	88	173	140	41	34	29	24	40	770	770	0
1955	38	52	38	57	37	44	105	149	23	74	52	72	741	741	0
1956	38	44	9	56	87	116	11	47	19	31	92	42	592	592	0
1957	16	61	15	34	51	35	110	21	30	31	28	11	443	443	0
1958	26	29	24	34	27	86	12	34	12	37	33	37	391	391	0
1959	37	2	14	21	38	93	58	31	28	5	24	63	414	414	0
1960	29	36	24	37	24	52	79	13	49	77	76	29	525	525	0
1961	16	24	3	62	28	40	27	4	1	11	45	25	286	286	0
1962	25	36	53	27	33	35	102	7	42	7	75	28	470	470	0
1963	66	68	35	30	49	27	15	85	70	21	39	73	578	578	0
1964	3	18	37	50	52	79	43	70	29	110	53	56	600	600	0
1965	67	6	31	64	74	104	134	43	52	0	138	81	794	794	0
1966	57	13	41	50	48	90	114	30	26	49	91	50	659	659	0
1967	71	21	26	57	65	83	37	13	69	24	6	58	530	530	0
1968	17	27	40	45	42	21	50	83	118	8	46	14	511	511	0
1969	30	133	26	20	23	119	22	109	17	22	67	115	703	703	0
1970	46	45	72	49	19	37	70	143	24	16	26	42	589	589	0
1971	55	9	39	33	44	57	44	8	26	10	43	18	386	386	0
1972	23	32	13	96	112	37	163	109	16	43	59	1	704	704	0
1973	21	32	9	63	10	80	59	26	36	36	26	64	462	462	0
1974	36	36	18	37	82	92	52	67	49	16	25	42	552	552	0
1975	12	8	17	51	95	59	53	87	27	50	17	12	488	488	0
1976	26	4	41	74	25	31	95	15	73	73	33	92	582	582	0
1977	22	59	45	27	45	66	45	23	25	11	65	21	454	454	0
1978	11	25	24	44	76	88	51	12	87	8	8	61	495	495	0
1979	69	52	20	47	8	90	48	42	38	28	52	64	558	558	0
1980	23	23	22	64	51	75	32	44	37	39	142	37	589	589	0
1981	16	9	25	9	17	117	32	47	27	31	45	100	472	475	-3
1982	31	18	39	40	19	69	195	26	21	64	31	62	614	615	-1
1983	33	47	43	23	48	59	73	50	43	18	16	15	468	468	0
1984	60	20	23	40	95	73	84	48	62	84	39	46	598	674	-76
1985	14	47	62	26	124	63	52	66	13	15	101	44	627	627	0
1986	32	66	32	34	47	68	30	24	2	25	18	24	402	402	0
1987	87	14	46	78	141	95	63	60	27	6	65	27	711	709	2
1988	36	53	51	49	38	63	24	57	54	28	21	29	515	503	12
1989	5	25	45	91	51	102	74	107	15	51	51	7	628	624	4
1990	22	18	17	49	34	73	30	9	71	59	71	36	489	489	0
1991	4	23	23	33	87	24	81	62	30	90	53	18	527	528	-1
1992	5	12	23	18	16	129	29	4	18	127	62	47	442	490	-48
1993	11	9	38	51	14	30	58	43	70	72	111	89	597	596	1
1994	49	27	16	55	29	54	22	102	47	65	22	35	525	523	2
1995	28	46	36	35	49	103	62	52	114	2	59	112	701	698	3
1996	46	26	11	36	48	36	40	88	169	29	35	72	636	636	0
1997	32	7	18	55	48	44	85	69	13	33	31	56	494,6	491	3,6

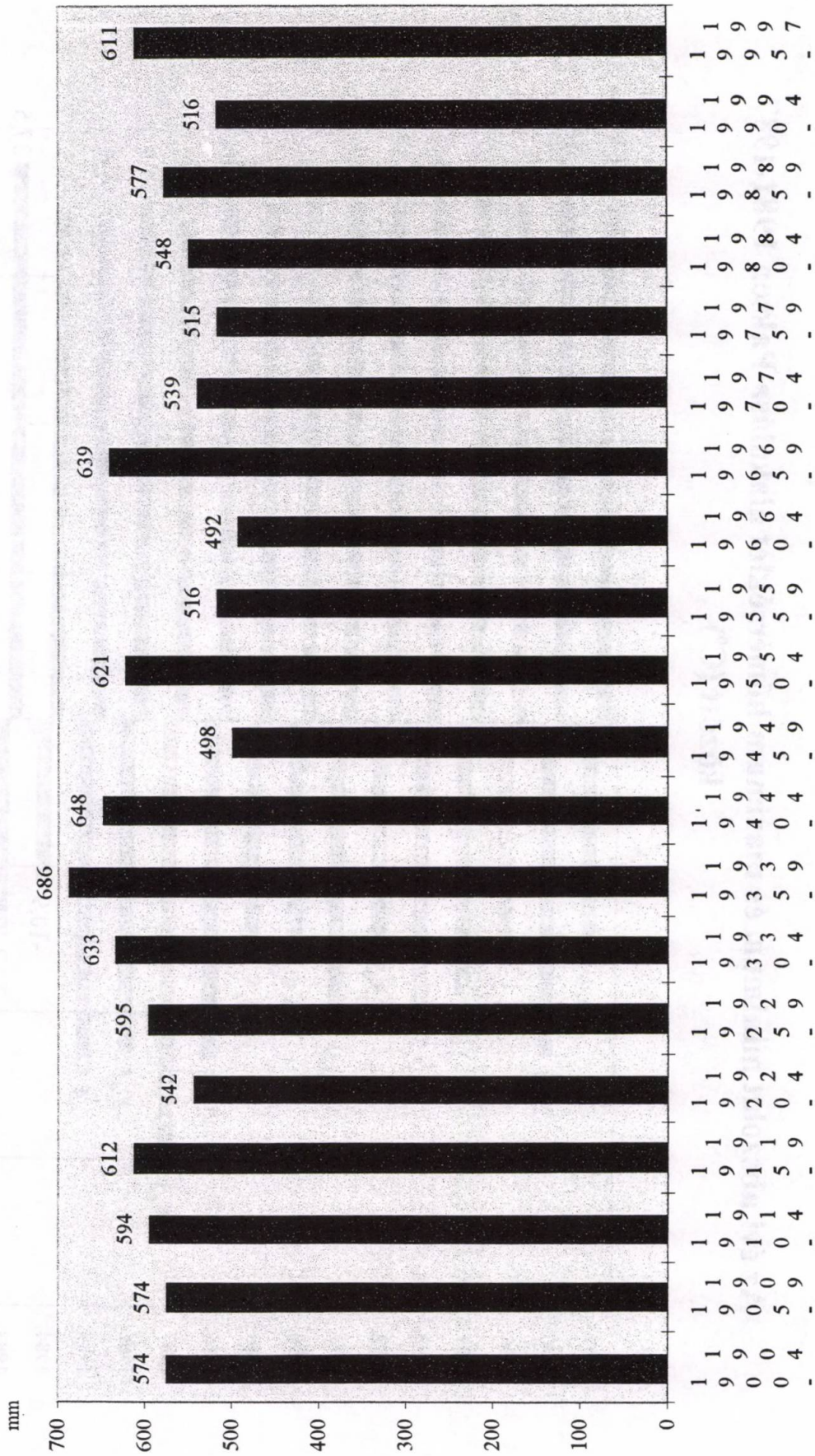

**A csapadékmennyiség eloszlása 1900-1997 között Paks városban
havi bontásban (mm)**

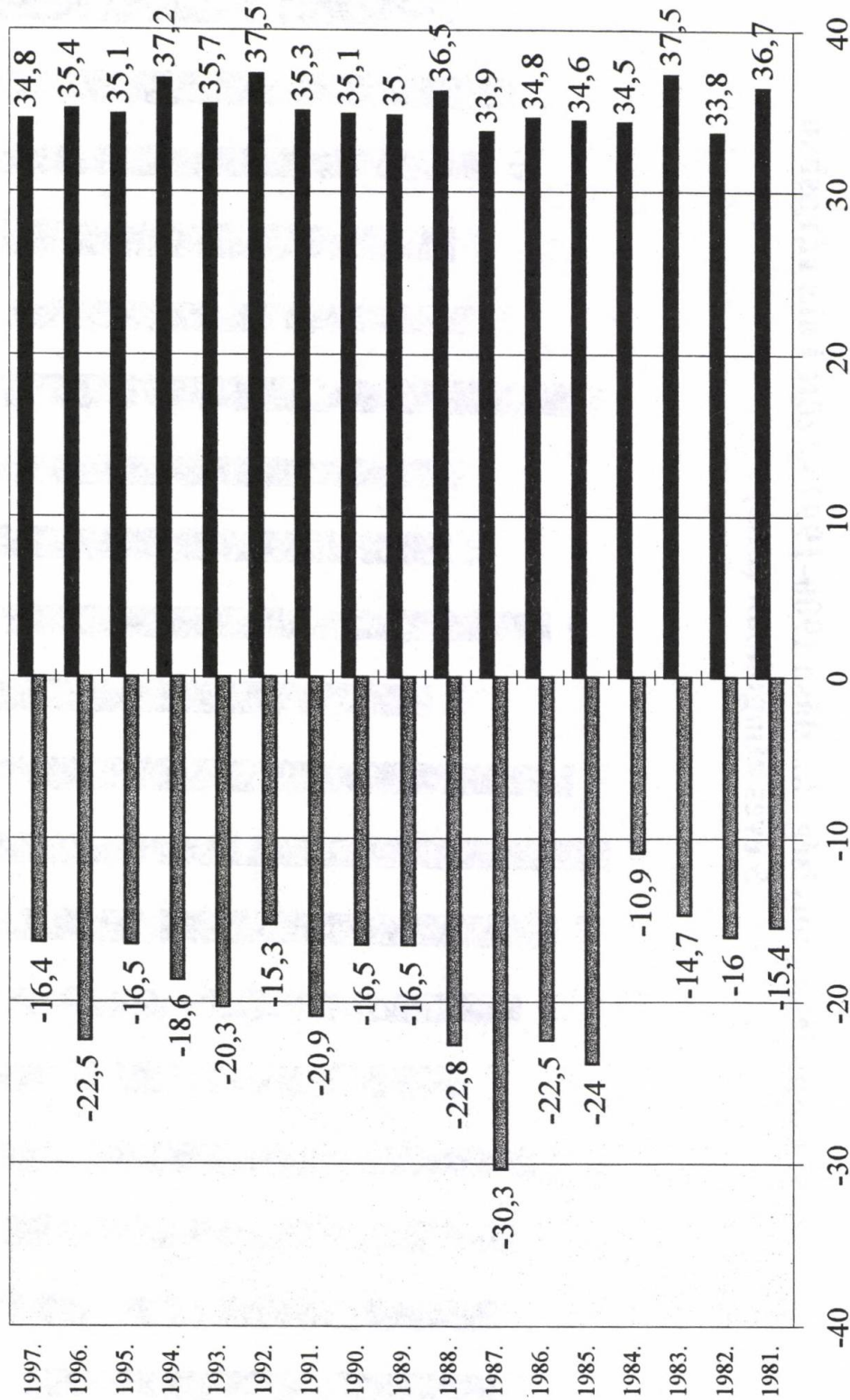

Az évi csapadékmennyiség eloszlása 1900-1997 között Paks városban 5 éves átlagokban (mm)

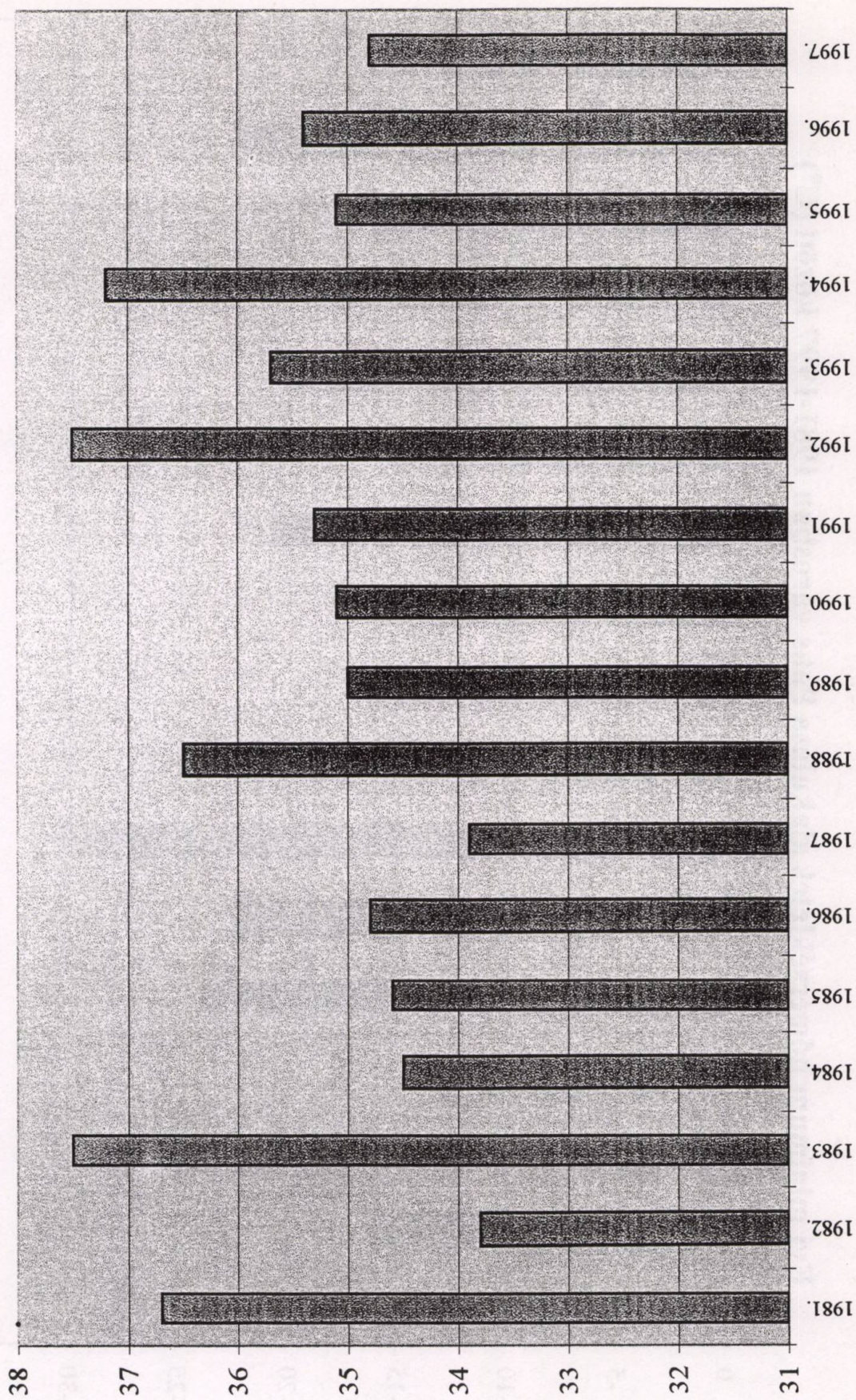

Az évi abszolút minimum és maximum hőmérséklet alakulása Pakson 1981-1987 között (C°)

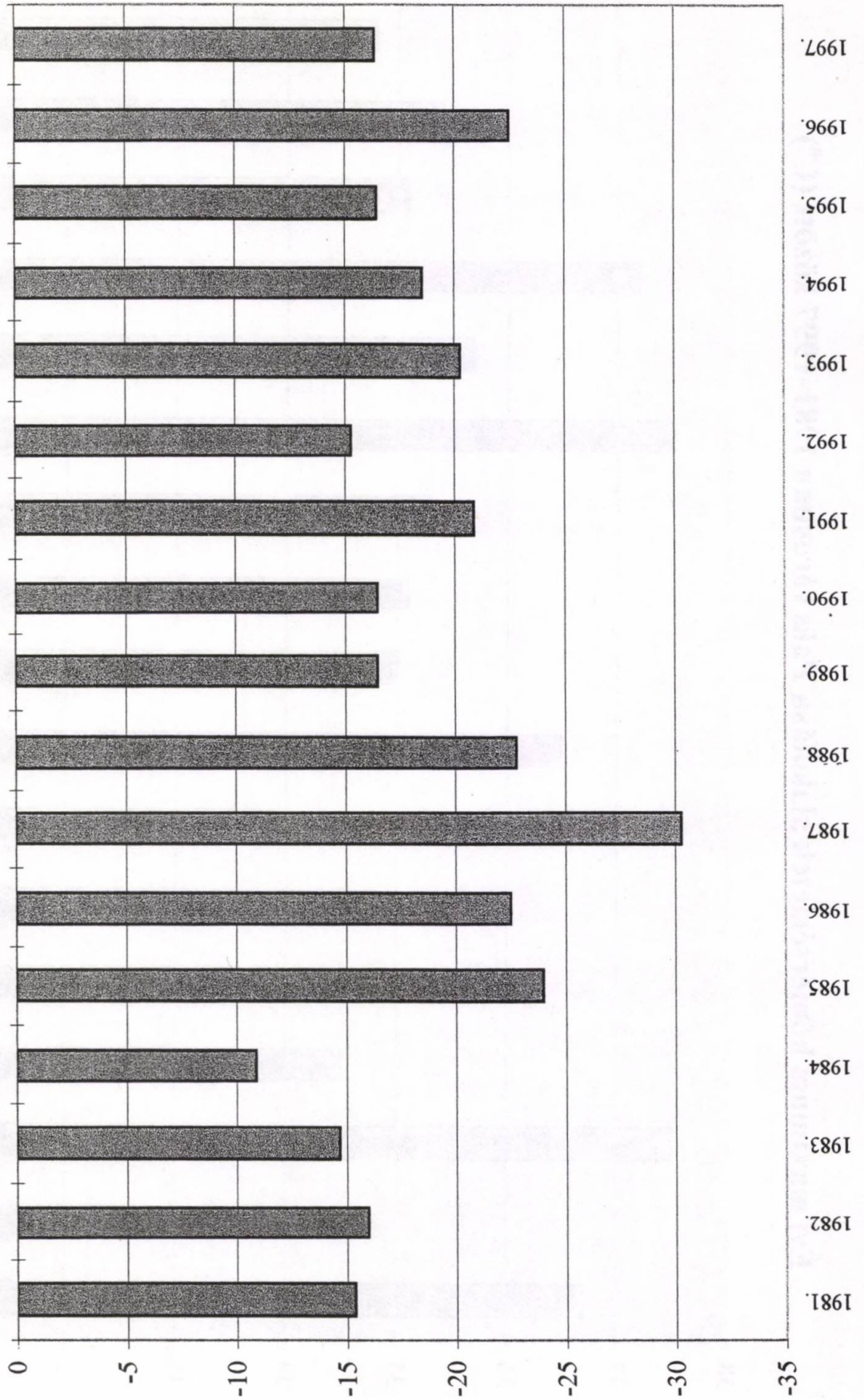

Évi maximum hőmérsékletek alakulása Paks városban 1981-1997 között (C°)

Évi minimum hőmérséklet alakulása Paks városban 1981-1997 között (C°)

PAKS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
Oktatási-, Kulturális- és Sportbizottsága

1998. évi céltámogatások									
Ikt. sz.	Ssz.	Pályázó	Pályázat tárgya	Saját rész (eFt)	Kért tám. (eFt)	Össz (eFt)	Felhasználás -tól -ig		Tám (eFt)
1	27	Jámbor Pál Társaság	Közvélemény, Paksi Tükör kiadása	420	200	620		1998	150
2	28	Paksi Hírnök	"Paksi évszázad" könyv kiadása		1.200	1.200	1998.01.01.	1998.06.30.	800
3	2	Ifjúság úti Óvoda Németh Ferencné	Óvodapedagógusok országos találkozója	500	400	900	1998.06.19.	1998.06.21.	200
4	43	Mayerné Sáfrány Mária	Paks kulturális értékeinek gyarapítása	35	50	85		1998.03.	30
5	3	Ifjúság úti Óvoda	"Nagycsoportosok komplex mozgásfejl. programja"		60	60	1998.	1999.	60
6	11	Vak Bottyán Gimnázium	Helikon Ünnepek		126	126	1998.04.30.	1998.05.02.	100
7	14	Általános Iskola Kömlőd	210 éves fennállásának megünneplése	21	40	61		1998.11.15.	40
8	59	Paksi Iskolapolgárokért Kerekasztal	Városi Diáknapok		120	120	1998.09.25.		*
9	46	Paksi Röplabda Klub	Sportversenyek	101	140	241	1998.04.03.	1998.06.28.	140
10	15	Deák F. Ált. I. Gy.ért, Jövönkért Al.	Vetélkedők, táborok	90	100	190	1998.09.	1999.06.	100
11	29	Makó András	Kiállításokhoz prospektus készítése	50	250	300	1998.05.		200
12	47	Péger József	"Muslinca Kupa" 98.	25	23	48	1998.05.09.		23
13	48	Atomerőmű SE Judo Szakosztály	Junior nemzetközi verseny, Atom Kupa	3.900	460	4.360	1998.08.22.		-
14	30	Báb-Mazsorett Egyesület	Rendezvények szervezése	730	2.226	2.956		1998.	1.000
15	49	Nagy Gábor testnevelő	Mozgásfejlesztő sportprogram		260	260	1998.05-től		*
16	31	Német zenebarátok Egyes.	Ruhák elkészítéséhez	132	528	660	1998.05.30.		500
17	32	Városi Múzeum	1848/49. évfordulója (Ópusztaszeri kirándulás)		100	100	1998.03.	1998.05.	100
18	4	Vörösmarty u. Óvoda	Játszóház	12	73	85	1998.05.01.		30
19	5	Vörösmarty u. Óvoda	Gyermeknap a szabadban	18	61	79	1998.05.22.		30
20	6	Városi Óvodák Gondn. Hirczi Józsefné	Rendezvények I. sz. Óvoda		110	110	1998.	1998.11.30.	30
21	7	Városi Óvodák Gondn. Bognárné Erika	Sport-játék foglalkozások, versenyek		145	145	1998.	1998.11.30.	30
22	50	Paksi Autó és Motorsport Egyesület	Versenyrendezés, pályaépítés, nevezés	660	1.000	1.660	1998.	1998.12.31.	300
23	60	Paksi Iskolapolgárokért Kerekasztal	Freestyle Festival - szabadstílus	540	105	645	1998.	1998.05.23.	-
24	51	Paks Teniszsportjáért Alapítvány	Versenyek	60	80	140	1998.05.02.	1998.05.10.	80
25	57	Paksi Iskolapolgárokért Kerekasztal	Pop, Rock, Jazz Fesztivál	450	200	650	1998.	1998.10.	-
26	58	Paksi Iskolapolgárokért Kerekasztal	Országos Diákszínjátész Találkozó középdöntője		324	324	1998.04.02.	1998.04.04.	-
27	13	661. sz. Szakmunkásképző Iskola	Iskolai táncsoport ruhatarának bővítése	55	111	166		1998.12.01.	100
28	25	Szilárd Leó Tehetséggondozó Al.	Országos Szilárd Leó Fizikaversenyhez	500	109	609	1998.04.28.	1998.04.30.	*
29	52	ESZI Diákspport Egyesület	XXIX. Műszaki Főiskolai Sportnapok	300	100	400	1998.10.21.	1998.10.22.	*
30	53	Horváth S. Valent Autós-Sport Bt.	Rallye III. autóverseny részvétel	350	350	700	1998.		-
31	67	SZDE Cigány Szövetség	Kirándulásra	30	50	80	1998.		60
32	8	Kishegyi úti Óvoda Vaszkó Zsoltné	Labdajátékok tanítása		222	222	1998.06.06.		60

33	44	Lehőcz Józsefné	Népzenei együttesek továbbképzése	94	533	627	1998.07.07.	1998.08.23.	500
34	16	Herman Ált. Isk. László Boldizsárné	Egész éves program		237	237	1998.	1999.	60
35	17	Herman Ált. Isk. Horváth Gyuláné	Természet ismereti, -védelmi tábor	129	147	276	1998.09.		-
36	18	Herman Ált. Isk. Borosné Ring Mária	Herman Ottó nap sport programja		117	117	1998.05.		60
37	19	Bezerédj Ált. Isk. DÖK	Diáknapi rendezvény támogatása	5	40	45	1998.04.17.		40
38	20	Bezerédj Ált. Isk.	1848/49. évfordulója	21	50	71	1998.03.13.	1998.03.14.	50
39	21	Móra F. Ált. Isk. Fekete Miklósné	1848/49. évfordulója		105	105	1998.09.29.		60
40	22	Móra F. Ált. Isk. Acsádi Rozália	Iskolai rendezvények		120	120	1998.05.11.		60
41	12	Vak Botyán Diáksporkör	Röplabda csapat működtetése (mez vásárlás)	21	60	81	1998.04.24.		60
42	54	Dunakömlődi SE Lovasszakosztály	Cseresznyési kettes-fogat akadályverseny	125	185	310	1998.05.02.		100
43	61	Önkormányzati Tűzoltóság	Gyermeknap a Tűzoltóságon	642	200	842	1998.05.30.		100
44	55	Dunakömlődi Sportegyesület	Labdarugó serdülő csapat működése	500	1.506	2.006	1998.	1999.	1.100
45	62	Önkormányzati Tűzoltóság	Tűzkakas Országos Strandfoci Bajnokság	217	68	285	1998.09.01.	1998.09.02.	50
46	63	Magyar Úttörők Szövetség	"Versben a kép" rajzpályázat	40	80	120	1998.09.	1998.10.	*
47	64	Magyar Úttörők Szövetség	"Egészséges, mint a makk"-sportversenyek	40	120	160	1998.04.	1998.12.	*
48	65	Magyar Úttörők Szövetség	Tanulmányi verseny	29	63	92	1998.05.		*
49	66	Magyar Úttörők Szövetség	Regélő Mesemondóverseny	17	39	56	1998.03.21.	1998.03.28.	*
50	33	VMK	Tavaszi színházi bérlet	1.250	300	1.550	1998.04.28.	1998.06.03.	300
51	34	VMK	Nyári szabadidős tábor	472	50	522	1998.06.15.	1998.07.03.	50
52	35	VMK	VII. Orsz. Weöres S. Színj. Találk. Regionális Döntő	720	230	950	1998.04.25.	1998.04.26.	50
53	36	VMK	Nótaéneklési Verseny Paks, 1998.	20	140	160	1998.08.20.	1998.09.12.	100
54	37	VMK	Határon túli magyar középiskolások olvasótábora	490	300	790	1998.07.24.	1998.08.03.	300
55	38	VMK Faluháza	Dunakömlődi Fotóalbum kiadása	725	250	975		1998.12.31.	250
56	41	Ifjúsági Iroda	Az előtéri csellengő fiatalok "megnyerése"	50	95	145	1998.09.		50
57	42	Ifjúsági Iroda	Ifjúsági Irodák Országos Konferenciája Pakson	78	78	156	1998.06.24.	1998.06.26.	30
58	39	VMK Paksi Képtár	Alkotó táborok	730	300	1.030	1998.06.15.	1998.07.30.	200
59	40	VMK Paksi Képtár	Képtár katalógus támogatása	1.200	300	1.500	1998.01.01.	1998.06.15.	300
60	9	Tolnai úti Óvoda			25	25			25
61	23	ESZI dr. Serdülné Benke Éva	1848/49. évfordulója (Erdélyi út)		540	540			540
				16.594	15.601	32.195			8.588
Megjegyzés: * nem nyújtottak be elszámolást								Keret	12.058

TARTALOM

1.	Blóz Gizella: Dr. Novák Sándor élete és munkássága.....	1
2.	Beregnyei Miklós: A Takács-gyűjtemény	14
3.	Beregnyei Miklós: Paks sajtótörténete (6. rész)	17
4.	ZÉTA: Paksi képzőművészek tevékenysége 1971-75-ig	25
5.	Korpácsi Ferenc: Műteremben	27
6.	Lovászi Anna: Korondi mestertől tanult.....	29
7.	Kernné Magda Irén: "Itthon lesz végállomás"	31
8.	Szarka József: Kovács Attila írása elé	33
9.	Kovács Attila: Kisiklatva	33
10.	Kovács Tünde: Önéletrajz	35
11.	Beregnyei Miklós: Gyermekrajzok	37
12.	Szalai Szilvia, Rácz Diána, S. Angyalka, Oláh Zoltán, Majoros Irén Erzsébet, Fodor Veronika, Szabó Péter, M. Horváth Béla, Csanádi István Antal és Hetényi István versei	38-45
13.	Dr. Rosner Gyula: Gyermekrajzok a múzeumban	46
14.	Labricz István: Paks éghajlatának általános jellemzése	47
15.	1998. évi céltámogatások	57

PAKSI TÜKÖR

irodalmi-művészeti és helytörténeti szemle

V. évfolyam, 2. szám, 1998 májusa

Szerkeszti a szerkesztő bizottság:

Beregnyei Miklós felelős szerkesztő, Herczeg Ágnes olvasó szerkesztő

Rovatszerkesztők:

Gyórfy József művészet, Szarka József irodalom, Takács Miklós helytörténet

Tördelés: Törökné G. Judit

Kiadja: a Jámbor Pál Társaság, Készült: PA Rt. Nyomda 98/1513. sz.

Felelős kiadó: a JPT elnöke

A szerkesztőség címe: Paks Városi Könyvtár, Villany u. 1.

HU - ISSN: 1218-2109

Bölcső mellett.

(FRANCZIÁBÓL.)

Mint a halász, ki habbal álmodott,
Fölkel korán vizsgálni a napot;
Távol, fiam! sötét felhőkön át
Szép végzeted, úgy nézi most anyád.
Vajjon mi sors vár, a földön mi léssz?
Hires költő, borostyános vitéz?
Addig, szép angyalom,
Szendergj karjaimon.

Azt mondja e szem : hősnek született.
Mi büszkén nézem koszorus fejed!
Pályája a pirosuló csata-tér,
Tábornok lesz, utána hadvezér.
Halld! szól a kürt : mienk a győzelem!
A győztes ő, a győztes gyermekem!
Addig, tábornokom,
Szendergj itt karomon!

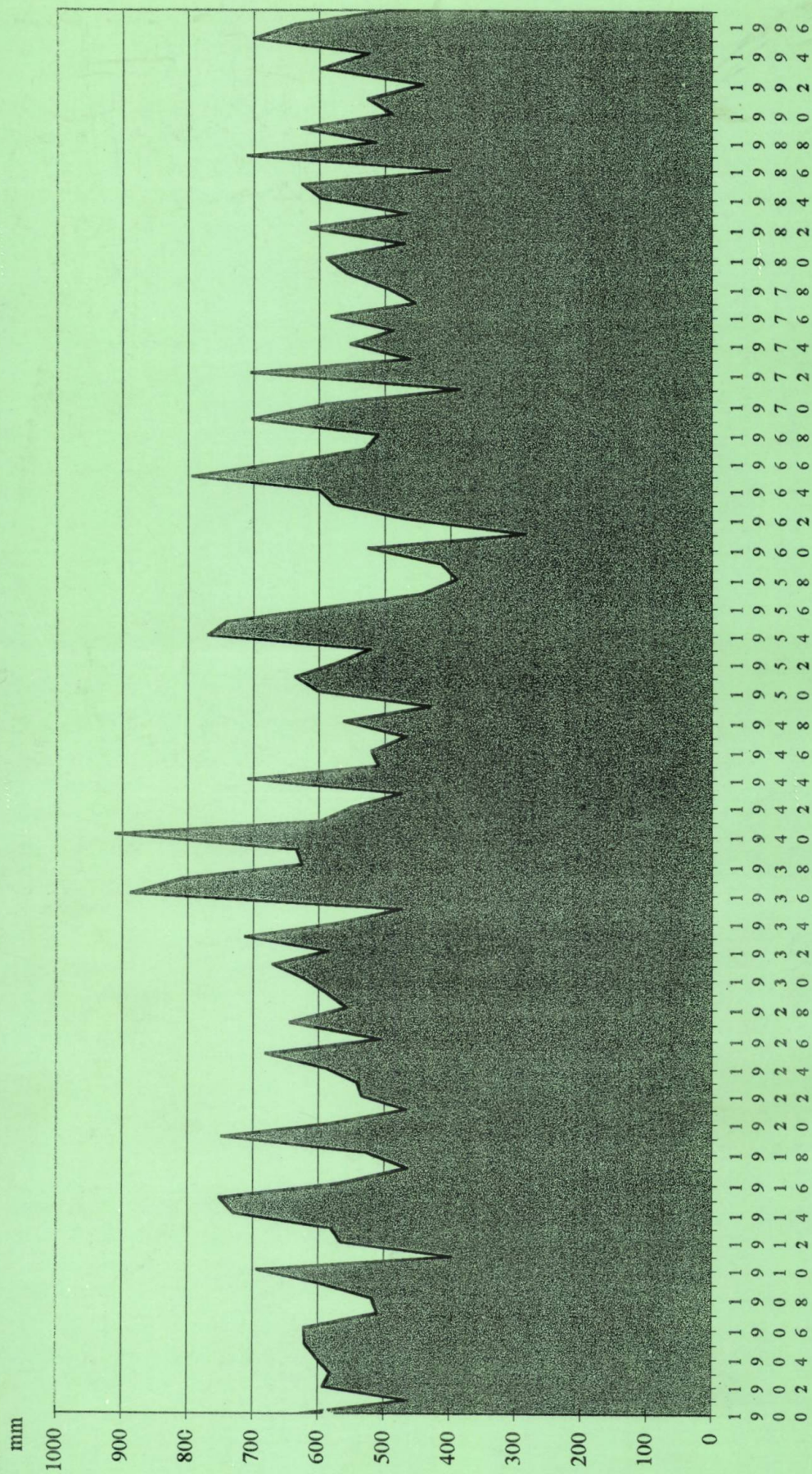
De nem, fiam, csendes sors vár reád,
Harcz közt érted remegne majd anyád.
Hadd folyni élted szent hajlék alatt,
A jó Isten viselvén gondodat.
Légy oltár-szolga, lámpa, melly viraszt,
Ki, mit mi vétkezünk, eltörli azt.
Addig, szép lévitám,
Szendergj anyád karán!

Nem Istenem! bocsásd meg bűnömet,
Hogy vakmerőn kérdém a végzetet.
Nálad van a szerencse, hír, vagyon,
Válassz sorsot, míg én öt ringatom!
Anyának a bölcső mellett soha
Nem kellene csak *imádkoznia!*
Szendergj, szép angyalom,
Szendergj lágy karomon.

Csobáncz.

Az évi csapadékmennyiség 1900-1997 között Paks városban (mm / év)

Számítógépes installáció: Daróczy Béla